19-20

săptămînal
independent
de politică
externă

Cine seamănă bălării nu treieră bucate.

William Shakespeare

Coperta I
Sorin Turculeț

LUMEA azi

Nr. 19–20 (20 serie nouă – 1383) 17 mai 1990

EDITORIAL	2	**Civilizația votului.** I. Madoșa
ARTICOLE	4	**Cine ești dumneata, domnule interlocutor ?** Ilie Șerbănescu
	4	**Mecanica votului și viitorul guvern**
	6	**Cu gîndul la prerogative.** Anca Voican
	7	**Garanții pentru un scrutin onest.** Aurel Zamfirescu
	9	**Spre cristalizarea unor convergențe de politică externă.** Aurel Zamfirescu
	11	**După 45 de ani...** Radu Pascal
	12	**O sărbătoare a bunului simț.** Ștefan Cârjă
	30	**Dispar statuile, revin partidele și democrația...** Dumitru Constantin
	31	**Spre o economie de piață. Convertibilitatea leului : pro sau contra ?** Ioan Popa
	32	**În oglindă. Strigătul.** Stelian Țurlea
	33	**„Ialta ? Ialta sînt eu !"** Ion Alexandrescu
	35	**Nimic altceva decît legea (după „Izvestia")**
	37	**„Revoluțiile din 1989 nu datorează nimic Vestului"** (după „International Herald Tribune")
	44	**„Nu stă în obiceiurile noastre să oferim informații «în roz»" (după „Pravda")**
INTERVIUL NOSTRU	28	**Federico Mayor Zaragoza : „România trebuie să primească sprijinul pe care îl merită". Interviu consemnat de** Neagu Udroiu
DECLARAȚII CONVORBIRI	8	**„Așteptăm un număr cît mai mare de observatori". Declarație consemnată de** I. Madoșa
	14	**Maica Teresa : „Am venit să aduc bucuria iubirii".** Maria Agent
	15	**Declarații în exclusivitate : premierii român – Petre Roman, iugoslav – Ante Markovici, și bulgar – Andrei Lukanov**
	17	**Gianni De Michelis, ministrul italian de externe : „Am urmat, față de țările din Est, o strategie precisă, evitînd «politica-spectacol»".** Rodica Dumitrescu
DIN ACTUALITATEA INTERNAȚIONALĂ	18	**Dublin. „Cei 12" și noua realitate europeană.** Doina Topor
	19	**Moscova. Sindromul baltic. Corespondență de la** Nicolae Crețu
	20	**Lituania și unele probleme teritoriale.** Eugen Petrescu
	22	**Pretoria. O întîlnire istorică.**
	23	**Split. Ecologia și turismul. Corespondență de la** Vasile Crișu
SERIALE	38	**Tragedia de la Katyn (4).** Dumitru Constantin
	40	**Arhipelagul Gulag (18)**
	42	**Acei bolnavi care au guvernat (14)**
RUBRICI	24	**1 000 + 1**
	46	**Poșta redacției**

Închiderea ediției : marți, ora 12

Stimați cititori,

Datorită suprasolicitării tipografiei, angajată, cu prioritate, în tipărirea buletinelor de vot, numărul 19 al revistei noastre nu a mai putut apărea joi 10 mai a.c. — așa cum era normal — și nici în zilele următoare ale săptămînii trecute. În această situație, redacția s-a văzut nevoită să ia decizia realizării unui număr dublu (19—20), cu apariția la 17 mai a.c.

Ne exprimăm speranța că, pe viitor, condițiile de tipărire și difuzare ale revistei „LUMEA azi" vor intra în normal.

Civilizația votului

„A ști, spunea Platon, înseamnă a-ți aduce aminte. În privința constituționalismului, n-avem de unde să ne aducem aminte. Trebuia să învățăm din nou. Abia strănepoții noștri își vor aminti, poate, de experiențele noastre de azi". Cînd scria aceste admirabile rînduri, în primul volum din **Istoria civilizației române moderne**, apărut în 1924, „liberalul" E. Lovinescu nu se gîndea, desigur, la anul 1990 și nici la dramaticele noastre încercări actuale de a așeza viața politică, juridică, socială și economică a României pe principii mai drepte, mai sigure și de performanță sporită. Totuși, ca atîtea alte afirmații și preocupări ale epocii, cuvintele marelui critic și sociolog sînt profetice. Farmecul și interesul lor deosebit sînt de căutat, firește, nu atît în amintirea paradigmatică a lui Platon (etern și invariabil, autorul „Republicii" este citat și astăzi, dar în contexte mult mai puțin dezinteresate) și nici măcar în polemica explicită (și, probabil, excesivă) cu ideologii noștri tradiționaliști, cît, mai ales, în acel ipotetic și tulburător „poate" strecurat printre rînduri.

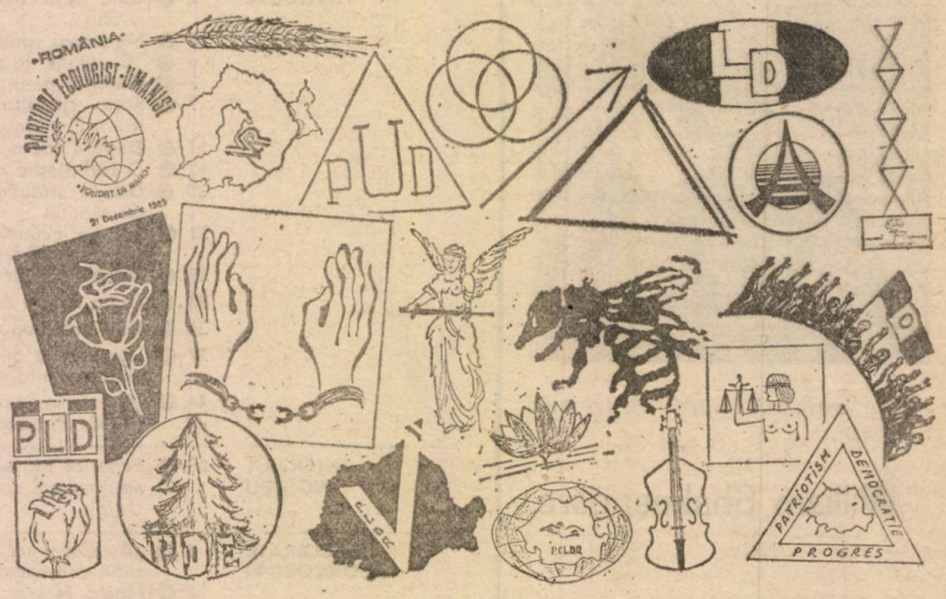

E bine să păstrăm totdeauna o anumită rezervă, o anumită circumspecție în legătură cu afirmațiile și cu acțiunile noastre. Dacă E. Lovinescu simțea nevoia acelui relativizant „poate" în enunțul său, acesta se întîmpla, probabil, pentru că autorul **Istoriei civilizației române moderne** (rămas ca și neînțeles, pînă în clipa de față) avea o conștiință sigură asupra trecutului și a dramelor noastre istorice, ca și sentimentul nealterat al multiplelor influențe, interferențe sau presiuni ce și-au pus amprenta asupra destinului nostru național. Noi, urmașii direcți, nepoții sau strănepoții generației de la 1920, ai generației României Mari, ne-am amintit, iată, de experiența imediat consecutivă primei conflagrații mondiale și de Constituția de la 1923, folosind, dacă nu mă înșel, cîteva din elementele ei de bază în elaborarea unei Legi electorale provizorii și a unor detalii semnificative pentru apropiatele alegeri parlamentare și prezidențiale. Ne-am amintit și le-am utilizat în măsura cuvenită. Nu, totuși, o atare anamneză avea în vedere E. Lovinescu. Nu o aducere aminte sau o re-trezire, ca și cum norii sau ceața s-ar fi risipit, iar soarele ideilor pure ar fi răsărit dintr-o dată.

Nu. Miza marelui critic (după mine, unul dintre cei mai importanți ideologi ai liberalismului românesc) era aceea a progresului, a continuității. Spera el, în 1924, că nepoții și strănepoții săi vor avea adînc încrustate în ființa și în memoria lor afectivă o îndelungată experiență de viață parlamentară, constituțională, de propășire civică, morală și, prin aceasta, națională. Și, totuși, nu a fost, nu este așa, decît în mică, în prea mică măsură. Iar dramatica istorie a aproape șapte decenii de viață națională, cu toate împlinirile și peripețiile ei, o confirmă.

Un gînditor mai sceptic ar spune : nu a fost să fie așa. Scurta perioadă de viață parlamentară interbelică, pregătită, la dimensiunile epocii, de Constituția „belgiană" de la 1866, a fost urmată de mai multe dictaturi. Oarecum promițătoare, într-un context internațional în care puține lucruri mai îngăduiau așa ceva, alegerile din noiembrie 1946 au fost falsificate. Lucrul se știa de mai mult timp, dar abia acum — după revoluția din decembrie — începem să realizăm toate consecințele și toate implicațiile unei atare situații. Mai poate fi corectat trecutul ? Desigur, nu. Se poate învăța din el ? Aceasta este nu numai posibil, ci și necesar.

Așadar, după o paranteză de mai multe decenii, alegerile de la 20 mai — cu dublă finalitate : legislativă și prezidențială — vor fi primul scrutin liber din România postbelică. Momentul este istoric, iar aceasta, înainte de toate, impune națiunii noastre cerința și obligația de a fi la înălțimea lui. Se întîmplă, însă, așa ?

După o soluție de continuitate atît de îndelungată și după atîtea încercări, caracterul oarecum iluzoriu și extrem de fragil al societății noastre civile (în sensul unei afirmări multilaterale a omului cetății, al garantării drepturilor și libertăților lui fundamentale) este un fapt. Se află, însă, și cultura noastră politică, capacitatea de a discerne și de a alege (sau mai curînd, de „a culege din...", căci aceasta însemna, literal, verbul latinesc **eligere**) într-un stadiu atît de incipient ? Căci, în ultimă instanță, la aceasta se rezumă caracterul deosebit, special și, în multe privințe, decisiv al actualului moment politic românesc. După o revoluție, deci după o ruptură radicală cu trecutul, sîntem în situația istorică de a crea noi instituții, de a aduce viața noastră socială la nivelul unor idei democratice, de adevăr, libertate și echitate. Cum pășim înainte ?

Subestimarea capacității de discernere adecvată a poporului nostru, neîncrederea în proverbialul său spirit critic mi se par și mie a configura o gravă și regretabilă eroare. Nu neapărat intenționată sau interesată (deși, în lupta politică imediată, mai ales asemenea calificative primează), cît, paradoxal, o dovadă inversă de slabă conștiință politică la promotorii ei. Căci, în definitiv, o atare apreciere pornește de la eludarea caracterului specific — sub multiple aspecte — al schimbărilor produse în România, al revoluției din decembrie 1989. Ca observator politic, sînt, probabil, mai puțin înclinat spre ignorarea fenomenelor similare din fostele țări socialiste, a consecințelor și implicațiilor lor. Și, tocmai de aceea, aș dori să atrag atenția asupra unor analogii grăbite, prea grăbite, care, în cazul nostru, nu funcționează perfect. Ultima, în ordine cronologică, schimbarea noastră socială a fost nu numai violentă, ci și radicală. Ce înseamnă aceasta ? Mai întîi, că ea a creat, dintr-o dată, premi-

sele unei soluții de continuitate totale față de trecut, ale unei sincronizări așteptate cu spiritul și cu nevoile de performanță ale veacului. În al doilea rînd, oricît ar părea de ciudat, că ea a putut „beneficia", nestingherit, de toate experiențele și „cuceririle" dobîndite între timp în vastul mediu înconjurător. Pînă să ajungă la unele reforme mai radicale și la recunoașterea rolului politic al „Solidarității", Poloniei i-au trebuit, iată, mai mulți ani de frămîntări, de pregătiri pentru „masa rotundă" și de dislocări în sînul partidului comunist, aflat la putere ; ca un corolar, chestiunea abolirii rolului conducător al celui din urmă nu a fost rezolvată decît după ce aceeași soluție se impusese ca atare în alte țări. Pînă să proclame „Republica Ungaria" și să ajungă la adoptarea unei măsuri similare, cu privire la partidul comunist, Ungaria vecină a străbătut, de asemenea, mai multe etape. La noi, în schimb, tocmai datorită caracterului brusc și radical al rupturii cu trecutul, aceste cuceriri, avînd și un „model" preexistent, au devenit bunuri comune încă din seara zilei de 22 Decembrie : fosta „Republică Socialistă România", proclamată la mijlocul deceniului șapte, a devenit pur și simplu „România" ; rolul conducător al partidului unic a fost abolit numaidecît ; caracterul pluralist și democratic al viitoarei societății românești a fost clar și răspicat afirmat, inclusiv prin recunoașterea necesității alinierii la valorile economiei de piață.

Radicalismul prefacerii revoluționare explică, în parte, și apăsatele replieri critice ulterioare asupra ei. Fiind obținut aproape totul dintr-o dată, comparativ cu alte țări, acest element radical a început să pară prea puțin. Și, ca atare, sub o formă sau alta, să fie repus în discuție.

Alegerile de la 20 mai — încă foarte controversate — nu scapă, nici ele, acestei determinări. Se știe că multe din fostele țări socialiste au parcurs procese relativ îndelungate, pe plan intern, pînă cînd principiul scrutinului liber, democratic, să fie acceptat și legiferat. La noi, din nou, totul s-a stabilit de la bun început. Și, pentru a măsura progresul, e bine, poate, să ne amintim că această primă jumătate a anului era, oricum, o perioadă electorală pentru România. Într-adevăr (a uitat chiar toată lumea ?), prima și cea mai importantă manifestare publică a fostului regim o reprezentau (după atîtea alte ceremonii) programatele alegeri de la 11 martie ! Nu am fost convocați la urne atunci, ci sîntem chemați peste cîteva zile, în condiții pe care, probabil, puțini le anticipam. Dar această diferență calitativă este chiar sensul fundamental al schimbărilor de la noi. Și e bine ca ea să fie pe deplin conștientizată.

O ruptură bruscă, precum cea de la noi, a adus pe scena politică — și aduce, de regulă — oameni noi. Unul dintre aceștia este domnul Ion Iliescu, cel care, din însărcinarea fostului Consiliu al Frontului Salvării Naționale, ne-a făcut cunoscută, în seara lui 22 Decembrie 1989, platforma-program a revoluției înfăptuite. Cel care, alături de conducerea provizorie a țării și de ceilalți factori, a reprezentat garanția victoriei împotriva valului neașteptat de gherilă urbană și a altor încercări. Aici, din nou, o paralelă adecvată cu celelalte foste țări socialiste este necesară și instructivă. Uneori, aceasta a și fost făcută, de altfel, dar nu în sensul real, corespunzător adevărului politic și istoric. Înainte chiar ca actuala demonstrație din Piața Universității să fi început, auzeam și vedeam, în preajma cunoscutei instituții, o

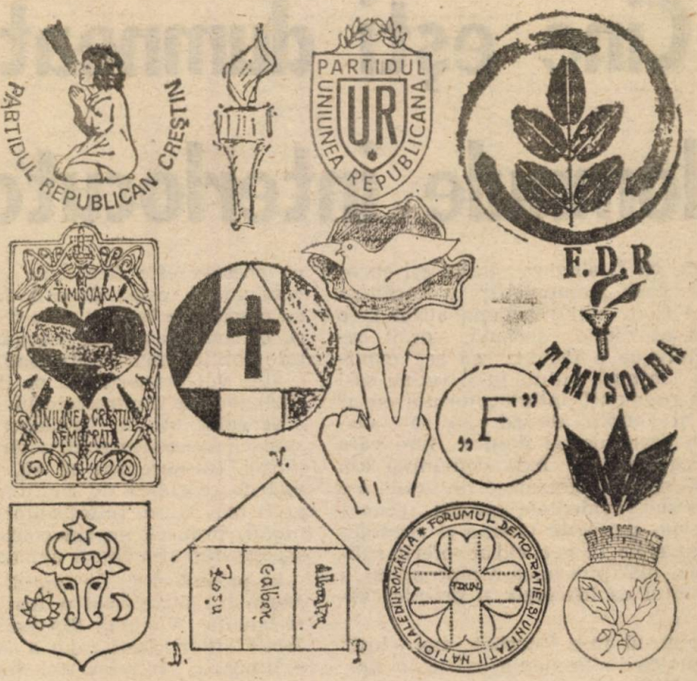

curioasă analogie cu destinul politic al lui Egon Krenz, urmașul tranzitoriu al lui Erich Honecker la conducerea R.D.G. Or, în momentul în care a preluat soarta partidului și a statului est-german, Egon Krenz era ceea ce era : secretar al C.C. al P.S.U.G. cu problemele securității și urmaș „legitim" al fostului lider. Cînd, peste puțin timp, s-a cerut demisia sa, aceasta nu s-a făcut pentru motive neapărat ideologice, ci de altă natură : „falsificarea" alegerilor din mai 1989, despre care se vorbea cu insistență încă înainte de schimbarea înfăptuită la nivelul conducerii, și faptul de a fi salutat, ca locțiitor al lui Erich Honecker, aflat într-o prelungită convalescență, reprimarea mișcării tineretului chinez din Piața Tiananmen. Are Ion Iliescu — unul dintre candidații noștri la președinție, alături de domnii Radu Câmpeanu și Ion Rațiu — asemenea păcate ? Evident, nu. În plus, nici un observator de bună credință nu va putea subestima rolul acestei incontestabile personalități politice în cursul evenimentelor din decembrie, în ceea ce, destul de aproximativ, s-a numit „coordonarea" revoluției noastre. Cine, deci, ar mai putea susține paralela interesată cu destinul politic al lui Egon Krenz sau al oricărei alte personalități afirmate în fostele țări socialiste după schimbările de aici ? Statutul noilor noștri oameni politici derivă, am impresia, din statutul pe care îl au față de poporul român : acela de a fi inițiat o operă de renaștere națională. Iar acest statut implică, mi se pare, după toate legile de civilitate cunoscute, o anumită recunoștință, nu neapărat critici și contestări violente. Se spune — e adevărat — că orice revoluție „își devorează fiii" ; dar, după știința mea, acesta este un adagiu mai vechi, iar tradițiile noastre (mă refer, între altele, la marile figuri liberale de la 1848) par a fi altele. Cu totul altele.

Cultura politică, așadar, este marea lacună a actualului nostru moment electoral, chiar dacă într-un sens exact contrar celui acreditat de către unii protagoniști. Dobîndirea ei, într-un sens adecvat, înseamnă, implicit, a concura — pe calea unei competiții loiale, cu adevărat democratice, a cărei expresie plenară este tocmai civilizația prezenței la urne — la afirmarea prestigiului instituțiilor politice în viața noastră socială, la depășirea provizoratului inevitabil din ultimele luni, la creșterea și maturizarea noii societăți civile românești. Problemele cu adevărat importante, presupunînd respectul firesc pentru diversitatea de opinii și opțiuni, pentru bunele intenții ale oamenilor, sînt, de fapt, altele : o strategie complexă, adecvată, pentru abordarea și soluționarea gravelor dificultăți economico-sociale ale țării ; reînnoirea instituțiilor, într-un spirit care să fie în deplină consonanță cu idealurile din decembrie și, nu în ultimă instanță, cu interesele de viitor ale țării ; reintegrarea României în circuitul de valori materiale și spirituale ale lumii actuale, pe o bază care să corespundă intereselor ei naționale fundamentale ; promovarea unei politici externe asupra ale cărei linii fundamentale există, din fericire, un apreciabil consens între diversele partide și forțe politice.

Acestea fiind spuse, este limpede că scrutinul de la 20 mai trebuie să aibă loc la data prevăzută, conform Legii electorale și hotărîrilor adoptate de CPUN, într-un climat demn de speranța noastră și a înaintașilor noștri celor mai luminați. Este necesar ca voința și capacitatea de discernămînt ale poporului să fie privite cu toată răspunderea, integral respectate, fără false îngrijorări și fără suspiciuni partizane, întrucît există reale garanții oficiale pentru corectitudinea votului. Democrația pe care o dorim, asemenea înaintașilor noștri, presupune și o certă democrație preelectorală, posibilă acum, evitarea unor tentative prea vădite de a impune alegătorilor alte opțiuni decît cele pe care le doresc, din partea unor iluminiști pe care, personal, îi consider prea încruntați. Regula jocului, odată stabilită, este una și aceeași pentru toți. Aceasta, poate, este contribuția cea mai sigură și rațională pe care cetățenii României actuale o pot aduce la făurirea unei patrii mai bune pentru ei și pentru urmașii lor.

I. Madoșa

Cine eşti dumneata, domnule interlocutor?

România va fi singura țară est-europeană în care „comuniștii" vor cîștiga alegerile ! Cum poți reacționa altfel la o asemenea afirmație șocantă, decît cerînd celui ce a făcut-o să se explice ? Nu m-am putut, însă, reține să-i spun, în prealabil, interlocutorului că ar fi pur și simplu absurd să se susțină așa ceva tocmai despre țara care a avut regimul cel mai comunist din Europa și în care excesele dictatoriale ale lui Ceaușescu, evidentele eșecuri economice, grelele suferințe umane și recurgerea în extremis la genocid au oferit substanța celei mai puternice compromiteri a comunismului ca ideologie și practică socială.

Interlocutorul m-a întrebat, mai întîi, dacă admit că în România există în prezent o confuzie pe plan politic și dacă aceasta este mai mare decît în alte țări est-europene. Desigur, n-am putut nega starea de confuzie politică, apreciind, însă, că aceasta este firească : românii sînt confruntați, după decenii de totalitarism, cu o serie de lucruri care li se par stranii și, oricum, neuzuale, precum zeci de partide politice, mai mulți candidați la președinție, vot proporționat pe liste electorale, dezbateri în contradictoriu în parlament, observatori străini la alegeri ș.a. Am mai spus că asemenea confruntări sînt comune țărilor est-europene și că, de aceea, nu văd de ce starea de confuzie în România ar fi mai mare. Interlocutorul m-a admonestat, însă, că nu țin cont de multiplele specificități românești actuale.

În primul rînd, de faptul că eliminarea regimului dictatorial a fost însoțită de o rezistență violentă din partea acestuia. Jertfa atîtor tineri a dat o notă de tragism schimbării. Într-un fel, însă, a făcut-o unică, inegalabilă și înălțătoare. Pentru toți a apărut a fi o revoluție, o revoluție populară, o revoluție a tinerilor. Cu atît mai mult acum, după peste patru luni de la revoluție, reprezintă, însă, un factor de confuzie faptul că nu și-a găsit răspuns nici una dintre întrebările pe care logica însăși le pune : cine a tras în oameni sau cine sînt teroriștii ? Nimeni, din cei ce ar putea, nu pare grăbit să dea vreun răspuns. Cu atîtea întrebări fără răspuns și atîtea alte probleme și aspecte neelucidate, varianta loviturii de stat — care poate tocmai din cauza tinerilor nu a ieșit așa cum fusese proiectată — cîștigă teren. Frontul Salvării Naționale, care se declară emanație a revoluției, a intrat, astfel, poate fără să vrea, într-o capcană : ori este organizatorul acțiunii — și-atunci, de ce n-o spune, ori este beneficiarul acțiunii — și-atunci, apare fie că s-a autoproclamat reprezentantul unei revolte populare spontane pe care n-a condus-o, fie că s-a substituit organizatorului real, căruia trebuie, însă, să-i plătească un tribut, ceea ce ar oferi unele răspunsuri la multe dintre întrebările cele mai preocupante. În orice caz — îmi spunea pe un ton caragialesc interlocutorul — trebuie să recunoaștem că ceea ce nu este clar este... confuz.

În al doilea rînd, nu ar putea să nu se țină cont că, spre deosebire de alte țări est-europene, înlăturarea vechiului regim dictatorial a avut loc brusc. Consecințele sînt diverse. Pe de-o parte, în timp ce în celelalte țări est-europene tranziția s-a desfășurat treptat, prin adaptarea fostelor structuri ale puterii legislative și executive, în România a fost nevoie de constituirea altor organe ale puterii. În mod obiec-

Mecanica votului și viitorul guvern

Avînd în vedere că, față de situația creată în țară, partidele istorice, precum și alte partide au pus sub semnul întrebării participarea lor la alegeri (și că, dacă nu ar participa ar chema susținătorii lor să le boicoteze), trebuie precizat că, potrivit legii electorale, prevăzutul scrutin din 20 mai va fi declarat valid în fiecare circumscripție electorală doar în cazul în care se vor prezenta la vot jumătate plus unu din cetățenii cu drept de vot ai circumscripției.

Fiecare cetățean cu drept de vot își va exprima, de fapt, în mod separat, trei opțiuni : una pentru candidatul la postul de președinte al României, alta pentru Adunarea Deputaților și alta pentru Senat.

În cazul opțiunii pentru candidatul prezidențial, circumscripția electorală — adică unitatea la nivelul căreia se face calculul voturilor — este țara însăși. Cu alte cuvinte, voturile pentru unul sau altul dintre cei trei candidați (domnii Iliescu, Câmpeanu și Rațiu) vor fi contabilizate la nivel central, indiferent în care dintre secțiile de votare din țară vor fi exprimate. Va fi declarat învingător candidatul care va obține cel puțin jumătate plus unu din voturile procedural valide. Dacă nici unul din candidați nu va obține această majoritate, se va organiza, după două săptămîni, un al doilea tur de scrutin, cu participarea primilor doi clasați la primul tur, și va fi declarat învingător cel ce va dobîndi cele mai multe sufragii.

În cazul opțiunilor pentru Adunarea Deputaților și, respectiv, Senat, circumscripția electorală este județul (și, asimilat, municipiul București). În raport cu numărul de membri stabilit în total pentru fiecare dintre cele două camere ale parlamentului, fiecărei circumscripții electorale, în funcție de populație, i s-a alocat un număr de mandate cu care va fi reprezentată în Adunarea Deputaților și, respectiv, în Senat. În ambele cazuri, principiul (aplicat separat) este același : votul este exprimat nu pentru candidați nominali, ci pentru listele unor „entități politice" : partide, grupări de independenți și independenți individuali. Într-o circumscripție anume, fiecare partid înaintează cîte o listă de candidați, separat pentru cele două camere. O listă a unei grupări de independenți are același statut. Candidatul independent individual reprezintă el însuși o listă. Un candidat independent poate participa și pe lista unui partid (condiții în care alegătorul trebuie să știe, însă, că dacă vrea să-l voteze, sufragiul exprimat trece în contul partidului respectiv).

Votul pentru cele două camere este proporțional pe liste de candidați și, de aceea, nu este nevoie decît de un singur tur de scrutin. Ce înseamnă aceasta ? La nivelul fiecărei circumscripții, se adună, din secțiile de votare, sufragiile obținute de fiecare listă. Mandatele alocate fiecărei circumscripții sînt repartizate proporțional fiecărei liste, în funcție de voturile obținute. În mod obiectiv, împărțirea proporțională nu poate fi exactă, rămînînd atît resturi de voturi în cazul fiecărei liste, cît și, corespunzător, un număr de mandate nedistribuite. Ca urmare, într-o a doua și a treia fază, toate resturile de voturi sînt centralizate, pe întreaga țară, în contul fiecăreia dintre formațiunile politice (împreună cu resturile de voturi pentru ele din celelalte circumscripții), mandatele fiind, apoi, repartizate pe formațiuni politice, proporțional cu numărul de voturi obținute la nivelul resturilor centralizate.

Un exemplu cifric arată cel mai bine mecanismul. Județului „x" îi sînt alocate 10 mandate, de pildă, în Adunarea Deputaților, potrivit populației județului. În urma numărătorii voturilor, se constată — să presupunem — că s-au exprimat 500 000 de voturi procedural valabile (deci, pentru obținerea unui mandat este nevoie de 50 000 voturi sau, altfel spus, coeficientul electoral este de 50 000 voturi) și că partidul A a obținut 210 000 voturi, partidul B — 90 000, partidul C — 70 000, lista grupării de cinci candidați independenți — 55 000, candidatul independent Ionescu — 45 000, partidul D — 30 000. Deci, partidul A obține 4 mandate, partidul B — 1 mandat, partidul C — 1 mandat, lista grupării de cinci independenți — 1 mandat. În fiecare caz, mandatele sînt atribuite primilor nominalizați de pe fiecare listă, depusă anterior pentru circumscripția respectivă. În total, sînt repartizate, deci, 7 mandate din 10. Sînt reportate, la nivel central, următoarele resturi : partidul A — 10 000 voturi, partidul B — 40 000, partidul C — 20 000, partidul D — 30 000. Acestea vor fi contabilizate la nivel central cu resturile de voturi pentru fiecare partid din celelalte circumscripții. La repartizarea finală, partidele B, C și D, obținînd în județul din acest exemplu un număr de voturi mai apropiat de coeficientul electoral din județul respectiv, au, în principiu, cele mai mari șanse, cu ajutorul resturilor din alte județe, să-și adjudece mandatele pe care nu le obțin-useră încă din prima fază a distribuției acestora. Cele 10 000 de voturi ale partidului A vor conta, în calcul, la dobîndirea unui mandat acolo unde resturile partidului A se vor apropia mai mult de coeficientul electoral din acel județ. De remarcat că, în cazul grupărilor de candidați independenți și independenților individuali, resturile se pierd, întrucît, evident, aceștia, spre deosebire de partide, nu pot candida decît într-o singură circumscripție.

tiv, acestea au avut și au un caracter provizoriu (pînă la alegeri), putînd fi puse, tocmai de aceea, oricînd sub semnul întrebării din punctul de vedere al legitimității lor. S-a adăugat, însă, confuzia instituțională care a domnit o bună bucată de vreme. Puterea fiind preluată de FSN, acesta a constituit Consiliul FSN ca organ al puterii în stat, cu funcții legislative, care a numit guvernul, ca organ al puterii executive. Cînd s-a pus problema participării FSN la alegeri, a apărut și dilema : ori FSN participă la alegeri ca forță politică avînd statut de partid (indiferent dacă se numește sau nu astfel) și atunci în organul puterii legislative creat de acesta — respectiv Consiliul — trebuie să fie reprezentate și celelalte forțe politice ; ori FSN nu participă la alegeri și atunci Consiliul poate exista ca atare, în mod provizoriu, pînă la scrutin. Problema s-a rezolvat după multe fricțiuni, prin constituirea Consiliului Provizoriu de Uniune Națională. Pe de altă parte, măturarea dictaturii ceaușiste, care impusese identificarea sa cu partidul comunist, a dus la dispariția partidului însuși. Părerea interlocutorului este că acest lucru, departe de a fi un dezavantaj, a reprezentat mai degrabă un atu pentru „comuniști". L-am întrebat pe interlocutor ce înțelege de fapt prin „comuniști". Răspunsul a fost prompt : nicidecum cei 3,8 milioane foști membri, ci structurile activiste de putere ce se articulaseră pe rețeaua organizatorică nu numai de partid, ci și de stat. În celelalte țări est-europene înlăturarea regimurilor totalitare s-a făcut gradual, într-o confruntare a vechilor structuri cu noile tendințe; o serie de forțe politice noi au avut timp să se afirme și să se prezinte ca o alternativă. La noi nu ! Toate forțele politice au pornit practic de la zero. Relativ avantajați, față de noile forțe, au fost, însă, tocmai „comuniștii" care, spre deosebire de situația din celelalte țări est-europene, nu mai aveau de purtat în spate balastul organizatoric al unui trecut de care trebuiau să se desprindă.

În al treilea rînd, și în strînsă relație cu toate acestea, este vorba de un alt avantaj indirect : întrucît regimul Ceaușescu nu a admis practic nici o disidență cît de cît organizată, „comuniștii" nu au acum în față nici o „Cartă 77" sau o „Solidaritate", nici vreun Vaclav Havel sau vreun Walesa. Singurul candidat din interior la funcția de președinte al României este un fost comunist, ceilalți doi — ambii necomuniști — sînt veniți din exil.

În al patrulea rînd, în nici o altă țară est-europeană nu s-au reconstituit atît de articulat partidele istorice. Într-o perioadă electorală, săgețile și contrasăgețile se ascut. Multiplelor imputări ce îi sînt adresate, „nomenclatura comunistă" răspunde. E dreptul ei la replică. Unui partid creat de numai cîteva luni nu i se poate pune în cîrcă mai nimic, dar unui partid istoric foarte multe : și ce-a făcut și ce n-a făcut, căci istoria rămîne pentru atîția o nebuloasă, iar, pînă cînd va fi rescrisă și reînvățată, va trece timp.

În al cincilea, dar nu și ultimul rînd, să nu uităm cultura economică, precară și deformată, a celei mai mari părți din populație — spune interlocutorul. Expresie a stadiului în care se găsește industria românească — ancorată în ramuri, sectoare și activități care au fost, odată demult, portstindardul industrialismului, dar care au încetat, datorită impactului bulversant al tehnologiilor moderne, să mai fie factori de creștere economică — muncitorimea, care lucrează în condiții uneori deosebit de grele, de început și nu de sfîrșit de secol XX, nu cunoaște aproape nimic din avantajele colosalei explozii în informatică, microelectronică și comunicații, nu realizează, de fapt, că astăzi nu poate exista progres social și prosperitate personală în afara internaționalizării vieții economice. Nimic altceva nu poate explica asocierea pe care nu puțini, în necunoștință de cauză, o fac între tehnologiile moderne și șomaj, între economia de piață și patroni necruțători, între capitalul străin și vinderea țării. Asemenea asocieri descurajează pe cei ce au în vedere reforme economice și, dimpotrivă, încurajează pe cei ce urmăresc să le golească de conținut și să le dea un aspect formal.

Dacă acestea sînt specificități ale situației din România, pe care, desigur, nimeni nu le poate pune la îndoială, rămîne, însă, întrebarea pe care nu m-am reținut s-o adresez interlocutorului meu partizan al afirmațiilor șocante : cum ar putea „comuniștii" să cîștige alegerile, în măsura în care România este singura țară est-europeană unde partidul comuniștilor (nici chiar sub o altă denumire) nu participă la scrutin ? Ar însemna — i-am spus — că, avînd în vedere șansele prioritare în alegeri ale FSN, s-ar face o asimilare forțată a acestuia cu ceea ce s-ar numi „comuniștii". Interlocutorul nu s-a lăsat descumpănit, pretinzînd că nu el, ci FSN însuși ar fi deschis, prin unele din acțiunile sale, poarta unor asemenea asimilări. În primul rînd, prin aceea că nu s-a disociat în mod oficial și declarat de comunism, încă de la început, ci numai într-un tîrziu (doar cu prilejul demarării campaniei sale electorale, cînd din țările vecine veniseră deja ecourile slabelor rezultate obținute de comuniști în primele alegeri libere postbelice) și că, în fapt, FSN nu se străduiește să elucideze evenimentele din decembrie și ,totodată, încearcă, în ciuda unor măsuri de deschidere de necontestat, să păstreze vechile structuri, ca și pe unii dintre reprezentanții lor. În al doilea rînd, a continuat interlocutorul, este vorba de faptul că FSN a căutat inițial să se constituie într-un fel de mișcare politică deasupra partidelor, care ar fi rechiziționat puterea, lăsînd acestora din urmă un rol marginal, că dacă nu ar fi existat o acțiune fermă din partea partidelor politice nici pînă acum nu s-ar fi creat CPUN, că după ce a cerut insistent să nu se confunde FSN cu Consiliul FSN, acum, în cadrul campaniei electorale, își trece integral în cont realizările de după revoluție, care, de fapt, au fost inițial ale Consiliului FSN și apoi ale CPUN. În sfîrșit, că ar manifesta o intoleranță — ce ar da de gîndit pentru viitor — față de orice contestare la adresa sa. Este de neînțeles iritarea — mi-a spus interlocutorul — cu care conducători ai FSN au reacționat la demonstrația din Piața Universității prin etichetarea manifestanților ca „golani" și „contrarevoluționari", prin aluzii la manipularea acestora de către partidele istorice și chiar de către agenturi străine interesate în destabilizarea țării, prin marginalizarea rolului participanților la revolta populară din același loc din 21 decembrie 1989. Este, cu atît mai de neînțeles, din însuși punctul de vedere al FSN, cu cît, în cazul unui eventual dialog, conducătorii Frontului ar fi avut de partea lor argumente puternice : punctul 8 al Proclamației de la Timișoara este discutabil privit din unghiul unor alegeri deschise tuturor forțelor politice, problematica ridicată de acesta a fost deja dezbătută în cadrul CPUN și, oricum, la o discuție serioasă, este improbabil că prevederile punctului 8 sînt aplicabile în ce îl privește pe dl Iliescu, care nu a mai fost de ani mulți în „nomenclatură" și care poate argumenta cu fapte opoziția sa față de cultul personalității și politica economico-socială aberantă a fostului regim. Se pare, însă, că dl Iliescu are răi sfătuitori. Din două, una : ori dînsul a fost greșit informat de cei care, atît de obișnuiți cu vechile recuzite și cutume, nu sînt în măsură să se adapteze noilor condiții ale vieții sociale, lăsînd indirect, din exces de zel, să cadă asupra Frontului anatema unor veleități totalitare și unei opacități la dialog ; ori s-au deținut, într-adevăr, informații cu privire la menționata manipulare a manifestanților și atunci, potrivit sfaturilor, s-a procedat nedibaci. Se poate, oare, crede că împotriva agenturilor străine este posibil să se lupte făcîndu-i pe „manipulații" lor „golani" ?

Prima variantă a fost, în cele din urmă, admisă oficial și, retractîndu-se etichetările aduse, a fost acceptat dialogul. Nu se știe exact, însă, ce a determinat această deschidere spre dialog : poate faptul că eticheta de „golani" și-au pus-o mulți ti-

Ilie Șerbănescu

(continuare în pag. 6)

Deosebirea dintre un candidat independent individual și o grupare de candidați independenți este aceea că, în cel din urmă caz, ultimii nominalizați pe lista grupării își folosesc aderența în rîndurile alegătorilor în favoarea primilor trecuți pe listă (în exemplul imaginat, fiecare din cei cinci candidați independenți de pe lista grupării poate să fi obținut mai puține voturi decît candidatul independent Ionescu, dar, în timp de acesta din urmă nu a întrunit coeficientul electoral, pierzînd mandatul, lista grupării de independenți a realizat, prin însumare, acest coeficient și, ca urmare, primul de pe listă a obținut mandatul).

Avantajul votului proporțional pe liste electorale constă în faptul că, în final, proporția mandatelor dobîndite de partide este apropiată de proporția în care acestea au obținut voturi pe plan național, spre deosebire de situația existentă în cazul votului uninominal pe circumscripție (în acest caz, se votează candidați nominali și mandatul alocat circumscripției este atribuit candidatului cîștigător, fiind posibil, însă, ca, la nivel național, proporția mandatelor și proporția voturilor pe partide să nu corespundă, putîndu-se ajunge chiar la împrejurarea ca un partid să preia marea majoritate a mandatelor în parlament, deși nu a întrunit majoritatea voturilor pe țară).

În urma rezultatelor votului, președintele țării desemnează pe reprezentantul partidului sau formațiunii politice care a obținut majoritatea locurilor în parlament să formeze guvernul. Dacă nici o formațiune politică nu realizează această majoritate, atunci, în general, formațiunea ce a dobîndit cele mai multe mandate încearcă să stabilească o înțelegere cu alte forțe politice reprezentate în parlament, pentru ca guvernul de coaliție format să se bizuie pe o majoritate parlamentară.

I. Ș.

Cu gîndul la prerogative

Candidații la funcția de președinte al României în plină campanie electorală : dl. Iliescu — la Craiova...

Alegerile de la 20 mai vor reprezenta ceea ce, în limbajul politic curent al presei internaționale, se identifică, îndeobște, drept „alegeri generale", respectiv un scrutin prezidențial, pe de o parte, și legislativ, pe de altă parte, înglobate, ambele, în același moment electoral. În disputele politice generate de competiția alegerilor, dar cărora li se adaugă atmosfera vizibil tensionată, prin cumulul de neliniști, întrebări și temeri exprimate în spațiul geografic al străzii, cele două secvențe simultane ale scrutinului de la 20 mai tind, într-o oarecare măsură, să-și vadă modificate semnificațiile și cota reală de importanță ce li se cuvin fiecăreia dintre ele. Par, astfel, să capete pondere excesivă „prezidențialele", în raport cu „legislativele", acordîndu-se primelor o greutate specifică dincolo de cea firească, îndreptățită și intrinsecă, în dauna — potențial nerentabilă politic pentru momentul de răscruce al țării și pentru o democrație ce încearcă să se cristalizeze — a celui de-al doilea segment, compus, la rîndu-i, din binomul Adunarea Deputaților — Senat.

Este, fără îndoială, real faptul că o candidatură prezidențială constituie, pentru formațiunea politică sau partidul ce o propulsează, o „bancă de credit" considerabilă, concentrată într-o unică personalitate reprezentativă. Ea antrenează în jocul urnelor, într-o formă condensată, întregul prestigiu, ca și ansamblul șanselor și speranțelor — la acest capitol al competiției electorale — ale partidului ce o susține și se autoreprezintă astfel în fața alegătorilor. Apare, în egală măsură, de necontestat faptul că instituția prezidențială polarizează, prin ea însăși, atenția electoratului oriunde în lume, deci și la noi, și cu atît mai mult în contextul controverselor politice din ultimele săptămîni, ce au drept unul din punctele lor forte tocmai acest aspect al bătăliei alegerilor.

Este, în același timp, de remarcat că, raportate la alegerile prezidențiale, axate pe un număr limitat de candidaturi, la nivel național, și de acum bine cunoscute, „legislativele" avansează, în mod firesc, un potențial incomparabil mai mare de aspiranți — fapt determinat nu numai de cifra însăși a locurilor de deputați și senatori (circa 500), dar și de existența multitudinii considerabile de partide și formațiuni politice angajate în disputa alegerilor, care, bineînțeles, urmăresc să-și confirme potențialul de credit în cît mai multe circumscripții electorale. A survenit, prin urmare, un număr însemnat de candidaturi, de ordinul miilor la nivelul întregii țări, la care se adaugă candidații independenți, în cele trei ipostaze procedurale de participare a lor în competiția electorală : neasociat vreunei liste de candidați (deci independent din punct de vedere politic, dar și ca modalitate de participare la alegeri) ; prezent pe lista unui partid ; inclus într-o listă de independenți. Deci, chiar dacă opțiunile electorale în ce privește „legislativele" se exprimă, conform legii în materie, pe circumscripții (județele și Capitala), alegătorilor le revine, oricum, fie și numai pe plan local, sarcina dificilă de a cunoaște, pe de o parte, numeroase platforme politice și, pe de altă parte, candidaturile respective, separate pentru deputați și senatori, pentru a putea, ulterior, să se decidă în favoarea uneia sau alteia din alternativele propuse. Bineînțeles că, prin comparație, impactul în masa alegătorilor al celor trei candidaturi prezidențiale este mai direct și mai pregnant, pornind de la un complex de factori în care se interferează preferințele politice, controversele survenite în acest plan, arsenalul propagandistic utilizat în lupta pentru putere și, probabil, nu în ultimă instanță, forța charismatică și de convingere a fiecăruia dintre aspiranți.

În momentul votului, însă, cele trei opțiuni ce trebuie exprimate de alegători — referitoare la președinte, deputați și senatori — au, fiecare în parte, o importanță intrinsecă bine definită, rezultatele generînd, pe compartimente, determinări politice precise. Singurul lor element comun îl reprezintă legitimitatea ce o conferă, prin sufragiul popular, celor ce vor fi aleși. În rest, rezultatele în fiecare din cele trei secțiuni ale votului conduc la efecte concrete diferite, putîndu-se chiar afirma că, *în ciuda pasiunilor stîrnite de candidaturile prezidențiale, alegerile legislative nu sînt deloc mai puțin importante, ba, din contră, par mai încărcate de consecințe politice.* Căci, pe baza lor, se va forma viitoarea Adunare Constituantă, ce va elabora legea fundamentală a țării, Constituția, și care, pînă la intrarea acesteia în vigoare, își va desfășura activitatea și ca adunare legiuitoare. Configurația politică a puterii legislative, alături de potențialul său uman — ca pregătire profesională, socio-politică și calitate morală a fiecăruia dintre membri — vor avea, în mod indiscutabil, răsfrîngere directă asupra conținutului întregului cadru legal pe care se va fundamenta construcția democratică viitoare. Receptarea platformelor politice și a candidaturilor parlamentare cu cel puțin aceeași disponibilitate spre cunoaștere și aprofundare, ca în cazul celor prezidențiale, apare, credem, ca o datorie civică și o dovadă de reală implicare a fiecărui alegător ce se va prezenta în curînd la urne.

Un alt argument, cel puțin la fel de important, îl constituie faptul că, pe baza rezultatelor scrutinului legislativ, se va forma noul guvern. Președintele ce va fi ales îl va desemna, desigur, ca prim-ministru, pe reprezentantul partidului sau formațiunii politice deținătoare a majorității mandatelor parlamentare. În cazul nerealizării acestei majorități (peste 50 la sută), desemnează un alt deputat sau senator, cu

(urmare din pag. 5)

neri și intelectuali ai Parisului, precum și studenții universităților Cambridge, Oxford, Harvard și altele sau poate însăși apropierea în sine a alegerilor, condiții în care continuarea demonstrației din Piața Universității devine mereu mai stînjenitoare ? Și iarăși întrebări și întrebări. De ce oare nu s-a acceptat totuși, încă de la început, ca dialogul să se desfășoare în fața camerelor de luat vederi ? De ce aprecierile oficiale s-au grăbit a-i face „golani" pe cei din Piața Universității, iar pe bătăușii unor fruntași politici nu ? Sînt oare „rațiuni de stat" sau grija de a nu-i dezorienta pe „oamenii de bine" care, știu sau mai ales nu știu exact despre ce este vorba, sînt atît de indignați de acțiunile „golanilor contestatari" ? Și de ce dl. Iliescu s-a făcut parcă a nu auzi demersul concurenților săi de a se retrage din cursa prezidențială în cazul desistării în bloc a tuturor candidaților ? Ar avea însă vreun rost în măsura în care, spre deosebire de ceilalți doi competitori, este sigur de victorie ?

Ce ești dumneata, de fapt, domnule interlocutor, antifesenist sau fesenist ? Sînt un candidat independent ! — mi-a răspuns. Și credeți că, dacă partidele istorice, nemulțumite de condițiile campaniei electorale, nu s-ar prezenta la alegeri, veți avea șanse mai mari ? Situația postelectorală nu va fi mai puțin complicată decît cea dinainte — afirmă interlocutorul. Un guvern, care ar rezulta din alegeri la care nu ar participa o serie de partide importante, nu s-ar bucura de legitimitate nici pe plan intern și nici pe plan internațional. În plus, într-un parlament dominat preponderent de un singur partid, acesta din urmă face jocurile, ceea ce nu este posibil în cazul existenței unei opoziții puternice. Cît despre mine, faptul că alegătorii sînt acum fie foarte feseniști, fie foarte nefeseniști mă îndeamnă să cred că, prin destăinuirile făcute dv., domnule ziarist, nu-mi va mai da nimeni nici un vot. Poate doar eu însumi. Dar nu știu dacă mă mai prezint.

...dl. Câmpeanu — la Timişoara, şi...

...dl. Raţiu — la Bucureşti, în timpul unei conferinţe de presă

consultarea partidelor şi formaţiunilor politice reprezentate în parlament. Este de presupus, deşi nu neapărat obligatoriu, că un cuvînt de greutate îl vor avea cei ce au obţinut cel mai mare număr de mandate, ceea ce, însă, nu le va fi suficient. Căci, este evident că primul ministru va trebui să negocieze şi să realizeze alianţe, pentru a putea forma un cabinet de coaliţie, bazat pe o majoritate parlamentară ce îi va asigura însăşi guvernarea. Odată alcătuit, cabinetul va trebui să fie supus spre aprobare Adunării Deputaţilor şi Senatului.

Pe de altă parte, în ce priveşte instituţia prezidenţială, se prevede, potrivit legii electorale, ca preşedintele Senatului să fie cel ce asigură interimatul prezidenţial, dacă funcţia de şef al statului devine vacantă (urmînd a se organiza alegeri în maximum trei luni) sau dacă preşedintele se află în imposibilitatea de a-şi exercita atribuţiile. Adunarea Deputaţilor şi Senatul pot, de asemenea, prin vot comun, să suspende preşedintele — în cazul comiterii unor fapte ce-l fac nedemn de această funcţie — sau să propună demiterea sa, aceasta din urmă devenind, însă, aplicabilă doar în urma unui referendum prin care populaţia s-ar pronunţa în acest sens. Sînt, bineînţeles, prevederi cu caracter de excepţie, dar care, tocmai în asemenea situaţii, conferă, în mod explicit, atribuţii speciale parlamentului.

Semnificative sînt, pe de altă parte, corelaţiile existente între prerogativele şefului statului — acesta constituind una din componentele executivului — şi cele ale puterii legislative. O serie de decizii prezidenţiale — de pildă, declararea mobilizării parţiale sau totale a armatei şi instituirea stării de urgenţă — pot fi luate numai cu aprobarea parlamentului ; în ce priveşte numirea preşedintelui şi a membrilor Curţii Supreme de Justiţie, aceasta se realizează cu avizul Senatului ; tratatele internaţionale încheiate de şeful statului se supun spre ratificare parlamentului ; în sfîrşit, preşedintele prezintă anual în faţa puterii legislative — ca o expresie, în acelaşi timp, a unei datorii morale şi răspunderi faţă de naţiune — mesaje despre principalele probleme politice ale ţării.

În baza respectării principiului separării puterilor în stat, desigur că atît parlamentul, cît şi preşedintele ţării dispun, deopotrivă, de atribuţii ce le revin în mod independent. Prerogativele şefului statului sînt, sub acest aspect şi per ansamblu, nici multe, dar nici puţine. Rolul său — prin desistarea de apartenenţa la un partid politic — va fi acela de mediator, moderator şi factor de echilibru, în condiţiile în care atît membrii parlamentului, cît şi cei ai guvernului vor avea, din contră, coloratură politică sau măcar o „viziune independentă". Rezultatele scrutinului nu vor face decît să îndrituiască noii factori de putere să-şi exercite drepturile şi să-şi respecte obligaţiile ce le revin.

Anca Voican

Garanţii pentru un scrutin onest

Vinerea trecută, la Centrul internaţional de presă de la Hotelul Intercontinental, a fost organizată prima conferinţă de presă a Biroului Electoral Central, al cărui preşedinte este domnul Ovidiu Zărnescu. Cum în unele mijloace de informare în masă s-a făcut afirmaţia că alegerile de la 20 mai ar putea să fie falsificate, una din întrebările puse de ziariştii prezenţi la conferinţă s-a referit la garanţiile prin care va fi asigurată veridicitatea voinţei exprimate liber de cei aproape 17 milioane de alegători ce se vor prezenta la urne.

Principala garanţie, a afirmat domnul Ovidiu Zărnescu, o constituie Decretul-lege pentru alegerea Parlamentului şi a preşedintelui României, adoptat, cu o covîrşitoare majoritate, în Consiliul Provizoriu de Uniune Naţională. Acest act normativ fundamental, cu valoare constituţională, cuprinde dispoziţii clare referitoare la organizarea şi desfăşurarea alegerilor, la stabilirea rezultatelor scrutinului, constatarea şi centralizarea votului alegătorilor, la sancţionarea eventualelor contravenţii şi infracţiuni săvîrşite în cadrul campaniei electorale ori în timpul desfăşurării alegerilor. Pentru împiedicarea falsificării alegerilor, legea instituţionalizează o „sită" foarte deasă, menită să preîntîmpine tendinţele sau acţiunile de falsificare.

Pornind de la această afirmaţie cu caracter general, domnul judecător Radu Giroveanu, membru în Biroul Electoral Central, a sintetizat unele elemente prevăzute de lege, care garantează desfăşurarea corectă a alegerilor şi împiedică vicierea rezultatelor. În primul rînd, este vorba de componenţa birourilor electorale, central, de circumscripţie şi ale centrelor de votare, care cuprind, pe lîngă judecători şi jurişti, şi reprezentanţi ai partidelor şi ai formaţiunilor politice. Biroul Electoral Central este alcătuit din şapte judecători ai Curţii Supreme de Justiţie, desemnaţi prin tragere la sorţi, şi 10 reprezentanţi ai partidelor şi formaţiunilor politice, selecţionaţi în ordinea descrescătoare a numărului de liste de candidaţi pe care acestea le-au propus pe ţară pentru alegerile parlamentare.

În al doilea rînd, la operaţiunile de votare — în afara membrilor biroului electoral al secţiei de votare, a căror prezenţă este obligatorie — pot participa candidaţii partidelor, delegaţi acreditaţi ai presei, cinematografiei, radioului şi televiziunii, din ţară şi străinătate, precum şi observatori de peste hotare.

După votare, la operaţiunile propriuzise de numărare a voturilor, preşedintele biroului electoral va citi cu voce tare, la deschiderea fiecărui buletin, lista de candidaţi votată, sau, după caz, numele şi prenumele candidatului independent şi va arăta buletinul de vot celor prezenţi.

În fine, rezultatul se va consemna în două tabele ; unul va fi ţinut de către un membru al biroului electoral şi altul de către candidaţii prezenţi. Transmiterea şi centralizarea datelor se va face printr-un dublu sistem.

Aşadar, Biroul Electoral Central apreciază că legea oferă suficiente garanţii pentru a preîntîmpina orice tendinţă de falsificare a rezultatelor alegerilor. Şi cum la realizarea acestor garanţii sînt chemate să participe toate partidele angajate în cursa electorală, precum şi factori neutri, vrem să credem că alegerile de la 20 mai vor fi cu adevărat libere iar rezultatele lor vor reflecta, în mod real, voinţa celor aproape 17 milioane de alegători.

Aurel Zamfirescu

„Așteptăm un număr cît mai mare de observatori"

Din dorința de a informa cît mai exact asupra unor aspecte privind pregătirea, organizarea și desfășurarea apropiatelor alegeri, ne-am adresat domnului ROMULUS NEAGU, adjunct al ministrului afacerilor externe, cu rugămintea de a prezenta cititorilor situația la zi a demersurilor și contactelor întreprinse pentru asigurarea prezenței în țara noastră, în această perioadă, conform doleanțelor exprimate, a unor observatori de peste hotare. Răspunzînd cu multă amabilitate solicitării noastre, domnia sa ne-a declarat :

— Pe baza hotărîrilor adoptate de organele puterii de stat și a instrucțiunilor primite, Ministerul Afacerilor Externe a făcut primul demers pe lîngă Națiunile Unite pentru ca, în perioada electorală și în timpul alegerilor, să avem observatori din partea ONU. În acest sens, s-a făcut un demers oficial pe lîngă secretarul general al Organizației mondiale. De asemenea, cu ocazia unei vizite la New York, domnul Sergiu Celac, ministrul afacerilor externe, a avut o discuție axată pe această temă cu domnul Javier Perez de Cuellar, secretarul general al ONU. Din partea ONU, s-a manifestat deplină înțelegere, dar ni s-a menționat, totodată că, pînă în prezent, Națiunile Unite au trimis observatori numai în cazul unor alegeri care erau legate de conflicte internaționale, că niciodată ONU nu a trimis și nici nu își propune să trimită observatori în țările în care alegerile nu sînt legate de asemenea conflicte, prezentînd exclusiv aspecte interne. Mai mult, s-a precizat că însăși Carta ONU interzice orice amestec al organizației în treburile interne ale statelor.

Totuși, avînd în vedere solicitarea formulată, secretarul general a manifestat multă bunăvoință, dînd instrucțiuni ca, în perioada de pregătire și desfășurare a alegerilor, țara noastră să se bucure de asistența unor experți ONU în materie. Ca atare, un prim grup de experți se află deja la București, avînd contacte cu organele ce se ocupă de desfășurarea alegerilor, pentru acordarea asistenței respective.

De asemenea, cu prilejul vizitei sale în țara noastră, secretarul Departamentului de Stat al SUA, domnul James Baker, a făcut propunerea de a se trimite la alegeri observatori din partea Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE). În ce ne privește, ne-am exprimat imediat acordul. S-a remarcat, totodată, că CSCE nu dispune de mecanismul necesar în acest sens. În atare condiții și după alte discuții cu SUA și cu alte state participante la CSCE, am ajuns la concluzia că soluția cea mai bună este să transmitem invitații tuturor statelor angajate în procesul general-european. Ceea ce am și făcut, cu urmarea că permanent ne sosesc răspunsuri pozitive. Iar aceasta ne îndeamnă la concluzia că, în timpul alegerilor, vom avea în România un important grup de reprezentanți ai statelor participante la CSCE, în calitate de observatori, fapt de natură să ne bucure. Cu cît vor fi mai mulți observatori din partea statelor respective, cu atît satisfacția noastră va fi mai mare, deoarece avem toate condițiile ca aceste alegeri să se desfășoare în deplină libertate, cu asigurarea dreptului tuturor alegătorilor de a se exprima liber și deschis.

În același timp, am invitat observatori din partea Uniunii Interparlamentare, a Parlamentului European, a Consiliului Europei, precum și din partea unei multitudini de organizații neguvernamentale interesate în apărarea și promovarea drepturilor omului, cu deosebire în ce privește implementarea dreptului de a alege și a fi ales. Nu avem nici o reținere ca la aceste alegeri să fie prezente, în calitate de observatori, orice persoane din lume interesate în urmărirea modului lor de desfășurare. Cu o singură cerință, pe care considerăm necesar să o evidențiem : ca acești reprezentanți să se prezinte la biroul creat pentru înregistrarea observatorilor și să primească legitimația corespunzătoare.

A consemnat
I. Madoșa

Subvenționarea partidelor în campaniile electorale

În Occident, metodele de finanțare a campaniilor electorale se deosebesc de la țară la țară. Astfel, în Marea Britanie, filialele partidului strîng bani pentru campaniile din circumscripțiile lor. Ele nu primesc fonduri de la stat și puține, sau deloc, de la sediul lor național. Dar ele beneficiază, desigur, de campania națională de publicitate a partidului. Candidații nu cheltuiesc prea mult din propriii lor bani, în campania electorală, ci depind de susținători leali partidului lor. Industria și lumea afacerilor contribuie, de regulă, cu fonduri pentru Partidul Conservator, de guvernămînt. Partidul Laburist, din opoziție, primește o bună parte din fondurile sale de la sindicate. Cînd partidele locale au nevoie de bani, ele organizează baluri și loterii.

În Germania federală, fondurile pentru campaniile electorale provin din cotizațiile plătite partidelor și, de asemenea, de la guvernul federal, care acordă aproape cinci mărci vest-germane pentru fiecare vot primit de fiecare partid în alegeri.

În Franța, fondurile unui candidat pentru campania electorală provin de la firme, sindicate, persoane particulare și de la partidul propriu. Marii donatori dau, deseori, jumătate din banii candidatului principal și împart restul între ceilalți candidați.

În Statele Unite, majoritatea campaniilor electorale sînt finanțate prin contribuții voluntare. Guvernul federal îi ajută pe candidații prezidențiali cu alocații alcătuite din mici donații, pe care americanii le pot face cînd plătesc impozitul pe venit. Candidații pentru Congres și cei angajați în alegerile locale trebuie, însă, să strîngă singuri banii de care au nevoie. Din cauza costului ridicat al campaniilor electorale, în Statele Unite candidații se pot aștepta să-și consacre mai mult de jumătate din campanie strîngerii de fonduri. Unele țări impun limite asupra cheltuielilor electorale, pentru a preveni ca anumite interese speciale să cumpere influență politică și pentru a reduce avantajul de care se bucură candidații bogați.

Candidații parlamentari din Marea Britanie nu au voie să cheltuiască într-o campanie electorală mai mult de echivalentul a zece mii de dolari.

În Franța, există acum o limită echivalentă cu nouăzeci de mii de dolari, în campania pentru Adunarea Națională. Cea mai recentă lege privind finanțarea campaniilor electorale, adoptată anul acesta, impune controale mai stricte asupra finanțării campaniilor electorale și le cere tuturor candidaților ca, la scurt timp după alegeri, să dezvăluie cum și-au finanțat campania.

În Statele Unite legea cere, de asemenea, candidaților să prezinte rapoarte financiare Comisiei federale pentru alegeri, în timpul campaniei și după încheierea acesteia. Candidații americani pot cheltui cît vor din propriii bani, însă există limite legale privind sumele primite din alte surse. Candidații pentru Congres nu sînt ajutați de guvernul federal, dar pot accepta contribuții particulare limitate. În plus, grupuri independente din Statele Unite, cunoscute sub numele de comitete de acțiune politică, pot da candidaților bani și pot acționa și altfel în numele candidaților. Ele activează deseori pentru înfrîngerea adversarului candidatului. Comitetele de acțiune politică reprezintă interese de afaceri și comerciale, sindicate, grupuri politice sau de interes special. Majoritatea acestor comitete reprezintă interese de afaceri, și contribuțiile lor tind să-i favorizeze pe republicani, în dauna democraților. Corporațiile, băncile, sindicatele și organizațiile similare nu au voie să doneze fonduri direct candidaților pentru funcții federale. Ele nu pot da bani direct nici comitetelor de acțiune politică. Acestea strîng o bună parte din sumele de care au nevoie prin campanii poștale directe de strîngere de fonduri. Comitetele de acțiune politică au voie prin lege să dea pînă la 10 000 de dolari pe an, la un număr nelimitat de candidați pentru Congres. De aceea, banii care provin de la aceste comitete reprezintă un factor important în campania electorală, la toate nivelurile, în Statele Unite. De pildă, senatorii, care au candidat din nou pentru a fi realeși în 1988, au cheltuit, în medie, aproape patru milioane de dolari, din care circa un sfert a provenit de la comitetele de acțiune politică.

(După postul de radio „Europa liberă")

Spre cristalizarea unor convergenţe de politică externă

De mai bine de trei luni, revista noastră a rezervat, săptămînal, o parte din spaţiu prezentării platformelor-program ale partidelor reînfiinţate, după îndelungata perioadă de dictatură comunistă, sau ale formaţiunilor politice constituite legal după măreaţa victorie a Revoluţiei înfăptuite de poporul român în decembrie anul trecut.

În prezentarea făcută sub forma unor interviuri ori declaraţii — acordate în exclusivitate revistei noastre de liderii partidelor contactate, cărora le mulţumim şi pe această cale pentru amabilitatea manifestată — am insistat, cum era firesc, dat fiind profilul publicaţiei noastre, pe aspectele de politică externă. Ne exprimăm regretul că n-am putut face acest lucru cu toate formaţiunile existente astăzi pe scena politică a ţării, datorită numărului lor extrem de mare — peste 80. Ţinînd seama de audienţa partidelor abordate putem, totuşi, considera că am prezentat cititorilor revistei noastre principalele orientări de politică externă. Acum, cu numai cîteva zile înaintea desfăşurării alegerilor pentru parlamentul bicameral şi, desemnării, prin vot direct, de către întregul popor, a preşedintelui României, încercăm să punem în evidenţă unele idei cu valoare de concluzii, care s-au desprins din interviurile acordate ori declaraţiile făcute.

O primă constatare care s-ar impune ar fi aceea că — spre deosebire de politica internă, asupra căreia există mari diferenţe de opinii, ce capătă, uneori, accente de puternice contestări reciproce —, în politica externă se poate vorbi, fără teama de a greşi prea mult, de cristalizarea unor **convergenţe**, cu nuanţări fireşti, asupra direcţiilor de acţiune ale României în arena mondială.

Astfel, apreciindu-se că, de-a lungul istoriei sale, ţara noastră n-a putut, din cauza contextului internaţional în care a acţionat, să-şi elaboreze în mod independent politica sa externă, se consideră că a sosit timpul s-o facă astăzi, că România trebuie **să promoveze, în mod independent, interesele sale naţionale**, fără nici o influenţă nici din Est, nici din Vest. Independenţa trebuie înţeleasă, însă, în cadrul unei interdependenţe pe un triplu plan : mondial, prin respectarea principiilor Cartei O.N.U. şi a altor tratate şi convenţii internaţionale la care România a aderat ; pe plan general european, prin îndeplinirea angajamentelor asumate în cadrul procesului iniţiat la Helsinki ; pe plan est-european, prin apartenenţa la Tratatul de la Varşovia, prin necesitatea găsirii unei platforme noi de conlucrare în acest spaţiu.

Se impune, totodată, a fi eliminat orice aspect conjunctural din demersul românesc pe plan internaţional, România urmînd să promoveze **o politică externă de pace, de largă colaborare şi conlucrare, în primul rînd cu vecinii săi, dar şi cu celelalte state ale lumii.** Este necesar ca România să acţioneze pentru o largă deschidere în lume, fără deosebire de orientarea politică a statelor cu care putem conlucra în interes reciproc, exceptînd, bineînţeles, tendinţele de fanatism, extremismul de dreapta sau de stînga, pentru reluarea unui şir de contacte tradiţionale cu alte state, cu organisme internaţionale, ca şi pentru eliminarea promptă a obstacolelor şi blocajelor artificiale din timpul dictaturii ceauşiste, aşa cum erau rezervele formulate la Documentul de la Viena sau Declaraţia de renunţare unilaterală la clauza naţiunii celei mai favorizate, acordate de S.U.A. Guvernul român trebuie să acţioneze pentru deschiderea reală a ţării noastre către toate statele lumii, să promoveze o politică externă de mare anvergură. Politica externă a României trebuie să fie coerentă, dinamică şi flexibilă, să ţină seama de mutaţiile profunde produse în raportul de forţe pe plan mondial, de afirmarea unor noi zone şi centre de putere în plan tehnologic, economico-financiar şi politic.

În această poziţie de principiu sînt, însă, şi nuanţări. Astfel, se apreciază că, oricît de largă ar fi deschiderea noastră politică, oricît de mari ar fi posibilităţile pe care le oferă tehnica modernă pentru apropierea popoarelor, totuşi România trebuie să ţină seama de cadrul geopolitic în care se află situată şi să promoveze o colaborare strînsă cu vecinii săi — Bulgaria, Iugoslavia, Ungaria, U.R.S.S. —, dar şi cu alte ţări din estul Europei. În legătură cu necesitatea unei politici de bună vecinătate, au revenit, deseori, în discuţie unele aspecte de ordin teritorial. Punctul de vedere dominant este acela al **intangibilităţii frontierelor** stabilite după cel de-al doilea război mondial. Se relevă, între altele, că problema cea mai sensibilă pentru stabilitatea în Europa şi în lume o constituie respectarea acestui principiu. Contenciosul cu U.R.S.S. privind Basarabia, avut în vedere în primul rînd de liderii P.N.Ţ. şi P.N.L., poate fi soluţionat, în opinia lor, numai pe cale paşnică, în cadrul preconizatei „case comune europene", ori al unor evoluţii viitoare favorabile, mai greu de anticipat astăzi.

Tot ca o nuanţare de poziţie, în larga deschidere politică a României pe arena mondială, ne apare şi punctul de vedere că, deşi relaţiile cu vecinii sînt prioritare, nu trebuie neglijate raporturile ţării noastre cu state de pe alte continente — Asia, Africa, America —, menţionîndu-se, în context, nevoia unei conlucrări strînse cu Japonia, cu China, cu Statele Unite.

În condiţiile marilor mutaţii intervenite, în ultimul timp, în estul continentului, **existenţa blocurilor militare din Europa apare ca un anacronism** indiscutabil, majoritatea partidelor pronunţîndu-se pentru desfiinţarea lor concomitentă. Există, însă, şi opinii care se diferenţiază, parţial, de aprecierea generală. De pildă, Partidul Liberal (al Libertăţii) consideră că, practic, Tratatul de la Varşovia nu mai există, forţele sale reducîndu-se la efectivele şi arsenalele militare ale U.R.S.S. În ce priveşte N.A.T.O., dacă această alianţă militară ar mai constitui, un timp oarecare, un factor stabilizator în Europa, într-un viitor nu prea îndepărtat, ea nu-şi va mai justifica existenţa.

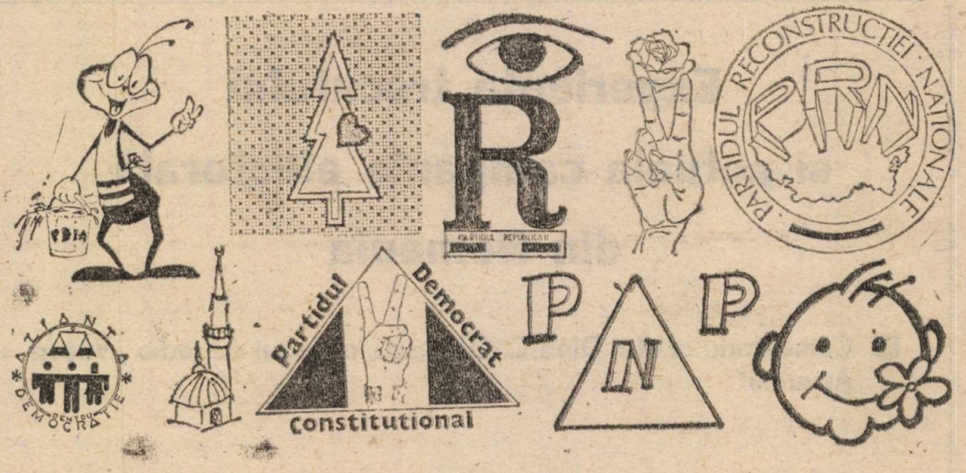

O temă care a revenit ca un leit-motiv în interviurile şi declaraţiile liderilor de partide a fost aceea a **reintegrării României în Europa.** Fiind un popor european, cu tradiţionale legături politice, economice, culturale şi ştiinţifice pe continent, naţiunea română trebuie să situeze, pe un plan prioritar, reîntoarcerea sa în Europa. Se apreciază, în general, că România, ca ţară europeană, trebuie să contribuie activ la eforturile de asigurare a stabilităţii, păcii şi securităţii pe continent, la întărirea legăturilor de colaborare şi cooperare pe toate planurile, în vederea depăşirii divizării actuale şi a creării unei noi unităţi a Europei. În context, a fost emisă şi opinia că România nu trebuie să lipsească de la dialogul european privind reunificarea Germaniei.

Dacă, în ce priveşte caracterul prioritar al reintegrării României în Europa, se poate vorbi, fără echivoc, de un consens, există nuanţări de poziţie asupra modalităţilor de realizare a acestui obiectiv de politică externă. Partidul Naţional Liberal propune — într-o primă fază, de tranziţie — o asociere între fostele ţări socialiste est-europene. De ce ? Pentru că — susţine această formaţiune — există între ele un patrimoniu comun, moral şi politic, prin aceea că au suportat, şi unele, şi altele, tăvălugul marxist şi compresorul comunist. Toate aceste state au o experienţă comună, de mai bine de 40 de ani, experienţă care implică şi reacţii comu-

ne. Trebuie încercată o apropiere între ele, dar nu sub forma unui bloc, ci ca o asociere care să le permită o evoluție mai rapidă către Europa. Această tendință de integrare în Europa și de apropiere de țările occidentale ale continentului nu înseamnă — în optica P.N.L. — nici un fel de adversitate față de Uniunea Sovietică, cu care va trebui să continuăm să dezvoltăm relațiile noastre, schimbînd, în mod normal, natura lor.

Partidul Național Țărănesc-creștin și democrat consideră Conferința general-europeană de la Helsinki și reuniunile ce i-au urmat ca un proces continuu pentru eliminarea sechelelor celui de-al doilea război mondial și militează ca România să ia parte activă la acest proces. P.N.Ț. apreciază că reintegrarea țării noastre în Europa poate fi realizată fie prin preconizata „casă comună europeană", fie prin alte modalități pașnice.

Un punct de vedere asemănător este exprimat și de Uniunea Democrat Creștină, care susține necesitatea unei acțiuni concertate de unificare a Europei, de realizare a „casei comune europene", în care, însă, să se „poată circula dintr-o cameră în alta".

În opinia Partidului Socialist Democratic Român, „casa comună europeană" trebuie să aibă, ca fundament, reducerea armamentelor convenționale, eliminarea barierelor ideologice ce au secționat continentul, iar reunificarea Germaniei să conducă la întărirea securității pe continent.

Partidul Socialist Liberal consideră că nu pot fi apărate, astăzi, mai bine interesele naționale, nu poate fi asigurat progresul civilizației românești fără integrarea politică, economică și culturală a României în Europa.

În schimb, Partidul Liberal (al Libertății) se pronunță pentru participarea activă a țării noastre la constituirea unei eventuale confederații europene, așa cum o preconizează președintele Franței, François Mitterrand, și nu o „casă comună europeană", spre care „sînt tentați să se orienteze alții".

Un punct de vedere aparte a fost formulat de Partidul Democrat din România, care — îndoindu-se de faptul că acest îndrăznet vis de „casă comună europeană" se va putea realiza curînd și apreciind că, în chiar ipoteza zidirii sale, interesele marilor puteri nu vor dispărea — se declară pentru plasarea României în concertul mondial și continental, dar, mai ales, est-european.

Am insistat ceva mai mult asupra acestui subiect, pentru că, așa cum se poate ușor observa, asupra lui există cea mai accentuată diversitate de poziții. În context, ne-am permite chiar formularea unei opinii personale. Reintegrarea României în Europa apare ca un demers necesar și posibil, dar să nu ne imaginăm că simpla reîntoarcere a țării noastre pe bătrînul continent înseamnă și soluționarea tuturor problemelor cu care ne confruntăm și ne vom confrunta multă vreme. Prioritar trebuie să fie efortul propriu.

În încheiere, se impune să mai subliniem constatarea unui consens general în ce privește necesitatea respectării, de către țara noastră, a tuturor angajamentelor internaționale asumate, a tratatelor și acordurilor la care a aderat, a participării active a României în cadrul Organizației Națiunilor Unite, al altor organisme europene și mondiale, aducîndu-și, prin aceasta, o însemnată contribuție la cauza păcii și colaborării în lume.

Aurel Zamfirescu

Experiența trecutului și actuala campanie electorală din România

Comentariu al dlui Dinu C. Giurescu la postul de radio „Vocea Americii"

Să ne amintim de reperele din trecut ce pot să ajute la înțelegerea competiției electorale din România în această primăvară a anului 1990. Din cele 66 de partide și formațiuni participante la alegerile din 20 decembrie 1937, 59 — repet 59 — au întrunit, toate împreună, numai 7,9 la sută din voturi și nu au izbutit să trimită nici un reprezentant în Camera deputaților de atunci. Confruntarea electorală adevărată a avut loc, pe de-o parte, între partidele național-liberal și național-țărănesc, fiecare avînd și o formație disidentă, anume liberalii georgiști și țărăniștii radicali. Liberalii și țărăniștii, cum erau ei, îndeobște, numiți atunci, reprezentau centrul eșichierului politic. La aceste ultime alegeri antebelice, ei au întrunit, împreună cu disidențele lor, circa 62 la sută din totalul voturilor și au avut 163 de deputați. Aceste două mari partide, ce se confruntau continuu, de altfel, uneori prea amarnic și pentru cauze personale și de conjunctură, aceste două mari partide reprezentau alternativa democratică, ele apărau sistemul parlamentar cu alternarea la putere.

Pe de altă parte, existau forțele de dreapta și extremă dreapta, P.N.C. și Partidul Totul Pentru Țară sau Garda de Fier. Ele au întrunit, tot atunci, în 1937, aproape 25 la sută din voturi, cu 105 deputați. Forțele de dreapta, Garda de Fier îndeosebi, aveau ca țel final încetarea vieții parlamentare și instaurarea sistemului cu un singur partid la putere.

În ce privește minoritățile naționale, toate aveau formațiunile lor. Maghiarii, organizați în mai multe partide, au avut 4,4 la sută din totalul voturilor, cu 19 deputați.

Recapitulînd, așadar, în decembrie 1937, opțiunile reale ale alegătorilor s-au exercitat, de fapt, între două partide de centru și două partide de dreapta. Celelalte 59 de partide și grupări nu au reprezentat alternative efective, aria lor fiind de interes pur local, cel mult județean.

Care este situația astăzi? Ea este total diferită și nu se poate compara cu anii dinainte de război. În 1937, România se afla după 71 de ani de monarhie constituțională și regim parlamentar, indiferent de limitările și aspectele negative care au existat de-a lungul acelor decenii. În 1990, România se află după 42 de ani de regim comunist aplicat integral, precedat de ani de război și ocupație străină. În 1937, confruntarea electorală se înscria în mecanismele cunoscute și statornicite ale vieții parlamentare, chiar dacă, în acel an, partidele de dreapta înregistrau o creștere sensibilă. Acum, în 1990, obiectivul fundamental este complet diferit. Cum să fie readusă națiunea pe drumul unei vieți normale după decenii de cîrmuire comunistă, în care totul a fost răsturnat, amestecat și transformat, în care s-a urmărit să se controleze și dirijeze pînă și mintea, graiul și inima fiecăruia? Revenirea la normal și reîntoarcerea în Europa se fac, desigur, prin așezarea economiei pe mecanismele pieței, prin sistemul parlamentar bazat pe competiția de partide, cu alegeri drepte, printr-o rețea de mass media eliberată de îndrumările și controlul de la centru, prin separarea puterilor în stat și, mai ales, prin reconstruirea unei societăți civile în care legea, drepturile, dar și răspunderile civice, să constituie criteriile definitorii pentru viața socială, în general, și pentru aceea a fiecărui cetățean, în parte.

Pentru România, ca și pentru toate țările est-europene ce se eliberează acum de comunism, această cale, această opțiune, le este arătată de toată experiența lor anterioară, fiindcă, într-adevăr, România, ca și alte țări din Europa de centru, a cunoscut din plin alternativa, și anume sistemul comunist experimentat după finele celui de-al doilea război mondial și pînă în 1989. Acest sistem a dat faliment, a fost respins de toate națiunile cărora le-a fost impus. Așa încît, dacă țelul fundamental este revenirea la viața normală și există, după toate informațiile, un consens al opiniei publice din toată aria amintită, atunci se pare că acest țel constituie un fel de numitor comun în programele partidelor angajate în confruntarea electorală ce se încheie la 20 mai 1990. Un atare numitor comun cere, totodată, examinarea și considerarea atentă a realităților de bază din România anului 1990.

După 45 de ani...

Istoria, deseori, rezervă tulburătoare coincidențe. Ne-a fost dat să păşim peste pragul celor 45 de ani de la Victoria asupra fascismului într-un an de recunoscută răscruce pentru țările Europei şi, cu deosebire, pentru cele din centrul şi Răsăritul continentului. Victoria asupra totalitarismului fascist este celebrată cu conştiința victoriei asupra totalitarismelor naționale ale regimurilor dictatoriale comuniste. Speranțele primei primăveri de după război renasc sub același semn al victoriei.

După 45 de ani de divizare artificială, de confruntare politico-ideologică şi echilibru strategic al războiului rece, ideea de Europă unită se cristalizează ca formă de necesară conviețuire eliberată de prejudecățile dogmelor şi opresiunilor de tot felul. Lecția sfîrşitului euforic şi a începutului ratat, din mai 1945, ar trebui să confere un plus de înțelepciune acționarilor angajați în construcția continentală, astfel încît noul început, din 1990, să nu se mai soldeze cu falimentul unei uriaşe investiții de bune intenții. Istorică, şansa de a nu repeta istoria animă conştiințele celor pentru care schimbarea e resimțită ca o datorie morală, dincolo de orice rigori şi servituți ale trecutului.

Explozia revoluțiilor din Europa răsăriteană a accelerat procesul de dezintegrare a epocii de îngheț postbelic.

Modelul „socialismului de cazarmă" — apărut în Uniunea Sovietică şi impus, după 1945, țărilor vecine — se prăbuşeşte văzînd cu ochii iar, pe ruinele lui, se nasc configurații politice noi, eliberate de tiparele, fie ele clasice sau renovate, ale ideologiei comuniste. Echilibrul strategic nu-şi mai poate găsi, astfel, alibi în solidarități politico-ideologice ; oricum, Pactul de la Varşovia a încetat să mai fiinţeze pe asemenea baze, şi nu este exclus ca efectul să fie contagios şi în Vest.

Deconflictualizarea zonelor de confruntare strategică şi, în general, progresele destinderii au determinat o punere în cauză a înseşi rațiunii blocurilor militar-politice opuse.

Desfăşurate în condițiile destrămării vechilor sisteme de securitate, inclusiv a celui convenit la Ialta, evoluțiile din Răsărit au repus, în termeni fundamental noi, problema unificării Germaniei ca element de urgență europeană şi mondială.

Amplificată prin dimensiunea relațiilor interumane şi a procesului de democratizare a societăților naționale est-europene, destinderea acționează ca un catalizator al tendințelor de unitate — sau comunitate — la nivel continental.

Sub aceste multiple impulsuri, tradiționala confruntare militară bipolară este pe cale să-şi piardă din acuitate, oferind dosarului dezarmării premisele unei abordări neconvenționale şi eficiente.

Mai lentă sau mai rapidă, disoluția structurilor economice interne „de comandă" din țările răsăritene deschide porți pentru o conlucrare modernă în spațiul european.

După 45 de ani, Cortina de fier dispare, lăsînd privirilor imaginea unei scene în care actorii sînt, deopotrivă, autorii unei piese în care clasică e doar unitatea de loc, timp şi spațiu. Sînt şanse ca destinul, de această dată, să le aparțină.

Aflat sub semnul atîtor victorii scump plătite, 9 Mai le dă românilor dreptul la un rol pe care să-l joace în avanscena istoriei.

R.P.

Evenimente-premieră

■ Postul de radio „Vocea Americii" a realizat, în comun cu radioul sovietic, o emisiune destinată locuitorilor de pe cele două maluri ale strimtorii Bering, care desparte Alaska de Siberia, informează agenția „Associated Press". Emisiunea a putut fi audiată, în limba rusă, în mai multe zone din Siberia şi în Alaska, unde se află încă locuitori care vorbesc rusa, precum şi case şi biserici de lemn, clădite în stil rusesc. Astfel de „poduri radiofonice" sovieto-americane au mai fost realizate între Washington şi mari orașe sovietice, cum sînt Moscova, Kiev, Volgograd şi Taşkent.

■ Alexandr Lukin, consilier municipal din Moscova, cercetător la Academia de Ştiințe, a sosit la Taipei într-o vizită de 10 zile, fiind prima oficialitate sovietică care face o călătorie în Taiwan, a anunțat ziarul „China Times".

■ Președintele egiptean, Hosni Mubarak, a efectuat o vizită oficială în U.R.S.S., pentru prima oară după venirea sa la putere, în octombrie 1981, transmite agenția „France Presse." Aceasta este, de asemenea, prima vizită a unui şef de stat egiptean în Uniunea Sovietică, după 18 ani. Ultima vizită la nivel înalt a avut loc în aprilie 1972, în timpul lui Anwar El-Sadat, care, în luna iulie a aceluiaşi an, a decis expulzarea experților militari sovietici din țara sa. De atunci, raporturile dintre cele două țări au cunoscut o serie de dificultăți, care au culminat cu expulzarea ambasadorului sovietic şi ruperea relațiilor diplomatice în septembrie 1981, relevă „AFP". Un început de ameliorare a relațiilor egipteano-sovietice a survenit după ce Mubarak, pe atunci vicepreşedinte, i-a succedat lui Sadat, asasinat la 6 octombrie 1981. Noul ambasador sovietic la Cairo a fost numit în 1984.

■ Două noi partide politice au luat ființă în Mongolia. Primul este Partidul Național Mongol al Progresului – adeptul instaurării unei societăți democratice şi al unui sistem economic liberal, relatează agenția „ADN", citată de „France Presse". Formațiunea preconizează coexistența tuturor formelor de proprietate şi libertatea inițiativei. Cel de-al doilea, Partidul Ecologist, îşi revendică apartenența la mişcarea ecologică internațională. La congresul de constituire, participanții au pus în evidență necesitatea întoarcerii la tradiție şi la legăturile ancestrale între om şi natură.

■ Fostul președinte tunisian Habib Bourguiba a fost primit, pentru prima dată, de succesorul său, președintele Zine El Abidine Ben Ali, la palatul prezidențial din Tunis. Agenția tunisiană de presă „TAP" a anunțat, fără să facă alt comentariu, această întîlnire care s-a desfăşurat în prezența guvernatorului din Monastir (170 km sud de Tunis), orașul natal al lui Bourguiba. Este vorba despre prima întîlnire dintre cei doi, relatează „France Presse", de la destituirea, la 7 noiembrie 1987, pentru „incapacitate fizică", a lui Bourguiba, 87 de ani, de către primul ministru de atunci, Ben Ali, care i-a succedat la conducerea statului. Pentru observatori, această întîlnire, după doi ani, pare să marcheze un simbol al reconcilierii.

■ La 28 mai, la Panmunjon, localitate situată la linia de demarcație între cele două Corei, R.P.D. Coreeană va restitui rămăşițele unor soldați americani decedați în timpul războiului Coreei, la începutul anilor 50 – a anunțat agenția „ACTC", citată de „France Presse". Din aceleaşi surse se precizează că hotărîrea a fost luată în scopul „ameliorării relațiilor dintre cele două țări şi că rămăşițele vor fi restituite prin mijlocirea unor membri ai Congresului american".

STOP CADRU

Joseph Schwammberger, unul dintre ultimii prezumptivi criminali de război naziști importanți, urmărit în R.F.G., a fost extrădat în această țară. Au fost necesari 17 ani de negocieri pentru a se ajunge la această extrădare, una dintre procedurile cele mai dificile şi mai lungi de după război. La 20 martie, Curtea Supremă argentiniană a decis, în ultimă instanță, să autorizeze extrădarea. Joseph Schwammberger, în vîrstă de 78 de ani, este acuzat de a fi responsabil de moartea a 1 000 de persoane obligate la muncă forțată în Germania, de executarea a 5 000 pînă la 10 000 de evrei şi de deportarea mai multor mii de evrei în lagărele de exterminare de la Auschwitz şi Belzec

O zi pe care oamenii de pe cele două maluri ale Prutului o așteaptă de peste patru decenii. Lacrimi de bucurie strălucesc în ochii țăranilor

Preoții sfințesc apa Prutului și, odată cu ea, malurile ce le leagă

O sărbătoare a bunului simț

O generație născută în vreme de pace, cu menirea de a o consolida

Duminică 6 mai, în opt puncte de pe cele două maluri ale Prutului, zeci de mii de oameni s-au adunat, cu brațele pline de flori, pentru a-și întîmpina rudele, prietenii din copilărie sau adolescență, marea majoritate purtînd, în suflet și în minte, portrete pe care rama istoriei le-a ferecat în urmă cu aproape o jumătate de veac. De aceea, nimeni nu căuta din priviri un chip anume, ci fiecare se uita, cu aceeași atenție, la cei ce-i veneau în întîmpinare, încercînd să găsească pe fețele lor o trăsătură aparte, care să fi scăpat timpului. Tinerii, mai adaptați la practicile moderne și mai nerăbdători, purtau panouri de diferite dimensiuni, pe care erau scrise, cu litere mari, numele unei persoane și a unei localități. În schimb, bătrînii, care măsoară vremea cu unități doar de ei știute și înțelese, așteptau răbdători în dreptul caselor lor țărănești, oprind din cînd în cînd pe careva, interesîndu-se de cine știe cine. Cei ce nu mai aveau nici măcar de cine întreba stăteau pe la răspîntii cu pîine și sare în mîini.

Sub un soare dogoritor, rîuri de oameni s-au îndreptat spre Prut pentru a-i lega, simbolic, malurile cu punți de flori. Femei gravide, tați cu prunci în brațe sau copii în spate, ce au învățat, înainte de a merge, semnul victoriei, al libertății, tineri și tinere îmbrăcați de sărbătoare, femei în costume naționale, bărbați cu pieptul încărcat de medalii, grăniceri, vameși cu flori în mîini, toți protagoniști anonimi ai unei zile istorice.

În satul Leușeni, ce se află în Moldova sovietică, la 2—3 km de punctul de frontieră din apropiere de Huși, am întîlnit un bătrîn invalid de război ce se îndrepta spre Prut. Vîrsta înaintată, lipsa unui picior și cine știe ce alte suferințe adunate într-o viață de om i-au frînt dorința, ținîndu-l la marginea drumului. S-a odihnit o vreme, apoi a pornit-o înapoi spre sat. Pe chip nu i-am putut desluși decît o resemnare senină. Privindu-l, m-am întrebat de ce unii care au pătimit, numai ei știu cît de mult, nu cer, aproape niciodată, nimic, iar alții, care se înțeapă în vîrful firelor de iarbă, revendică mereu cîte ceva.

Cu acest gînd, m-am îndreptat spre biserica din mijlocul satului Leușeni, care s-a întors, de cîteva luni, la adevărata-i menire, după ce, decenii în șir, fusese transformată în muzeu. Acolo, am aprins o lumînare pentru tinerii români ce au murit în decembrie visînd la o viață demnă și care, dacă ar trăi, ar visa, probabil, în continuare.

Desigur că, în perioada confuză pe care o parcurgem, nimic nu trebuie generalizat, iar sărbătoarea întîlnirii de pe Prut nu face decît să întărească acest fapt.

În zona Hușiului, la punctul de frontieră Albița-Leușeni, cei prezenți, cu excepții ce nu întăresc, însă, decît regula, au făcut o demonstrație a ceea ce înseamnă bunul simț, a echilibrului lor interior, lăsînd martorului ocular o impresie deosebit de plăcută. Oamenii veniți din diferite localități, atît de pe un mal, cît și de pe celălalt, s-au prins în hora care simbolizează, poate, cel mai bine, unitatea lor spirituală. Tinere fete au cîntat vechi melodii basarabene.

O armonie sufletească, reconfortantă, ce lasă, neîndoielnic, larg deschise porțile unor viitoare întîlniri de acest tip, care să preschimbe punțile de flori în trainice legături cotidiene, din care oamenii, de o parte și de alta, nu au decît de cîștigat.

Ștefan Cârjă

„Un pod de pace, liniște și înțelegere"

■ Domnule Victor Crăciun, sînteți prim vicepreședinte al Ligii culturale pentru unitatea românilor de pretutindeni, una din organizatoarele întîlnirii de duminică 6 mai. Vă rog să-mi spuneți cum s-a născut remarcabila idee a unui pod de flori care să unească cele două maluri ale Prutului ?

■ Vreau să subliniez, chiar de la început, că podul s-a născut nu ca idee, ci ca acțiune. Fără îndoială că această acțiune, ce a fost îmbrățișată de suflarea românească, ascundea o idee — aceea a trecerii Prutului fără pașapoarte, vize sau taxe vamale. Trebuie să precizez că inițiativa nu a avut un scop revendicativ. Am vrut să demonstrăm că se pot întîlni peste un milion de frați de pe ambele maluri ale Prutului, fără incidente, fără lozinci politice, avînd doar pieptul deschis al conștiinței curate românești. De aceea, am purtat, cu sinceritate, convorbiri cu personalități politice de seamă. De aceea, ne-am adresat atîtor oficialități, asigurîndu-i pe toți că va fi liniște pe Prut. Frații din România și cei din Basarabia au dat dovada celor mai nobile simțiri, așa încît pe Prut au curs flori și lacrimi, bucurii și nădejdi. Cam o pătrime din granițele României — 716 kilometri — a devenit un uriaș pod de pace, liniște și înțelegere. Mai mult decît atît, acest pod unic în lume nu a stîrbit cu nimic legăturile de bună vecinătate și înțelegere cu statul sovietic, ba, mai mult, considerăm că a însemnat unul din momentele hotărîtoare pentru realizarea „casei comune europene", pe care o visează, arhitectonic, președintele Mihail Gorbaciov.

■ Probabil că, pentru punerea în practică a acestei impresionante inițiative, a fost nevoie de o serie de întîlniri bilaterale.

■ Bineînțeles. Cine crede că un asemenea pod s-a putut „construi" printr-un singur apel în presă, la Radio și Televiziune este în afara momentului istoric pe care îl trăim. Liga culturală pentru unitatea românilor de pretutindeni, împreună cu Societatea culturală București-Chișinău, pe de o parte, și Frontul popular din Moldova, pe de altă parte, și-au asumat o răspundere fără precedent. În numele Comitetului de inițiativă al Ligii, m-am întîlnit cu domnul Petru Lucinschi, prim secretar al C.C. al P.C. din R.S.S. Moldovenească. A fost o întrevedere bazată pe încredere reciprocă, pe înțelegere și, mai cu seamă, pe credința că românii de pretutindeni au aceeași cultură de o unitate indestructibilă. Convorbirea cu dl. Lucinschi a deschis o cale largă și dreaptă spre organizarea acțiunii de la Prut. Miraculoasă tămadă ne-a oferit domnul Mircea Snegur, care și-a asumat, direct, în calitate de președinte al Parlamentului și al Republicii Moldovenești, organizarea internă, numindu-l pe domnul Mihail Platon, viceprim-ministru al guvernului, să contribuie la înfăptuirea programului organizatoric al serbărilor frățești în luncile Prutului din Basarabia, la punctele de frontieră. Aș vrea să menționez și alte încercări de a înfăptui această acțiune, contactînd pe arhiepiscopul Vladimir al Chișinăului, care a primit, cu înțelegere, inițiativa noastră, precum și pe domnul Ion Ungureanu, ministrul culturii, care a depus tot talentul său regizoral pentru „a monta" spectacolul cultural al Prutului. În vizitele făcute în Basarabia, alături de mine s-au aflat, atît cu fapta, cît și cu credința în izbîndă, Ion Hadîrcă, președintele Frontului popular din Moldova, actualul prim-vicepreședinte al republicii, Iurie Roșca, vicepreședinte al Frontului, și, Sergiu Burcă, conducătorul publicației „Deșteptarea". Am lăsat, în final, menționarea numelui vechiului meu prieten, Grigore Vieru, care, în momentele pregătirii podului, se afla în spital. Chiar și în astfel de condiții, prietenul Vieru, care este și președinte al sucursalei de la Chișinău a Ligii noastre, ne-a dat numeroase sugestii și idei prețioase, iar, în ziua manifestării, a fugit de sub oblăduirea medicilor, pentru a se afla, cel dintîi, în punctul cel mai de nord al deschiderii de graniță, în satul său natal, Pererita. De aici, a lansat și cîntecul „Podului de flori" — muzica fiind semnată de compozitorul Anatol Chiriac — și o poemă de primire cu care s-a adresat oaspeților de la Miorcani — Alecu Ivan Ghilia, Alexandru D. Lungu și Mircea Răceanu, care au trecut, cei dintîi, Prutul alături de cei ce dansau „Hora Unirii" chiar în mijlocul apelor.

■ În afara întîlnirilor cu autoritățile politice din R.S.S. Moldovenească, cu oamenii de cultură și artă, pentru organizarea trecerii Prutului ați mai avut și alte întrevederi ?

■ Desigur. La una din convorbirile organizatorice — ca să le zic așa — am stabilit chiar că atît grănicerii români, cît și cei sovietici să fie îmbrăcați în civil pe 6 mai. Cel mai frumos gest consider că l-a făcut comandantul suprem al trupelor sovietice de vest, domnul general-colonel Stus, care a venit, la punctul de frontieră Albița-Leușeni, îmbrăcat civil. Toți am socotit că, dincolo de haina militară, bat suflete curate în aceeași năzuință a înțelegerii dintre oameni. De altfel, importantul comandant sovietic ne-a asigurat de convingerea lui că ziua de 6 mai va fi o duminică liniștită și înfrățită pe Prut, că, nepunîndu-se probleme de frontieră, ci de conștiință, de suflet, de credință, de spirit, podul va fi cu adevărat de flori. Și, după cum ați putut constata, așa a fost.

Șt. C.

„Sîrma ghimpată trecea și prin inimile noastre"

București. Mii de oameni din județe românești și din localități din R.S.S. Moldovenească s-au întîlnit, la 6 mai, la granița româno-sovietică, în cadrul acțiunii „Podul de flori peste Prut", organizată de „Liga culturală pentru unitatea tuturor românilor" și „Asociația culturală București — Chișinău".

După slujba religioasă, desfășurată în dangăt de clopote, participanții la sărbătoare, de pe ambele maluri ale Prutului, au aruncat în apă flori simbolizînd un pod peste rîul ce desparte România de R.S.S. Moldovenească. Apoi, în zona Albiței, a fost, temporar, deschisă granița româno-sovietică pentru trecerea liberă, fără viză, a cetățenilor celor două țări.

Într-un interviu acordat agenției „TASS", unul din organizatorii acestei acțiuni, V. Crăciun, reprezentant al Ligii culturale pentru unitatea românilor de pretutindeni, a arătat că ea nu urmărește nici un scop politic. Acum, cînd în România și U.R.S.S. se desfășoară procesele de înnoire, dispar multe din obstacolele aflate în calea comunicării între locuitorii zonelor de graniță din cele două țări.

La acțiunea „Podul de flori" au participat oameni de cultură, știință și artă, reprezentanți ai clerului din România și R.S.S. Moldovenească.

■

Chișinău — un pod simbolic din lalele și garoafe peste riul de frontieră Prut „a fost aruncat", la 6 mai, la granița sovieto-română de participanții la o acțiune comună de prietenie. Reprezentanți ai opinici publice din România frățească și vecină au venit în vizită la locuitorii din zona de graniță din Moldova sovietică.

Exact la jumătatea zilei, de ambele părți ale Prutului au început să bată clopotele. Dangătul lor a fost însoțit de slujbe religioase în biserici, în semn de trainică prietenie, timp de secole, între popoarele care trăiesc aici. Ea a început să se manifeste pe deplin abia în ultimul timp, datorită proceselor democratice pozitive care au loc în cele două țări.

În opt localități de-a lungul întregii fîșii moldovenești a granței sovieto-române au avut loc întîlniri ce se vor desfășura de acum încolo, după cum s-a hotărît, în mod regulat. Deja la sfîrșitul lunii iunie, locuitori din zona moldovenească de graniță, împreună cu prieteni români, vor participa la pitoreasca sărbătoare comună „Ziua mînăstirilor".

(Agenția „TASS")

Circa un milion de români au trecut, duminică, în Uniunea Sovietică, reunindu-se, după 45 de ani, cu moldovenii de pe celălalt mal al Prutului. Într-un gest umanitar generos, autoritățile sovietice au deschis, pentru o zi, opt puncte de trecere de-a lungul granitei, cu o lungime de 700 km, de pe malul Prutului, care a marcat divizarea Moldovei între România și Uniunea Sovietică după 1945. Numai peste podul Leușeni au trecut peste 300 000 români, întîmpinați cu îmbrățișări și sărutări — în unele cazuri, cu lacrimi din partea rudelor —, de către moldovenii sovietici care s-au adunat cu miile pe malul lor.

Acțiunea organizată de asociațiile culturale moldovene, de pe ambele părți ale frontierei, a fost denumită „Podul flori-

lor". Ea ar fi putut fi intitulată și „Podul lacrimilor". Într-adevăr, milioane de flori au fost aruncate în apă, pînă cînd Prutul a devenit un covor strălucitor colorat de lalele, trandafiri și petunii. Dar ceea ce va rămîne în amintirea observatorilor occidentali va fi modul în care un popor divizat și-a exprimat emoțiile.

Un colonel din armata română, de serviciu la acest pod, a afirmat că, pînă la căderea regimului Ceaușescu, el nu putea să mărturisească că s-a născut în Moldova sovietică, deoarece cei „cu rude în străinătate nu aveau voie să fie primiți în armată". Cu lacrimile curgîndu-i pe obraji, el a declarat : „Ceaușescu a făcut multe lucruri rele, dar nu a fost capabil niciodată să scoată dragostea din sufletele noastre. El avea în vine apă, nu sînge".

În apropiere se afla Ion Ungureanu, ministrul culturii din Republica sovietică a Moldovei, cel care a obținut aprobarea Kremlinului pentru această reuniune extraordinară. Moldovean expulzat din republică cu 20 de ani în urmă pentru „naționalism", acum reabilitat, Ungureanu și-a manifestat optimismul în legătură cu stabilirea unor puncte de trecere liberă a frontierei, dar nu a considerat că este necesar ca cele două zone să devină o singură Moldovă unită. „Cînd va prevala rațiunea, acest pod va fi deschis permanent. Nu este nevoie să schimbăm granițele geografice pentru că, în geografia minților noastre, vom fi întotdeauna moldoveni". El a adăugat : „Numai căderea lui Ceaușescu a făcut posibilă această ocazie. Sîrma ghimpată, care mărginea riul, trecea și prin inimile noastre".

(Agenția „REUTER")

În prezent, cînd naționalismul este în creștere pe teritoriul sovietic și regimul Ceaușescu a fost răsturnat, oamenii de pe ambele părți ale granitei cer stringerea legăturilor între ei. Anul trecut, moldovenilor li s-a permis să folosească, din nou, alfabetul latin pentru limba lor, identică cu româna.

„Să acoperim rănile Moldovei cu flori... și să-i vedem din nou pe frații noștri", se declară într-un apel publicat în ziarul local din Chișinău, „Făclia".

Conștiente că naționalismul ar putea degenera într-o dispută cu Moscova, oficialitățile din Iași — timp de secole centrul spiritual al Moldovei — au încercat să împiedice răspîndirea sentimentelor etnice de peste graniță.

Autoritățile românești au subliniat că se încearcă numai extinderea relațiilor culturale cu cei de dincolo de graniță.

■

Entuziasmul mulțimii, duminică, a dovedit febra patriotică existentă pe cele două maluri ale Prutului.

Timp de 45 de ani, relațiile au fost reduse la minimum. Dar, în cîteva luni după căderea regimului Ceaușescu, asociațiile culturale și revistele lor au proliferat de ambele părți ale frontierei, solicitînd libera circulație. Oficial, Moscova și Bucureștiul se pronunță în favoarea unei mai mari autonomii, dar sînt ostile reunificării Ministerul român al afacerilor externe subliniază că „Podul de flori" constituie o inițiativă particulară.

(Agenția „FRANCE PRESSE")

Maica Teresa:

„Am venit să aduc bucuria iubirii"

Foto : A. Rosenthal

Maica Teresa, pe numele adevărat Ganxhe Bojanxhiu (citește Gange Boiagiu), s-a născut la 27 august 1910, la Skopje, fiind al doilea copil al unei familii cu tradiție catolică. Fire introvertită, cu vocație religioasă revelată precoce, Ganxhe Bojanxhiu părăsește localitatea natală la vîrsta de 18 ani, după terminarea liceului, pentru a intra în Congregația misionară a Surorilor din Loreto, cu o foarte activă ramură la Dublin. Acolo, primește numele de Sora Teresa a pruncului Isus și, după numai trei luni, necesare pentru învățarea limbii engleze, se îmbarcă pentru India, țara visurilor sale de misionară. După noviciatul petrecut în localitatea indiană Darjeeling, Maica Teresa merge la Calcutta, unde va lucra ca profesoară de istorie și geografie la o Școală a misiunii. În 1937, Maica Teresa își face intrarea definitivă în rîndul misionarelor, devenind din ce în ce mai activă în ajutorarea săracilor. Vocația sa religioasă se adîncește pe măsura capacității de sacrificiu și de devotament în slujba ajutorării celor aflați în suferință. În anul 1946, Maica Teresa va spune că a auzit „vocea lui Dumnezeu" comandîndu-i să se consacre celor mai săraci dintre săraci („the poorest of the poor"). După refuzul inițial al episcopului local, Maica Teresa obține aprobarea Papei de a părăsi Congregația Surorilor din Loreto și se consacră definitiv vocației sale de „mamă a săracilor". După o perioadă de intensă străduință, reușește să fondeze, în 1950, Congregația Misionarelor Carității, compusă, atunci, doar din 12 surori. Actualmente, Congregația numără 2 900 de surori (exceptînd novicele), care lucrează în 377 de case, dintre care 155 în India, ca și în alte țări. Congregația Misionarelor Carității s-a lărgit considerabil, cuprinzînd, în afara Surorilor misionare, ramura Fraților misionari, fondată în 1963, o ramură a Surorilor misionare contemplative, fondată în 1976, ramura Fraților Cuvîntului, fondată în 1977 pentru evanghelizarea săracilor, și Asociația internațională a colaboratorilor Maicii Teresa, pe care a aprobat-o și binecuvîntat-o, în 1969, Papa Paul al VI-lea, asociație cuprinzînd peste 100 000 membri laici și chiar necreștini, care ajută material și spiritual operele de binefacere ale Maicii Teresa. Aceste cinci ramuri sînt comparate de însăși Maica Teresa cu cele cinci răni ale lui Isus crucificat.

Personalitate puternică, a cărei dimensiune religioasă este impresionantă, Maica Teresa s-a dăruit cu fervoare vieții active de slujire a omenirii, fără a abandona meditația și ruga. Prezența ei pe toate meridianele lumii, acolo unde oamenii sînt în suferință — în zone afectate de catastrofe naturale, de mari epidemii, și nu numai în aceste cazuri-limită —, capacitatea sa de dăruire și de sacrificiu au adus Maicii Teresa o recunoaștere internațională unanimă, numeroase premii și distincții fiind conferite acestei „Mame universale" (cum se numește, de altfel, una dintre distincțiile oferite „pentru bunătatea și iubirea sa" față de cei mai săraci dintre săraci) ,culminînd cu Premiul Nobel pentru pace (1979). În toate țările unde oamenii strigă după ajutor, Maica Teresa deschide case și misiuni noi. Condițiile în care intervine activ sînt : apelul oficial al episcopului local, sărăcia și suferința oamenilor, închegarea unui grup de surori care să lucreze, pentru că orice nouă comunitate trebuie să aibă cel puțin patru surori.

■ De ce ați venit în România ?

■ Am venit ca să aduc bucuria iubirii pentru cei care sînt în nevoie, pentru cei săraci, pentru cei mai săraci dintre săraci, pentru copii.

■ Intenționați să deschideți o misiune de caritate în România ?

■ Am adus cu mine patru surori pentru a începe această acțiune. Am primit o casă și vom deschide și alte case. Episcopul ne-a dat o casă frumoasă, într-un loc foarte frumos (în localitatea Chitila, lîngă București — n. red) și o capelă mică unde să se roage surorile. Această casă, asemenea tuturor celorlalte case ale noastre, va fi deschisă pentru cei flămînzi de pîine și pentru cei flămînzi de iubire.

■ Vedem în dv. un mesager și un intercesor în același timp. Noi avem nevoie de iubire și pace.

■ Trebuie să vă rugați. Înainte de toate, să vă rugați în familie. Familiile care se roagă împreună rămîn împreună. Dacă sîntem împreună, sîntem în pacea lui Dumnezeu. Trebuie ca fiecare dintre noi să creadă. Fructul credinței este iubirea. Fructul iubirii este ajutorarea aproapelui. Fructul ajutorării aproapelui este pacea.

■ Ce sentimente nutriți pentru poporul român, atît de încercat ?

■ Dumnezeu vede sacrificiul. Trebuie să fim cu toții o singură inimă și această inimă să fie una cu Dumnezeu. Trebuie să adorăm pe Dumnezeu și pe Isus, care este pîinea iubirii, pîinea pentru cei flămînzi. Trebuie să ne rugăm împreună, ca să rămînem împreună. Ca să găsim iubirea și bucuria. Am fost în multe țări și am văzut mulți oameni. Și acolo, și în România sînt mulți flămînzi de Dumnezeu.

■ Care credeți că este primul lucru care trebuie făcut în România acum ?

■ Să ne rugăm ca să ne curățăm inima. Fructul rugăciunii este adîncirea credinței, fructul credinței este iubirea iar fructul iubirii este ajutorarea aproapelui și fructul ajutorării este pacea. Operele de iubire sînt opere de caritate.

■ Ce v-a determinat să veniți în România ? Ce ați auzit despre ceea ce s-a întîmplat la noi ?

■ Am auzit despre copiii în suferință. Pe mine nu mă interesează politica, dar am auzit de copii și de aceea am venit. Noi ne îngrijim de copii și am venit să-i ajutăm.

Declarație consemnată de Maria Agent

BELGRAD – SOFIA

După vizitele premierului român

Declarații
în exclusivitate
pentru „Lumea azi"

Înscrise în contextul relațiilor de bună vecinătate cu Iugoslavia și Bulgaria, recentele vizite ale premierului român Petre Roman, în aceste țări, au prilejuit substanțiale convorbiri — la Belgrad, cu președintele Consiliului Executiv Federal Iugoslav, Ante Marković, și la Sofia, cu președintele guvernului bulgar, Andrei Lukanov.

Declarațiile pe care premierul român, ca și omologii lui din țările vizitate, au avut amabilitatea să le acorde, în exclusivitate, revistei noastre, sînt elocvente pentru largile posibilități de conlucrare dintre România și cele două state vecine.

PETRE ROMAN:

„De fapt, asistăm la un moment de reluare a relațiilor româno – iugoslave"

■ Ne întoarcem din vizita, de altfel foarte scurtă, pe care am făcut-o în Iugoslavia, cu rezultate și cu impresii bune. A fost, cred eu, o vizită necesară, pentru că, din partea iugoslavă, se manifestă un interes deosebit pentru România, pentru evoluția României de după revoluție, un interes concret pentru întărirea schimburilor și cooperării dintre România și Iugoslavia. Am discutat cu domnul prim-ministru al Iugoslaviei, Ante Markovici, și cu domnul ministru de externe, Budimir Loncear, un complex de chestiuni care privesc evoluția politică în Europa, punctele de vedere comune privitoare la evoluțiile Europei după schimbările pe care le-au cunoscut țările din Est și am constatat, cu bucurie, că sentimentele de bună vecinătate sînt însoțite de argumente concrete privitoare la punctele de vedere comune și la posibilități deosebit de interesante în ceea ce privește cooperarea în domenii cum sînt : chimia, mineritul, protecția mediului înconjurător, în special în spațiul dunărean, și am convenit să încercăm să deschidem calea unor contacte directe între întreprinderi, pentru că este evident că am intrat într-o epocă în care nu guvernele trebuie să hotărască asupra cooperării, asupra aspectelor economice, ci subiecții economici, cum se zice, deci cei ce produc și cei ce decid pentru soarta producției economice sau de altă natură pe care o realizează.

■ Se poate spune că, în acest fel, ați deschis niște uși pentru domenii importante de colaborare ?

■ Se poate spune că am deschis nu numai niște uși, ci chiar perspective de cu totul altă valoare decît cele de pînă acum, pentru că trebuie să știți că ele fuseseră practic blocate în ultima parte a anilor '80 pînă la revoluție și, de fapt, putem spune că, acum, asistăm la un moment de reluare a acestor relații care, evident, reprezintă interese și de o parte și de alta, interese, fără îndoială, reale pe care trebuie să le și concretizăm.

ANTE MARKOVICI:

„Fiecare din țările noastre are calea sa specifică de ieșire din criză"

■ Consider că am avut convorbiri prietenești și, mai presus de orice, pline de conținut. Ne-am informat reciproc despre situația dintr-o țară și cealaltă, am prezentat punctele noastre de vedere asupra proceselor din Europa și din lume și, îndeosebi, asupra modului cum să situăm cele două țări ale noastre în aceste agitate timpuri, procese, evenimente, desigur ținînd seama de faptul că fiecare are trăsături specifice foarte evidente.

De altfel, este și opinia noastră că, în acest proces al evoluției și transformărilor care au un caracter revoluționar și, adesea, dramatic, în funcție de gradul în care un regim este sau nu totalitar, că, în acest cadru, fiecare din țările noastre va avea calea sa specifică de ieșire din criza în care a intrat, în condițiile sistemului existent. Avem, desigur, în vedere că Iugoslavia se bucură de avantajul că a început, mai de mult, procesul de emancipare și a pășit, mai de mult, în acest proces de transformări și că, de fapt, ea, făcînd o apreciere în mod real, aș spune că se află la ieșirea din acest proces de transformări în care multe alte țări abia pășesc.

În toate aceste țări se înregistrează un proces îndelungat de schimbări ale sistemului însuși, al infrastructurii și instituțiilor sale, ale mecanismului lui. Schimbarea structurii proprietății, a structurii economice, a structurii capitalului, pentru că schimbările în democratizare, în mod cert, nu sînt suficiente, precum nici înseși schimbările politice. Trebuie o transformare de ansamblu — și economică, și statală, și politică, și umană, deci, o reformă de ansamblu a societății. Și, în această reformă a societății, cînd se dărîmă un sistem, cînd el se descompune, lucrul cel mai important este ce se oferă ca sistem nou, pentru ca acest nou sistem să devină, de fapt, forța de coeziune în formarea noii societății. Găsirea acestui nou program nu este, însă, simplă.

Dorința noastră este ca prietenii români să găsească acea coeziune care să facă posibilă dezvoltarea lor economică, democratică, în viitor. Ca vecini și prieteni ai noștri, cărora le-am acordat sprijinul, fără rezervă, față de schimbările intervenite în România, sîntem convinși că românii vor fi unul din partenerii noștri în edificarea, în comun, a acestei societăți noi în Europa și în lume.

■ Prin urmare, putem privi cu speranță în viitor, îndeosebi pe plan bilateral ?

■ Cred că nu numai pe plan bilateral, dar și în ansamblu putem privi cu optimism viitorul.

Declarații consemnate de Simion Morcovescu

→

■ Solicitați să se refere la situația creată ca urmare a condițiilor impuse turiștilor de a schimba o anumită sumă de bani la intrarea în cele două țări, cei doi premieri au făcut următoarele precizări :

Ante Markovici : Trebuie găsite soluții elastice, legale, care deja se întrevăd. Edificarea unui sistem nou, spre care ne-am îndreptat prin convertibilitatea valutei noastre, este o chestiune sensibilă și reclamă timp pentru a prinde rădăcini adînci. Trebuie să luăm măsuri pentru a ocroti deciziile, în filozofia noastră de deschidere spre lume și spre vecini, îndeosebi. Aceasta este doar o măsură provizorie.

Petre Roman : Aceste condiții nu fac decît să țină seama de niște realități economice. Deci, rezolvarea acestor chestiuni trebuie să se facă plecînd de la realitățile economice. Probabil că rezolvarea perenă, adevărată, a acestei probleme se poate face prin luarea în considerare a noilor opțiuni economice și a noilor activități care decurg din aceste opțiuni. Pe de altă parte, cred că și administrațiile locale pentru traficul de frontieră local, în condiții de autonomie lărgită, pot avea anumite inițiative specifice regiunilor respective, prin care, în fond, să se rezolve chestiunile care țin de acești locuitori, de o parte și de alta .Cred că, printr-o mai strînsă cooperare locală, există posibilități reale. Acolo se pot rezolva multe din problemele care ajung la ora actuală la nivelul guvernului și care, după părerea noastră, pot fi rezolvate la acel nivel.

Declarații
în exclusivitate
pentru „Lumea azi"

ANDREI LUKANOV:

„Democratizarea profundă a relațiilor româno-bulgare"

Aș dori să menționez că desfășurarea întîlnirii, tocmai acum, în ajunul alegerilor din România, dar și a celor de la noi, cînd sîntem extrem de ocupați cu probleme interne — economice, politice —, însuși faptul că am considerat că dorim să ne întîlnim demonstrează că apreciem relațiile dintre noi. Sîntem aici, în Balcani, nu de ieri — și nu pînă mîine — și vom avea nevoie unii de alții, de sprijin reciproc, ne vom baza pe marele capital pozitiv de conviețuire, acumulat de cele două popoare, în pofida unor momente grele.

În primul rînd, aș vrea să menționez că noi, în esență, acum ne redescoperim ca parteneri, ca prieteni, deoarece cele două regimuri totalitare, șefii lor au restrîns, extrem de serios, baza relațiilor noastre, au limitat relațiile bulgaro-române la întîlnirile dintre ei, la întîlniri între persoane cu funcții administrative, care pregăteau aceste parade la cel mai înalt nivel. Ca urmare a atmosferei care exista și într-o țară și în alta, încetaseră, de fapt, legăturile între oamenii simpli, între popoarele celor două țări, între specialiștii în economie. Astăzi, am relevat faptul că, literalmente, dispăruseră relațiile în domeniul mediului înconjurător, între oamenii de cultură și de știință. Prin urmare, acum, avem nevoie de o redescoperire, iar calea spre această redescoperire o constituie democratizarea profundă a relațiilor bulgaro-române, în spiritul tendinței democratice comune, care determină, în prezent, și evoluția situației de la noi, și a celei din România vecină : democratizarea schimburilor economice, care înseamnă să oferim lucrătorilor din economie posibilitatea și dreptul de a hotărî ce este în interesul lor să facă acum ; democratizarea contactelor între specialiști, parteneri, a contactelor turistice, crearea sau revigorarea inițiativelor obștești, a unor structuri obștești, care să preia grija pentru dezvoltarea relațiilor bulgaro-române, cu atît mai mult cu cît, și la noi, ca și în România, pe scena politică apar noi forțe, și nu mai putem limita relațiile numai la raporturile între două persoane, ci și la legătura dintre diferite partide, structuri de stat. La aceste relații trebuie să participe toți, deoarece cred că voi exprima și opinia colegului Roman că, în pofida caracterului polemic al vieții politice din cele două țări, nimeni nu poate contesta faptul că se impun principii noi în restructurarea relațiilor noastre economice și, în special, a modalităților de efectuare a plăților, pe baza relațiilor de piață.

Am convenit să facem o trecere în revistă completă a programelor și înțelegerilor noastre de pînă acum. După cum știți, întîlnirile la nivel înalt erau foarte fructuoase din acest punct de vedere. Noi și prietenii noștri români sîntem campioni mondiali în programe, înțelegeri și acorduri generale. Cu jenă trebuie să spun că fac parte dintre acei oameni care au participat la pregătirea unora din aceste documente. Colegul Roman este curat din acest punct de vedere. Acum trebuie să revedem toate acestea, să căutăm grăuntele rațional, pentru că el există, întrucît la aceste programe au lucrat oameni care se pricep în asemenea probleme. Să plecăm de la această bază rațională, să o păstrăm ca temelie a relațiilor noastre viitoare. În al treilea rînd, va trebui, evident, să adoptăm reguli, norme ale relațiilor, care să liberalizeze, într-o măsură maximă, relațiile la micronivel, la nivelul unităților noastre economice.

Aș mai menționa problema ecologiei. În ambele țări, această problemă se ridică cu multă acuitate. Dar ea este problema noastră comună, deoarece avem graniță comună și de ambele ei părți există întreprinderi ce prezintă pericole reale sau potențiale pentru mediul înconjurător. Am convenit ca activitatea începută în această sferă să fie continuată și să se încheie în curînd, pentru a purifica treptat, cu eforturi comune, zonele din vecinătatea graniței comune, pentru a liniști populația, ceea ce va constitui o contribuție la consolidarea încrederii, în spiritul prieteniei dintre noi. Să ne sprijinim în rezolvarea sarcinilor concrete, prin livrarea reciprocă de tehnologii, prin studii comune, prin colaborarea pe plan metodic, informații reciproce referitoare la mediul înconjurător etc. Cred că aceasta este o problemă importantă, prezintă interes și se va transforma într-un domeniu concret de conlucrare, fapt pentru care am abordat-o în mod special.

Declarație consemnată de Constantin Ionescu

A.D.I.R.I. — „for al gîndirii și exprimării libere"

La sediul Asociației de Drept și Relații Internaționale, din Casa Titulescu, s-a ținut Adunarea Generală. Au fost aleși ca președinte dl CORNELIU MĂNESCU, iar ca vicepreședinte executiv dl Paul Cosmonici, directorul Institutului de cercetări juridice.

Redăm, în continuare, din cuvîntul președintelui A.D.I.R.I. : „Asociația a reușit, în condiții uneori vitrege, să stimuleze și să întreprindă studii și publicații, să mențină un dialog cu cercetători din alte țări și să organizeze manifestări utile pentru elucidarea unor probleme internaționale, cum au fost cele din faza inițială a procesului de cooperare europeană de la Helsinki. Cu atît mai mult acum, după Revoluția din Decembrie, energiile descătușate și proaspete, expresia liberă și condițiile propice pot face din Asociație un sediu de documentare, reflecție și aprofundare a temelor cardinale ce privesc interesele României și construirea unei politici externe luminate și pozitive, bazată pe cunoașterea faptelor, pe înțelegerea proceselor vieții internaționale. Eforturile sale se vor îndrepta, desigur, în direcția fundamentării și aplicării drepturilor omului. Climatul ei de lucru nu poate fi altul decît climatul științei : libertatea convingerilor și respectul adevărului. El va da Asociației libertatea de a fi un for al gîndirii și exprimării libere și al încurajării cercetării obiective".

„Vă rog contați că voi face tot ce îmi va sta în putință pentru ca Asociația să desfășoare proiecte și activități cu autoritate și răsunet".

STOP CADRU

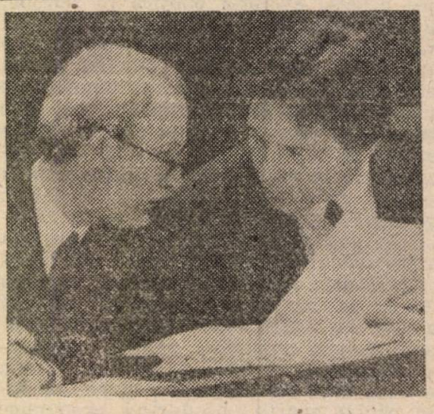

Premierul est-german Lothar de Maizière (stînga) și ministrul de interne, Peter-Michael Diestel, în timpul recentei sesiuni a parlamentului. În cadrul dezbaterilor, problema reunificării Germaniei a ocupat un loc central

În prima decadă a acestei luni, în Berlinul de vest s-au desfășurat lucrările Congresului Mondial al Evreilor (WJC), la a cărui ceremonie de deschidere a participat și cancelarul Helmut Kohl. În dreapta, se află Edgar M. Broufman, președintele WJC. Este pentru prima oară cînd membrii amintitului congres, fondat în 1936, în Elveția, se întîlnesc pe teritoriul Germaniei federale

„Am urmat, față de țările din Est, o strategie precisă, evitînd «politica-spectacol»"

Gianni De Michelis

ministrul afacerilor externe al Italiei

Cu prilejul vizitei în țara noastră a lui GIANNI DE MICHELIS, ministrul afacerilor externe al Italiei, joi 10 mai, a avut loc, la Ambasada Italiei, o conferință de presă. A participat, de asemenea, SERGIU CELAC, ministrul român al afacerilor externe. Redăm, în cele ce urmează, declarația șefului diplomației italiene, precum și răspunsurile pe care ambii miniștri le-au dat întrebărilor adresate de redactorul nostru.

Gianni De Michelis — În cursul acestei scurte și intense vizite, am avut o serie de întrevederi pozitive. M-am întîlnit cu președintele Iliescu, cu premierul Roman și cu ministrul de externe Celac. După această conferință de presă, voi avea convorbiri cu reprezentanții partidelor de opoziție. Scopul vizitei este acela de a pune bazele unor relații nu numai normale, ci și depline. Lunile trecute, m-am mai întîlnit cu domnul Celac în Namibia și Canada, iar săptămînile trecute, au avut loc o serie de întîlniri la nivel tehnic ; m-aș referi, în mod special, la reuniunea Comisiei mixte de cooperare economică, desfășurată la Roma, între 20 și 21 aprilie. Dar, prin convorbirile de azi, am pus bazele reglementării relațiilor politice, economice și culturale. În momentul de față, așteptăm și noi rezultatul alegerilor de la 20 mai pentru a avea, în sfîrșit, drept interlocutori, instituții românești reprezentative, născute din consensul popular. Firește, am exprimat tuturor persoanelor pe care le-am întîlnit și, îndeosebi, președintelui Iliescu preocuparea Italiei ca alegerile să se desfășoare în mod „transparent" și reglementar. Italia, ca multe alte țări din Europa occidentală, va trimite observatori la aceste alegeri, tocmai pentru a-și aduce o contribuție la desfășurarea lor. În același timp, vizita mea aici, înaintea alegerilor, poate fi interpretată ca gest de încredere în viitorul democratic al României. Împreună cu domnul Celac am abordat, în mod concret, relațiile multilaterale : înainte de toate, Comunitatea europeană, procesul CSCE de la Helsinki, cooperarea regională adriatico-danubiană, la care participă Italia, și așa-numitul "dialog inter-balcanic. Am convenit să menținem raporturi strînse între țările noastre în ce privește colaborarea în aceste organizații, Am exprimat dorința Italiei — care, de la 1 iulie, va deține, timp de șase luni, președinția CEE — de a contribui la dezvoltarea relațiilor dintre România și Comunitatea europeană. Contez pe vizita la Roma a ministrului de externe al viitorului guvern format după alegeri, în perioada iunie-iulie.

În ce privește integrarea României în Europa unită, noi am stabilit, la sediul Pieței comune, o procedură care să fie valabilă pentru toate țările din Est. Am încheiat cu toate aceste țări — ultima este România, și sperăm să ajungem și cu ea la o înțelegere, pînă în luna iunie — acorduri de cooperare. Avem intenția de a crea, în următoarele douăsprezece luni, un nou gen de acorduri, pe care le numim de „asociere specială". Prin aceste acorduri, vom stabili legături mai strînse în perspectiva realizării, într-o perioadă relativ scurtă, a unei Europe unite.

Revista „Lumea azi" — Nu vi se pare, domnule ministru, că Italia a întîrziat puțin dialogul politic cu noile autorități române ? Este, poate, o părere strict personală, dar vă voi da un exemplu ce ar putea fi interpretat și ca un reproș. A patra zi după revoluția din decembrie, revista „Lumea azi" a inițiat o anchetă internațională printre primii miniștri și miniștrii de externe ai țărilor participante la Conferința de la Helsinki. Ne-am adresat Ambasadei Italiei la București cu rugămintea să vă solicite o declarație. Am așteptat trei săptămîni pentru ca să ni se precizeze că, de la Farnesina, răspunsul este negativ. Italia a fost singura țară — în afară de Elveția, ce și-a declarat neutralitatea în fața evenimentelor din România — care a dat un răspuns negativ solicitărilor noastre. Există, oare, o corelație între vizita dumneavoastră, după patru luni, la București, și acest refuz ?

Gianni De Michelis — Îmi pare rău că o neînțelegere, ale cărei origini nu le cunosc, a lăsat o impresie greșită despre poziția Italiei. Dar aceasta nu are nimic de-a face cu atitudinea Italiei față de România. Noi am urmat, față de țările din Est, o strategie precisă, evitînd „politica-spectacol". Nu fac parte dintre cei care aleargă primii să vadă ce se întîmplă. Am încercat să creăm condițiile pentru a putea să ne angajăm atunci cînd situația se va fi maturizat. România este ultima, pentru că a ajuns ultima, din motivele pe care le cunoașteți. Este ultima, însă, în termen de săptămîni. Avem, deci, timp destul în față. Am vrut să vin la București, tocmai înaintea alegerilor din mai, pentru ca, de îndată ce se va forma guvernul născut în urma votului democratic, noi să fim gata de a semna acordurile necesare. Înțelegerile la care am ajuns cu dl. Sergiu Celac vor servi tocmai pentru a nu pierde timp.

Sergiu Celac — Întîlnirea noastră de astăzi cu dl. ministru De Michelis este a treia întîlnire oficială pe care o avem. Am avut o discuție de substanță la Ottawa, la Conferința „cerului deschis". ne-am întîlnit din nou la Windhoeck, în Namibia, la ceremoniile independenței, unde am avut, de asemenea, discuții de substanță. În afară de aceasta, guvernul italian a fost prezent de la început : încă din primele zile de după revoluție, ne-a vizitat un înalt funcționar din Ministerul de externe italian, ajutoarele umanitare primite din partea Italiei au fost substanțiale și constante, Italia este țara în care se află la tratament cei mai mulți răniți ai revoluției. Am primit și alte semne care ne îndreptățesc să fim încrezători și să privim cu optimism viitorul relațiilor noastre.

Gianni De Michelis — În cadrul coperării noastre, o problemă pe care am abordat-o este aceea a asistenței sanitare pentru copii, căreia îi vom aloca 10 miliarde de lire, pentru un program de asistență sanitară.

În plan cultural, în condiții democratice, se pot dezvolta raporturi speciale între țările noastre. În iunie, va avea loc, în Italia, o reuniune a delegațiilor română și italiană în domeniul cultural și credem că vor fi luate o serie de hotărîri operative pentru dezvoltarea acestor raporturi.

Sergiu Celac — Aș spune că raporturile speciale dintre România și Italia, în afară de tradiții, de afinități de limbă, de spiritualitate, de cultură, capătă acum o nouă deschidere, în lumina unei deschideri tot mai clare spre relativa stabilitate a unor structuri democratice, care înlocuiește, în sfîrșit, și la noi, rigiditatea stabilității dictatoriale. În afară de aceasta, am identificat o multitudine de interese comune, în cele mai diferite domenii. Am constatat nevoia de a ne consulta mult mai strîns pe probleme politice, pe problemele situației strategice, pe probleme legate de viitoarea construcție europeană, în ce privește perspectivele dezvoltării economice și ale colaborării în Europa și, desigur, în legătură cu noi și importante inițiative în planul raporturilor culturale și al promovării consecvente a drepturilor omului în țările noastre și în Europa, în ansamblu, în sensul menționat de domnul ministru — al elaborării, în cel mai scurt timp, a unor norme și standarde europene, cărora să li se conformeze toate statele continentului. Aceasta privește atît drepturile individuale, cît și drepturile persoanelor aparținînd unor minorități etnice, naționale, religioase și altele. Cu această inițiativă vom veni la Conferința de la Copenhaga.

Rodica Dumitrescu

DUBLIN

„Cei 12" și noua realitate europeană

Semnale încurajatoare de la Dublin, unde șefii de stat sau de guvern ai CEE au însărcinat Comisia executivă de la Bruxelles să intensifice ajutorul acordat țărilor din Europa centrală și de est care au pornit pe calea democratizării. Totodată, s-a cerut organismului amintit să înceapă o serie de negocieri cu fiecare din aceste țări, pentru a se ajunge la acorduri separate de asociere de un tip nou. Acorduri socotite, de către unii experți, ca făcînd parte „din generația a doua", întrucît vor avea ca particularitate prevederea simultană a unei deschideri mai mari a CEE pentru produsele din Est și a unei instituționalizări a dialogului politic. „Comisia, se arată, va începe convorbiri vizînd acordurile de asociere cu fiecare din statele Europei centrale și de est care vor crea un cadru instituțional pentru dialog politic".

Declarația finală, elaborată de miniștrii de externe și experții celor 12 lideri, subliniază faptul că CEE este dispusă să acționeze cît mai repede cu putință, dar pune următoarea condiție : fiecare din țările cu care va negocia va trebui să respecte „principiile democratice și (să înceapă) tranziția spre economia de piață". În același timp, Consiliul „celor 12" și-a exprimat dorința ca „sprijinul grupului celor 24 țări occidentale în favoarea statelor din Est (creat după întîlnirea la nivel înalt a celor șapte țări industrializate, la Paris, în 1989), de care nu au beneficiat pînă în prezent decît Ungaria și Polonia, să fie extins asupra RDG, Cehoslovaciei, Iugoslaviei, Bulgariei și României". Țări care s-au angajat pe calea unor reforme profunde, instaurînd treptat multipartitismul și urmărind trecerea la economia de piață. În aceeași ordine de idei, Consiliul European a mai cerut Comisiei executive să preconizeze măsuri destinate stimulării transferului capitalului particular și investițiilor în țările din Răsărit.

Șefii de stat sau de guvern au decis să sprijine ferm procesul de unificare a Germaniei și să inițieze lucrări pregătitoare pentru întărirea uniunii politice a Europei.

Actualul Consiliu European a confirmat angajarea sa pentru o uniune politică. Ideea unei conferințe asupra acestei probleme a fost lansată, în ianuarie 1989, în Parlamentul de la Strasbourg, de Jacques Délors, care arăta că aceasta ar trebui să răspundă la trei întrebări : 1. — care vor fi noile competențe pentru CEE, mai ales în materie de politică externă ; 2. — ce organ executiv să aibă și 3. — ce instituții ar putea exercita controlul asupra acelui aparat executiv. La 23 martie a.c., cancelarul Helmut Kohl a propus, la Bruxelles, urgentarea procesului spre o uniune politică ; la 24 martie, președintele François Mitterrand a opinat că întărirea instituțiilor europene se impune ca o sarcină majoră și crearea pieței unice trebuie să fie însoțită de o uniune politică, începînd cu data de 1 ianuare 1993 ; la 28 martie, Kohl și premierul irlandez, Charles Haughey, care deține președinția activităților comunitare în acest semestru, au sugerat organizarea unei conferințe interguvernamentale asupra uniunii politice și care să se desfășoare concomitent cu cea prevăzută, în decembrie 1990, pentru a fixa cadrul instituțional al Uniunii economice și monetare (UEM). Procesul se accelerează, în pofida opoziției britanice, așa încît, la 2—3 aprilie, la Luxemburg, miniștrii de externe ajung să dezbată probleme de fond ale uniunii politice a Europei, pentru ca, la 17 aprilie, Mitterrand și Kohl, punînd capăt divergențelor lor din ultimele luni, să lanseze un veritabil „apel" la unitate politică. Italia, Spania, Belgia și Irlanda se arată favorabile, Danemarca „mai deschisă", iar Olanda este favorabilă „în linii mari" proiectului, dar așteaptă să-l „examineze în detaliu". Londra se trezește izolată, manifestă ostilitate față de orice transfer suplimentar de suveranitate către instituțiile europene, comitetul pentru afaceri externe al Camerei Comunelor „nu este convins" de necesitatea integrării europene, premierul Margaret Thatcher se pronunță împotriva acordării de noi puteri pentru Parlamentul european, iar șeful Foreign Office-ului, Douglas Hurd, își exprimă „scepticismul în fața ideii că Germania ar putea fi închisă în Comunitate". Marea Britanie se opune inutil, deoarece hotărîrea de convocare a conferinței asupra unității politice se ia cu majoritate de voturi. Îi rămîne, totuși, dreptul de veto, întrucît deciziile trebuie luate în unanimitate.

Consiliul European i-a acordat Londrei o amînare și, deci, o satisfacție. Miniștrii afacerilor externe, se arată în Declarație, „vor elabora propuneri ce vor fi discutate în cadrul Consiliului European din iunie, cu scopul de a se ajunge la o decizie privind organizarea unei a doua conferințe interguvernamentale, ale cărei lucrări vor avea loc paralel cu cele ale conferinței cu privire la uniunea economică și monetară, în vederea ratificării lor de către statele membre". Scopul a fost definit, conferința invocată, deci drumul deschis.

Reuniunea de la Dublin nu a fost un eșec, din cauza acestei amînări, ci o inventariere abilă a unei problematici noi, care pune Comunitatea în fața unor situații noi și a unor opțiuni care se achită nu numai cu idei, ci și „cash". Era firească circumspecția britanică și, deci, amînarea luării vreunei decizii, din partea Marii Britanii, în problema unității comunitare. Gest intrat în banalitate și nu o victorie pentru Margaret Thatcher, pentru simplul motiv că premierul britanic nu-și poate permite să plătească notele de plată ale altor parteneri. La Londra, însă, unde cariera sa politică traversează un moment dificil, aerul de siguranță al șefului cabinetului și războiul declarat împotriva uniunii politice a CEE (apreciată ca o amenințare la adresa modului de viață britanic) au fost bine primite. Deși nimeni nu se înșeală că este vorba doar de o amînare în privința luării unor decizii, și aceasta pînă la 1 ianuarie 1993. Deci, este timp suficient și pentru astfel de victorii.

Oricum, cancelarul Helmut Kohl a avut satisfacția de a etala, în fața „celor 12", convocați la această reuniune extraordinară, poziția sa în privința unificării germane, stadiul acesteia, asigurîndu-și partenerii că Bundesbank va soluționa, pe cont propriu, problema parității mărcilor germane. Deci „cei 12" se pot bucura. „Ne bucurăm — se arată în Declarația finală — că unificarea germană se desfășoară sub egida Europei. Consiliul European este convins că această integrare va contribui la accelerarea creșterii economice... RFG va informa C.E.E., în totalitate, de măsurile ce vor fi discutate și decise de auto-

STOP CADRU

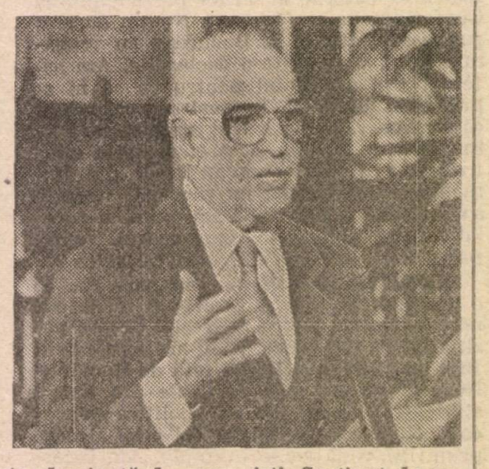

După o absență de jumătate de deceniu de pe scena politică a țării, Constantin Karamanlis (83 de ani) a fost reales, la 4 mai, președinte al Republicii Elene. El a fost desemnat în această funcție, la al doilea tur de scrutin, de către parlamentul rezultat în urma alegerilor legislative de la 8 aprilie, cu majoritate conservatoare. Contracandidații săi au fost Yannis Alevras, din partea Mișcării Socialiste Panelene (PASOK), și Constantin Destopoulos, din partea Coaliției forțelor democratice și progresiste, dominată de comuniști. Susținut de actualul partid de guvernămînt, C. Karamanlis a obținut 153 de voturi din cele 300 ale parlamentului, în timp ce reprezentanților opoziției le-au revenit 125 și, respectiv, 21 de sufragii. Personalitate deosebit de prestigioasă a lumii politice elene, noul șef al statului a mai deținut această funcție între 1980—1985, după ce — atît înainte, cît și ulterior dictaturii militare, din perioada 1967—1974 — s-a aflat la conducerea mai multor guverne grecești. Este considerat, de altfel, ca principal artizan al revenirii țării la un regim democratic, parlamentar, în urma amintitului „interludiu" al dictaturii. Adresîndu-se concetățenilor săi, cu ocazia obținerii noului mandat de președinte, C. Karamanlis s-a arătat preocupat de asigurarea stabilității și bunei funcționări a instituțiilor, ca și de scoaterea Greciei din criza economico-politică și morală cunoscută în ultimul timp.

rităţile celor două Germanii... Măsurile tranzitorii se vor limita la strictul necesar şi vor viza o integrare rapidă, cît mai completă şi armonioasă cu putinţă".

O altă temă abordată — Uniunea economică şi monetară (UEM) — a făcut obiectul unor precizări: „Pregătirile pentru conferinţa interguvernamentală cu privire la UEM, destul de avansate, vor fi intensificate, pentru a permite acestei conferinţe, ce se va deschide în decembrie 1990, să-şi încheie lucrările repede, astfel încît ratificarea de către statele membre să aibă loc înainte de sfîrşitul lui 1992". Uniunea economică şi monetară se află pe şantier de doi ani. Dar, în iunie 1989, la Madrid, reuniunea la nivel înalt a pus piciorul în prag, fixînd pentru luna iulie a.c. scadenţa primei faze. „Cei 12" au atins un grad de acord considerabil asupra UEM: lira sterlină va intra în Sistemul Monetar European (SME), britanicii şi-au dat acordul, deşi consideră, cînd şi cînd, că nu sînt întrunite toate condiţiile. Acordul Londrei este necesar doar pentru fazele decisive. În fond, prima etapă (pînă la 1 iulie a.c.) prevede o mai bună armonizare a politicilor economice, oficializarea supravegherii economice reciproce şi o coordonare sporită a băncilor centrale; fazele II şi III presupun crearea unei noi instituţii bancare, deasupra celor centrale naţionale şi „retuşarea" Tratatului de la Roma de constituire a CEE.

Ceea ce a mai fost demn de reţinut din Declaraţia „celor 12" se subsumează susţinerii candidaturii Parisului pentru a fi gazda viitoarei reuniuni la nivel înalt a celor 35 de state participante la CSCE, care va avea loc probabil la toamnă. Aceştia propun „ca lucrările pregătitoare să înceapă în iulie". Şi, într-o legitimă succesiune de idei, Consiliul European îşi exprimă îngrijorarea în faţa pericolului pe care-l constituie toxicomania, traficul ilicit de stupefiante şi legăturile sale cu crima organizată pe plan internaţional. Ca un laitmotiv al acestor reuniuni la nivel înalt, textul documentului înscrie că „măsurile care vor trebui luate pentru a coordona lupta «celor 12» împotriva drogurilor vor fi dezbătute în iunie, în cadrul Consiliului European". Pe aceeaşi linie consecventă, „cei 12" îşi reafirmă „sprijinul pentru unitatea, independenţa, suveranitatea şi integritatea teritorială a Ciprului, în conformitate cu rezoluţiile pertinente ale ONU"; ei cer „o reluare rapidă a negocierilor intercomunitare".

Doina Topor

din actualitatea internaţională

MOSCOVA

Sindromul baltic

Corespondenţă de la Nicolae Creţu

Procesul de redeşteptare în ţările baltice se manifestă ca o reacţie chimică în lanţ, păstrîndu-se specificul fiecărui element intrat în compoziţie. Un noian de ştiri aduc, zilnic, noi date despre evoluţiile din Lituania, Letonia şi Estonia. Chiar dacă sîntem în ţara „glasnostului", informaţia are, însă, de multe ori, un caracter unilateral. La Moscova, evenimentele de la Vilnius, Riga şi Tallin sînt văzute mai mult prin prisma „opoziţiei" din aceste republici, constituită, în cea mai mare parte, din populaţie neautohtonă, stabilită aici în perioada „industrializării". Se spune şi se scrie foarte rar că, „odată", republicile baltice au existat ca entităţi independente, fapt ce nu mai poate fi contestat de nimeni. Fiecare dintre acestea au avut constituţii proprii. Ţările baltice şi-au pierdut independenţa sub constrîngerea a două „superputeri" — cea a lui Hitler şi cea a lui Stalin. Acordul dintre cei „doi", încheiat în urmă cu 50 de ani, acţionează, acum, ca o bombă cu explozie întîrziată. Şi aceasta, tocmai ca urmare a procesului de „perestroika", prin care a fost permis să se spună adevărul şi care a descătuşat aspiraţiile naţionale pe ţărmul baltic. Alegerile libere, organizate la începutul anului 1990, au dus la crearea unor parlamente, dominate de deputaţii fronturilor populare, biruitori în înfruntarea electorală tocmai prin susţinerea independenţei.

Aşa a fost posibil un 11 martie 1990 la Vilnius, cînd, ca o lovitură de buldozer, a fost proclamată, în mod parcă ostentativ, restabilirea independenţei de stat a Lituaniei. În Lituania, acest lucru a făcut posibilă o polemică deschisă cu Moscova şi un „divorţ" unilateral, datorită faptului că, în această republică, nu a fost prea greu să se manifeste o voinţă de libertate, majoritatea locuitorilor republicii fiind lituanieni, iar parlamentul exprima voinţa majorităţii.

În capitala Lituaniei, se afirmă că trupele de desant şi alte „forţe ale ordinii" ar trebui rechemate acasă, pentru a nu se crea impresia repetării acţiunii din 1940. Cît despre blocada economică impusă de Moscova Lituaniei, aceasta pare un cuţit cu două tăişuri. Referindu-se la recenta vizită în Ural a preşedintelui Mihail Gorbaciov, preşedintele parlamentului de la Vilnius, Vytautas Landsbergis, afirma că, „acolo, oamenii nu au ce mînca, dar au, în schimb, metal. S-ar putea rezolva problema prin trimiterea de metal din Ural în Lituania şi a cărnii din Lituania în Ural". Liderul lituanian a lăsat să se înţeleagă că blocada îi afectează la fel de aspru şi pe cei din Sverdlovsk.

Nici Letonia nu se află într-o situaţie mai bună după 4 mai 1990. Cu majoritatea necesară, Sovietul Suprem de la Riga a denunţat hotărîrea din 1940 — de alipire a Letoniei la U.R.S.S. —, calificînd-o ilegală, şi a repus în vigoare Constituţia din 1922. Se precizează că restabilirea deplină a independenţei Letoniei va fi materializată într-o perioadă de tranziţie. În scrisoarea explicativă adresată preşedintelui Mihail Gorbaciov de către Anatoli Gorbunov, preşedintele Sovietului Suprem de la Riga, se subliniază că „declaraţia de restabilire a independenţei exprimă voinţa majorităţii absolute a populaţiei autohtone a republicii". Se ştie, însă, că, din totalul populaţiei ţării, doar 51,77 la sută sînt letoni, restul fiind imigranţi din Rusia şi alte republici unionale, în perioada de după război, stabilizarea neautohtonilor aducîndu-i pe letonieni aproape în situaţia de a fi minoritari în propria ţară. Scrisoarea lui Gorbunov precizează că, în „perioada de tranziţie", cînd se vor desfăşura „tratative pe bază de egalitate", vor fi garantate drepturile şi libertăţile constituţionale ale tuturor locuitorilor din Letonia. Dar fracţiunea parlamentară, grupată în mişcarea „Ravnopravie" (egalitate în drepturi), dă, şi ea, publicităţii o declaraţie în care afirmă că „opinia majorităţii parlamentare nu înseamnă şi opinia majorităţii poporului". Adresîndu-se preşedintelui Mihail Gorbaciov şi Sovietului Suprem al U.R.S.S., „Ravnopravie" roagă să nu se adopte represalii împotriva Republicii Letone, deoarece poporul nu trebuie făcut responsabil pentru hotărîrile Sovietului Suprem de la Riga.

Represaliile nu prea au fost. În noaptea de 4 mai, cînd locuitorii capitalei letone urmăreau, cu sufletul la gură, rezultatul votului, uralele lor de bucurie au fost acoperite de zgomotul asurzitor al şenilelor tancurilor, care făceau „repetiţia de rutină"... pentru parada de 9 mai, ziua Victoriei.

Tensiunea şi confruntările n-au lipsit, însă, în parlament, în momentul în care se discuta formarea şi componenţa noului guvern leton. Cînd a fost propus un nou ministru de interne, opoziţia parlamentară a dat citire unei „rezoluţii" a Miliţiei capitalei letone, prin care se invoca „jurămîntul faţă de Constituţia U.R.S.S. şi faţă de Constituţia R.S.S. Letone". Mai mult, vechiul titular de interne, B. Steinbrik, susţinut de Miliţia din Riga, a declarat că va rămîne în post pînă ce va primi un alt ordin de la ministrul de interne al U.R.S.S. Să se vrea oare — se întreabă

STOP CADRU

Săptămîna trecută, la New York, secretarul general al ONU, Javier Perez de Cuellar (dreapta), a primit pe deţinătorii portofoliilor cooperării economice din R.D.G. şi R.F.G., Hans Wilhelm Ebeling (stînga), şi, respectiv, Jürgen Wasnke (al doilea din stînga). Preconizata uniune monetară, economică şi socială dintre cele două state germane s-a aflat în centrul convorbirilor desfăşurate cu acest prilej

unii observatori — o încercare de forță care să impună „intervenția" prezidențială de la Moscova ?

Ceea ce se numește, acum în mod curent, „solidaritatea în libertate" nu i-a lăsat nici pe estonieni deoparte. Ei au acționat, totuși, mult mai voalat. Spre deosebire de Lituania și Letonia, parlamentul de la Tallin a adoptat o hotărîre cu privire la statutul statului estonian, prin care se arăta că, la 17 iunie 1940, a avut loc ocuparea republicii și se declară ilegală puterea de stat a U.R.S.S. în Estonia, din momentul instaurării ei. Proclamînd începutul restabilirii republicii estone, hotărîrea stabilește o perioadă de tranziție, timp în care vor fi instaurate organele constituționale ale puterii de stat. Estonia nu și-a proclamat unilateral independența, ea a instituit, provizoriu, o perioadă în care să fie soluționate problemele. Hotărîrea pare cea mai înțeleaptă, deoarece nu se stabilește nici o limită în timp, oferind cîmp larg de acțiune activităților diplomatice și politice în căutarea compromisului. Pe această bază, la 8 mai, a fost adoptată o lege — cu 73 de voturi pentru, 14 împotrivă și 2 abțineri — prin care se invalidează denumirea de Republica Sovietică Socialistă Estonă, stabilindu-se denumirea oficială de „Republica Estonă". Drapelul de stat, înălțat imediat pe clădirea guvernului, are culorile albastru-negru-alb. Legea de la 8 mai actualizează unele articole din Constituția Estoniei din 1938.

Fiecare dintre cele trei republici baltice sovietice intenționează să pună în circulație monede proprii — coroana în Estonia, letul în Letonia și litul în Lituania. Cei de la Tallin au și propus o paritate de schimb cu rubla — 11 ruble pentru 10 coroane, curs oficial și pentru turiști. Se preconizează că, în perioada de tranziție, să funcționeze, simultan, și rubla sovietică, urmînd, însă, ca, după aceasta, monedele republicane să preia monopolul absolut asupra pieței lor naționale, pentru a-i proteja pe autohtoni de cumpărătorii „în tranzit".

Eforturile întreprinse de liderii din țările baltice par, la ora actuală, îndreptate spre internaționalizarea problemei independenței. Numai astfel poate fi interpretată recenta reuniune la nivel înalt de la Tallin, la care au participat președinții parlamentelor din cele trei țări — Arnold Ruutel, Vytautas Landsbergis și Anatoli Gorbunov. Cu acest prilej, a fost semnată „Declarația de concordie și colaborare" între republicile Estonă, Letonă și Lituaniană, hotărînd să se reactualizeze tratatul și declarația de concordie a celor trei țări, semnate la Geneva în 1934, a căror valabilitate a fost întreruptă în 1940. De asemenea, au fost adoptate apeluri către președintele U.R.S.S., Mihail Gorbaciov, și președintele S.U.A., George Bush, precum și o declarație comună cu privire la participarea republicilor baltice la Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa. „Țelul nostru este de a nu da înapoi de la ceea ce am început și credem că vom stimula procesele de democratizare, autonomie și libertate și în Uniunea Sovietică" — a declarat Vytautas Landsbergis, la încheierea reuniunii de la Tallin.

În eforturile de internaționalizare a problemei trebuie înscris și turneul vest-european și peste ocean al premierului guvernului de la Vilnius. S-au obținut, însă, din partea Occidentului, numai asigurări de sprijin moral. Pînă acum, la Moscova problema se consideră a fi „de ordin intern", iar, pentru a nu fi subminat procesul general-european și destinderea pe plan internațional, precum și pentru a nu pune în pericol „perestroika" din U.R.S.S., Washingtonul, Londra, Parisul și Bonnul s-au abținut de la declarații directe de sprijin. Se pare că apelul adresat de președintele Mitterrand și de cancelarul Kohl președintelui parlamentului lituanian, Vytautas Landsbergis, de a înceta aplicarea „Declarației din 11 martie 1990" ar putea oferi șanse pentru începutul unui dialog între Moscova și Vilnius, dialog ce s-ar putea extinde și la celelalte două republici-surori.

Oricum, speranțele țărilor baltice se îndreaptă, în mod prioritar, spre Moscova.

Lituania și unele probleme teritoriale*)

Declarația de independență a Lituaniei, adoptată unilateral la 11 martie de către Consiliul Suprem al acestei țări, constituie un act politic cu implicații majore și deosebit de complexe pe multiple planuri. În cele ce urmează, vom încerca o succintă analiză a problemelor pe care acest act le generează din punct de vedere teritorial.

Lituania de astăzi are o suprafață de circa 65 200 kilometri pătrați și se învecinează la nord cu R.S.S. Letonă, la est și sud-est cu R.S.S. Belorusă, la sud-vest cu Polonia și la vest cu regiunea Kaliningrad subordonată R.S.F.S. Ruse și cu Marea Baltică.

Istoria statului lituanian modern începe în martie 1918, prin desprinderea de Rusia în a cărei componență intrase în 1795. O încercare de instaurare a puterii de tip sovietic în Lituania, declanșată în decembrie 1918, a fost lichidată în august 1919. Urmare consolidării structurilor statului, la 15 mai 1920 s-a proclamat Republica Lituaniană.

Lituania, ca și alte state și teritorii din spațiul geo-politic cuprins între Marea Baltică și Marea Neagră, a constituit obiect de interes în tratativele sovieto-germane din vara anului 1939, astfel încît tratatul de la 23 august 1939 — așa-numitul pact Ribbentrop—Molotov — a consfințit intrarea sa în sfera de influență sovietică. La 17 iunie 1940, Lituania a intrat în componența statului sovietic, iar la 6 august 1940 Sovietul Suprem al U.R.S.S. a legiferat înființarea R.S.S. Lituaniene.

Perspectiva constituirii Lituaniei independente, prin separarea de Uniunea Sovietică, generează din punct de vedere teritorial cîteva probleme deosebit de complexe.

În primul rînd, se pune în discuție legitimitatea Lituaniei de a administra întregul său teritoriu actual. Se au în vedere ținuturile Vilnius (poz. 1 pe harta alăturată) și Klaipeda (poz. 2). Ținutul Vilnius, în suprafață de circa 9 500 kilometri pătrați, s-a separat de Rusia în martie 1918, odată cu Lituania, în a cărei componentă a intrat. În cursul războiului polono-sovietic (declanșat la 25 aprilie 1920, armistițiul — la 12 octombrie același an), armata polonă acționează și împotriva Lituaniei, ocupînd ținutul Vilnius (în polonă — Wilno). Tratatele de pace încheiate de Polonia, în iunie 1921, cu Rusia sovietică și cu Lituania, legitimează intrarea în componența statului polon a ținutului Wilno, a Bielorusiei apusene (poz. 3 pe hartă) și a Ucrainei apusene. Lituania, cu teritoriul redus la circa 53 200 kilometri pătrați, își stabilește capitala la Kowno (astăzi Kaunas).

La 5 octombrie 1939, statul polon își încetează existența, ca efect al atacului nazist (declanșat la 1 septembrie 1939) și al intervenției Armatei Roșii (începută la 17 septembrie). Din fostul teritoriu al Poloniei, intră în componența Uniunii Sovietice, alături de Ucraina apuseană și Bielorusia apuseană, și ținuturile Vilnius și Bialystok (devenit Belostok — poz. 4 pe hartă). Ținutul Vilnius este atribuit R.S.S. Bieloruse (ca și ținutul Belostok, care va fi însă retrocedat Poloniei prin tratatul de frontieră sovieto-polon din 16 august 1945). La 6 august 1940, cu prilejul legiferării constituirii R.S.S. Lituaniene în cadrul Uniunii Sovietice, ținutul Vilnius este atribuit noii republici unionale, prin transfer din componența R.S.S. Bieloruse.

În prezent, Sovietul Suprem al R.S.S. Bieloruse avertizează parlamentul din Vilnius, reamintind autorităților lituaniene hotărîrea Moscovei din 6 august 1940 de a atribui ținuturile răsăritene ale Lituaniei prin transfer de la Bielorusia sovietică. Oricum, ținutul în discuție este locuit de cea mai mare comunitate nelituaniană din Lituania.

Ținutul Klaipeda (în germană — Memel), în suprafață de circa 2 500 kilometri pătrați, a fost desprins de Germania și pus sub administrația puterilor Antantei, prin tratatul de pace cu Germania, încheiat la 28 iunie 1919 la Versailles, la încheierea primului război mondial. La 10 ianuarie 1923, ținutul Klaipeda intră în componența Lituaniei.

La 22 martie 1939, Germania nazistă silește Lituania să-i retrocedeze ținutul Memel. La încheierea marii conflagrații mondiale, urmare conferinței de la Potsdam (iulie—august 1945), ținutul revine Uniunii Sovietice, care — în 1946 — îl atribuie R.S.S. Lituaniene.

În aceste condiții, Moscova atenționează Vilniusul în legătură cu legitimitatea suveranității acestuia asupra celui mai mare

*) Acest material ne-a fost trimis de unul din cititorii revistei „Lumea azi", domnul Eugen Petrescu, din București. Apreciind că materialul cuprinde o serie de elemente ce interesează și pe alți cititori, îl publicăm integral, împreună cu harta trimisă tot de domnul Eugen Petrescu, căruia îi adresăm mulțumirile noastre.

port maritim al Lituaniei.

În al doilea rînd, o problemă cu implicații complexe o constituie izolarea teritorială a regiunii Kaliningrad (poz. 5 pe hartă). Regiunea Kaliningrad, în suprafață de circa 15 800 kilometri pătrați, a făcut parte din teritoriul statului german. În perioada interbelică, Kaliningradul, pe atunci Königsberg, intra în componența provinciei Prusia orientală, legată de Germania prin celebrul „coridor" de la Danzig (astăzi Gdansk, Polonia). Aranjamentele teritoriale postbelice convenite la conferința de la Potsdam, prin care s-a stabilit și granița polono-germană pe Oder—Neisse, au prevăzut împărțirea Prusiei orientale între Polonia (căreia i s-a atribuit partea sudică — ținutul Allenstein, devenit Olsztyn — poz. 6 pe hartă) și U.R.S.S. Autoritățile de stat sovietice au organizat teritoriul, astfel dobîndit, sub forma unei regiuni aparținătoare de R.S.F.S. Rusă.

Izolarea regiunii Kaliningrad de restul Uniunii Sovietice este o problemă care solicită imperios rezolvări unanim acceptabile. Va admite Moscova ca legăturile de transport să se mențină numai pe căi navale, din porturile Kaliningrad (la Marea Baltică) sau Sovietsk, vechiul Tilsit (la fluviul Niemen, nu departe de vărsarea în mare), către... Leningrad ? Va admite Vilniusul, pe teritoriul de sub suveranitatea sa, „coridoare", feroviare și rutiere între Kaliningrad și Molodecino și, de aici, în rețelele unionale de căi de comunicații ?

Este de presupus că argumentele istorice vor putea fi, și ele, invocate alături de cele etnice, politice, sociale, economice și... strategice, în dialogul Moscova — Vilnius. Cu condiția ca un astfel de dialog să se instituie.

Eugen Petrescu

STOP CADRU

Întrevedere, la Berlin, între ministrul danez de externe, Ufe Ellemann Jensen (în stînga) și omologul său est-german, Markus Meckel (dreapta). Cu acest prilej, ei au semnat o înțelegere privind desființarea vizelor turistice între Danemarca și R. D. Germană, care a intrat în vigoare la 15 mai. Din cadrul CEE, autoritățile de la Copenhaga sînt primele ce încheie un astfel de acord cu statul est-german

„2+4" — prima reuniune ministerială

Prima rundă a convorbirilor „2+4", menite să soluționeze aspectele de politică externă și de securitate ale reunificării Germaniei, s-a desfășurat, la 5 mai, la Bonn, cu participarea miniștrilor de externe ai celor două state germane, Markus Meckel și Hans-Dietrich Genscher, și a șefilor diplomației celor patru state învingătoare în cel de-al doilea război mondial : U.R.S.S., reprezentată de Eduard Șevardnadze, S.U.A. — James Baker, Marea Britanie — Douglas Hurd și Franța — Roland Dumas. Această reuniune ministerială a fost precedată de două întîlniri pregătitoare, la care au participat 18 funcționari superiori — cîte trei din fiecare țară. Cea de la 14 martie, organizată la Bonn, a fost consacrată unor probleme de procedură ; la a doua (Berlin 30 aprilie), s-a convenit să fie invitată și Polonia, atunci cînd vor fi dezbătute probleme referitoare la frontierele sale.

Paralel cu acest proces, delegațiile R.D.G. și R.F.G. au ajuns, mai ales după întîlnirile de la 30 aprilie—1 mai (Bonn) și 3—4 mai (Berlin), la un acord larg privind tratatul de uniune economică, socială și monetară, care stabilește ca unirea de facto a celor două economii, începînd cu data de 1 iulie, să se facă pe căi prin care ar putea fi „absorbită" economia est-germană, fără a fi amenințată puterea de cumpărare a mărcii vest-germane.

Revenind la reuniunea de fond „2+4", trebuie menționat că aceasta va fi continuată în celelalte cinci capitale (primele trei vor fi Berlinul, Parisul și Moscova), urmînd a se încheia la toamnă.

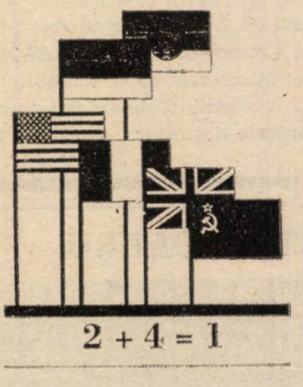

(Din „Die Zeit")

Așadar, derulînd firul evenimentelor, să amintim că, în ziua de 4 mai și în dimineața zilei de 5 mai, s-au consumat convorbiri bilaterale din care s-au desprins importanța anulării divizării de 41 de ani a Germaniei și a întregii Europe, ca și necesitatea adîncirii, în continuare, a procesului general-european. În cursul acestor consultări preliminare, s-au putut constata atît o coincidență de păreri, cît și puncte de vedere diferite în unele probleme de principiu, printre care statutul militar-politic al Germaniei unificate, respectiv apartenența acesteia la N.A.T.O. Evident, un rol important a revenit întrevederii de peste trei ore dintre James Baker și Eduard Șevardnadze, pe marginea căreia interlocutorii au refuzat să ofere detalii semnificative. În orice caz, observatorii politici relevau că o problemă controversată se referă la relațiile viitoare ale Germaniei cu alianțele militare. Controversa sovieto-americană a fost fructificată, în schimb, de Genscher, care la deschiderea conferinței a subliniat dreptul germanilor de a-și alege singuri sistemul de alianță și de a realiza unificarea așa cum consideră ei. Cu experiența diplomatică recunoscută, ministrul de externe vest-german a relevat că Actul final de la Helsinki recunoaște tuturor statelor semnatare „dreptul de a fi sau a nu fi părți contractante ale unei alianțe".

Conferința „2+4" de la Bonn a reliefat că amploarea implicațiilor depășește acest cadru restrîns, că unele hotărîri sînt legate de forumuri mai largi, precum negocierile de dezarmare de la Viena, sub egida C.S.C.E., de prezența Poloniei la discuții. Eduard Șevardnadze a reafirmat clar atitudinea negativă a țării sale în privința apartenenței la N.A.T.O. a viitoarei Germanii, apreciind că aceasta ar crea pentru sovietici „o situație militaro-strategică periculoasă". La rîndul său, James Baker s-a făcut ecoul aliaților occidentali, care se pronunță ferm pentru rămînerea viitoarei Germanii unificate în N.A.T.O., propunînd, totodată, adoptarea de măsuri concrete pentru instituționalizarea C.S.C.E. — „ca un pas în edificarea noii arhitecturi europene". Elementul-surpriză al reuniunii l-a constituit misiva cu care Baker a plecat la Varșovia : o scrisoare, prin care, în numele statelor participante, Genscher îl invită pe șeful diplomației poloneze să participe la întîlnirea similară — a treia — de la Paris. (D. T.)

PRETORIA

O întîlnire istorică

Convorbiri directe între o delegație guvernamentală a Pretoriei și alta a ANC erau de neconceput în urmă cu citva timp. Vîntul schimbării le-a făcut posibile și în Africa de Sud.

„Un mare pas înainte" spre a se pune capăt, în comun, „climatului de violență și de intimidare", în favoarea „stabilirii unui proces de negocieri pașnice" — declara președintele Frederik W. de Klerk. Dacă guvernul „aplică în întregime acordul pe care l-am încheiat, sîntem pe calea negocierilor" — preciza secretarul general al Partidului Comunist Sud-African (SACP), Joe Slovo, membru al delegației ANC. Optimismul este împărtășit și de vicepreședintele ANC, Nelson Mandela, care a vorbit despre „realizarea unui vis".

Acestea au fost primele aprecieri și reacții oficiale, după cele trei zile de convorbiri oficiale (2—4 mai a.c.) dintre o delegație a guvernului și alta a Congresului Național African — întîlnire apreciată drept „istorică" în cronica politică sud-africană. După cum s-a aflat, părțile au ajuns la un acord, despre care agenția „France Presse", citînd observatori din Pretoria, scrie că el constituie „un minuțios mecanism de natură să permită satisfacerea, în viitoarele luni, a condițiilor prealabile puse de cei doi adversari deschiderii adevăratelor negocieri". Este adevărat, nu se rezolvă, deocamdată, nici unul dintre problemele cruciale, însă — apreciază aceeași agenție — este clar că autoritățile și ANC au făcut un pas „gigantic" spre eliminarea acelor faimoase obstacole din calea negocierilor pentru o nouă constituție și, implicit, o nouă realitate politică sud-africană. De menționat că, pentru prima oară, ANC a lăsat de-o parte principiul luptei armate pentru răsturnarea regimului și ideea sancțiunilor economice internaționale împotriva Africii de Sud ; ANC nu mai cere intensificarea, ci doar menținerea lor, iar Mandela are în vedere chiar anularea sancțiunilor.

Notăm că principalele cereri ale ANC sînt eliberarea prizonierilor politici (circa 3 000 persoane), o amnistie generală pentru exilați (aproximativ 20 000 oameni), ridicarea stării de urgență, decretată la 12 iunie 1986, și abolirea legilor represive.

La rîndul său, guvernul are două exigențe : abandonarea de către ANC a luptei armate (gherilei) și curmarea violenței. În legătură cu aceasta, acordul stipulează că ambele părți își iau „angajamentul comun de a acționa pentru încetarea climatului actual de violență și de intimidare, indiferent de origine", și în favoarea „stabilității și a unui proces pașnic de negocieri". Părțile au hotărît să creeze un „grup de lucru", avînd drept obiectiv definirea, înainte de 21 mai ,a noțiunii de „delict politic, în context sud-african", în vederea eliberării unor deținuți politici. Autoritățile au promis, de asemenea, „revizuirea legilor cu privire la securitate" și și-au reînnoit angajamentul de a depune eforturi pentru ridicarea stării de urgență — două alte cereri ale ANC.

Nelson Mandela, liderul ANC (în dreapta imaginii), și președintele sud-african Frederik W. de Klerk au participat la o conferință de presă comună după convorbirile în premieră absolută — guvern-delegație ANC

Este o întîlnire în premieră, ale cărei implicații s-ar putea dovedi mari în perspectivă imediată și îndepărtată. În această direcție, săptămînalul „New Nation", din Johannesburg, apropiat, în general, de ANC, scria, imediat după convorbiri, că au apărut „indicii serioase potrivit cărora guvernul va ridica starea de urgență". Este nu mai puțin adevărat că un asemenea gest ar fi de conceput dacă, la rîndul său, și Congresul Național African s-ar angaja, în schimb, să ia măsurile concrete pentru a stăvili violența în „townships"-uri (orașele-dormitor destinate exclusiv negrilor). În acest sens, este de semnalat că ANC pare a fi debutat în acțiunea vizînd pregătirea simpatizanților săi pentru o apropiată suspendare oficială a luptei armate, cerîndu-le să dea dovadă de disciplină și să pună capăt „intimidării". Vorbind la un miting desfășurat la „Soccer City", un stadion aflat între Soweto și Johannesburg, Joe Slovo, liderul SACP, spunea: „ANC și SACP vor face tot ce se așteaptă de la noi pentru a contribui la instituirea unui climat propice soluției pașnice".

Este un început ce pare de bun augur pentru viitoarele schimbări din această țară, chiar dacă nu se exclud obstacole iminente.

D. C.

STOP CADRU

După un atentat cu bombe, care a adus serioase daune materiale, organizat de membri ai grupării peruane de gherilă „Sendero luminoso" asupra Academiei Naționale Agricole din Lima, soldați ai forțelor armate asigură paza Universității San Marcos, din centrul capitalei, vizată și ea de activitatea comandourilor armate ale extremei stîngi

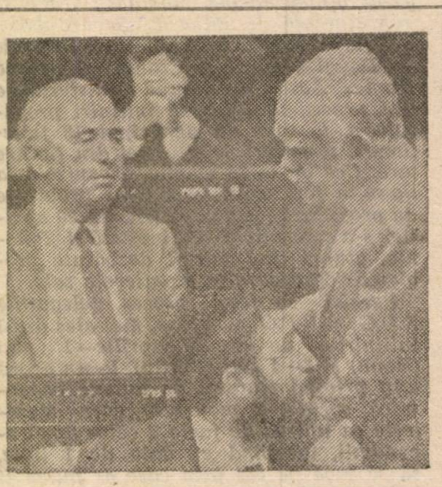

Cu prilejul deschiderii unei noi sesiuni a parlamentului israelian, premierul Yitzhar Shamir (în dreapta) și liderul Partidului Muncii, Shimon Peres, s-au întîlnit din nou. Referindu-se la viitoarea formulă de guvernare, Shimon Peres a afirmat că ar dori revenirea la cabinetul de coaliție națională, care s-a destrămat la jumătatea lunii martie

SPLIT

Ecologia și turismul

Corespondență de la Vasile Crișu

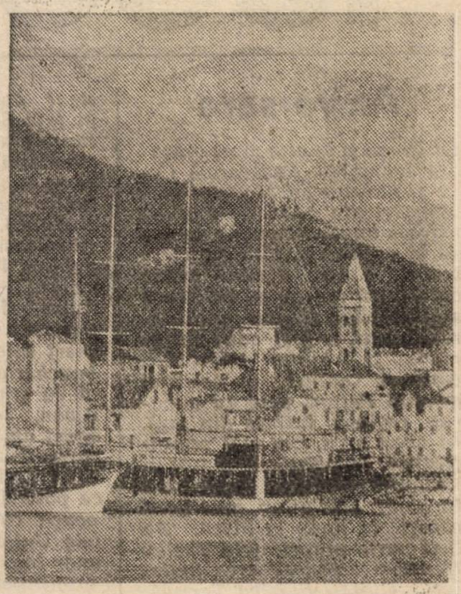

Makarska, o localitate pitorească, situată pe litoralul Adriaticii, în Dalmația

Începutul lunii mai consemnează, de aproape trei decenii, desfășurarea, pe riviera de la Makarska, a unei reuniuni de prestigiu. Ziariști din țările europene se întrunesc, într-un generos colocviu tematic, pentru un schimb de idei vizînd necesitatea de angajare, mereu mai susținută, a propriei activități în slujba promovării turismului, privit în actualele condiții de dezvoltare, pe toate planurile, a societății umane, nu numai ca un factor menit să promoveze mai buna cunoaștere și înțelegere între popoare, dar și prezervarea principalului său obiect de interes — natura.

„Ecologia și turismul" a constituit genericul reuniunii din acest an, a XXVIII-a, la care am avut prilejul să particip, împreună cu 53 de gazetari din 19 țări, ca urmare a invitației adresate revistei noastre de Uniunea iugoslavă pentru turism, și alături de care i-a revenit, de asemenea, calitatea de organizator Uniunii Ziariștilor din R.S.F.I., o contribuție la reușita manifestării aducîndu-și numeroase alte instituții de nivel republican și local din Croația.

Înainte de a trece în revistă principalele opinii exprimate în referatele prezentate și în dezbaterile ce au urmat pe marginea acestora, aș dori să relev că locul ales pentru abordarea tematicii menționate reprezintă nu doar o chintesență a mirificei priveliști pe care o oferă litoralul adriatic, ci și un exemplu al rezultatelor efortului iugoslav destinat dezvoltării turismului, în întreaga complexitate pe care o presupune această activitate sub rigorile exigențelor civilizației contemporane, între care puritatea aerului, apei, a mediului ambiant au devenit preocupări de prim plan. Aflată în apropiere de Split, Makarska, o pitorească așezare de căsuțe albe, acoperite cu olane cărămizii, într-un decor punctat de siluetele exotice ale palmierilor, se situează în centrul rivierei iugoslave ce-i poartă numele, cuprinzînd circa 50 de km din țărmul Adriaticii, în însăși inima Dalmației, avînd drept fundal cel mai important masiv al Mediteranei — muntele Biokovo (1 762 m. altitudine). Undele limpezi, de un albastru delicat, propriu mai degrabă petalelor de floare decît apei, adastă încremenite pentru a nu tulbura imaginea idilică a armoniei regăsite, aici, între pămînt și mare, între razele diafane ale soarelui și vegetația luxuriantă, între crestele bizare ale stîncii și vilele cochete din grădinile cărora emană, amețitoare, arome de iasomie și rosmarin. Oamenii locului — am avut ocazia să discut, cu ocazia unor plimbări de seară, cu cîțiva din cei ce se odihneau după o zi de muncă, în fața caselor, pe bănci, așa cum se obișnuiește și pe la noi, în mediul rural — au înrădăcinată conștiința pe care cei mai mulți nu o mai auzim glăsuind, că natura reprezintă cheia de boltă a existenței noastre. Am reținut, formulată divers, esența unui aforism. Referitor la turism, mulți dintre ei ocupîndu-se de această activitate, îmi spuneau că voiajul tot mai intens aduce și prietenii în număr sporit. Cu o condiție. Ca natura să nu sufere. Distrugerea acesteia însemnînd, de fapt, distrugerea prieteniei.

Ideea, afirmată de acești oameni simpli în cuvinte lipsite de emfază (dar cît de adevărate !), s-a regăsit în multe din opiniile exprimate la reuniunea ziariștilor pe marginea relației ecologie-turism. Firește, prezervarea mediului ambiant nu este importantă doar pentru turism, ci pentru supraviețuire, ea devenind, de mai multă vreme, în egală măsură o problemă de politică internă și o chestiune de politică și raporturi internaționale. Igiena planetei, patriotismul eco-planetar, limitele materializării vieții impuse de natură, restituirea prestigiului acesteia, rolul educației ecologiste și influența pe care trebuie să o aibă mass-media în potențarea activităților menite să frîneze și să împiedice o comportare lipsită de înțelepciune față de resursele primordiale ale vieții pe Terra — iată cîteva din gîndurile rostite de oratori. Firește. centrul de greutate al referatelor și discuțiilor l-a constituit interdependența dintre activitățile turistice, în ansamblul lor, și cele destinate protecției naturii, un accent aparte fiind pus pe situația existentă pe litoralul Adriaticii, în apele acesteia, și, prin extindere, în Mediterana. Principalul document a fost susținut de profesorul iugoslav dr. Sergije Lukač, care, referindu-se la factorii de emancipare ecologică, extrem de numeroși, a subliniat pe cei decisivi : o dezvoltare economică care să nu antreneze degradarea mediului ambiant, deci să nu pună în cauză viitorul umanității ; o legislație care să reglementeze planificarea și realizarea infrastructurilor și a tuturor echipamentelor pe baza studiilor interdisciplinare ; o urmărire și un control riguros al proceselor industriale, însoțite de stimulente și facilități financiare în favoarea antreprenorilor care își vădesc respectul față de mediul ambiant, precum și de sancțiuni draconice împotriva celor ce poluează atmosfera, apa, solul. Prof. dr. Lukač sublinia, însă, un factor, ce reprezintă un prealabil tuturor celor enumerați mai sus : trezirea conștiinței opiniei publice. Doar o opinie publică sensibilizată în cel mai înalt grad, un rol jucîndu-l aici mass-media, este capabilă să ridice considerațiile ecologice la nivelul de imperativ major. Turismul trebuie să devină, în opinia referentului, un exemplu pertinent al faptului că oamenii proveniți din culturi și civilizații diferite sînt capabili să se tolereze reciproc, să se înțeleagă, să devină prieteni, și, în primul rînd, veritabili „îngeri păzitori" ai menținerii echilibrului ecologic atît de amenințat, astăzi, deopotrivă în Adriatica, în Mediterana, în toate zonele lumii. Nijaz Abadžić, comentator la televiziunea din Sarajevo, reputat în lume pentru serialele sale dedicate protecției mediului ambiant, Armin Ganser, președinte al Asociației ziariștilor vest-germani de turism, Madalena Piou, ziaristă din Grecia, Gerd Schmitz, comentator la „Deutsche Welle", prezentatori ai unor coreferate, ca și alți numeroși participanți la discuții din Belgia, Marea Britanie, Franța, Italia, din alte țări au adus contribuții de certă valoare în legătură cu tema în dezbatere, nota conclusivă fiind, în pofida evidențierii unor stări negative de lucruri, optimistă, în sensul că turismul și mediul ambiant sînt noțiuni compatibile, că ecologia și economia nu se exclud în mod necesar.

Cea de-a XXVIII-a reuniune internațională a ziariștilor din domeniul turismului a adoptat o declarație în care participanții își exprimă convingerea că un mediu ambiant salubru, curat, constituie premisa de bază a dezvoltării turismului, considerînd, totodată, problema securității ecologice o parte integrantă a activității lor profesionale. Este de datoria ziariștilor care se ocupă de turism — se arată în document (și nu numai a acestora, ci a tuturor gazetarilor, am adăuga noi) — de a difuza fără întîrziere informații veridice și obiective asupra tuturor dezechilibrelor, incidentelor și accidentelor ecologice, apelîndu-se, totodată, la sprijinul comunității internaționale pentru eforturile depuse în această direcție.

Nu aș dori să încheie, fără a sublinia atenția acordată de oficialitățile iugoslave acestei reuniuni. La sfîrșitul dezbaterilor, vicepreședintele Consiliului Executiv Federal al R.S.F.I., Aleksandar Mitrović, a avut o conferință de presă cu participanții, oferind date cuprinzătoare asupra evoluțiilor din economia iugoslavă, a realizărilor guvernului condus de Ante Marković, care a reușit, datorită unui complex de măsuri, să stopeze și să reducă sensibil, în ultima perioadă, rata inflaționistă, așteptîndu-se, în această lună, chiar un indice deflaționist de cîteva procente. Economia iugoslavă, aprecia vicepreședintele guvernului federal, se află pe un drum bun, iar programul de susținere a unui sistem pluripartit în R.S.F.I. nu pune în cauză procesele amorsate în plan economic, nici una din formațiunile politice nou înființate necontestînd orientările Consiliului Executiv Federal.

1000+1

Aniversare

La Praga și în alte mari orașe din Republica Federativă Cehă și Slovacă au avut loc manifestări din suita celor ce au marcat împlinirea a 45 de ani de la eliberarea țării de către trupele aliate. Pentru prima oară după război, ca urmare a schimbărilor din noiembrie anul trecut, a fost adus un omagiu și trupelor americane, conduse, atunci, de celebrul general Patton, care au eliberat regiuni întinse din țară. În acest sens, cea mai semnificativă manifestare a fost inaugurarea unui monument închinat soldaților americani căzuți în lupte la Plsen. Au luat parte președintele Vaclav Havel și ambasadoarea Statelor Unite, Shirley Temple-Black. De asemenea, tot pentru prima oară, a fost menționată în mod oficial, în Cehoslovacia, și acțiunea generalului Andrei Vlasov, care a luptat alături de trupele germane,dar, în aprilie-mai 1945, a apărat pe insurgenții cehi și slovaci de trupele germane și s-a predat ulterior americanilor (după război, acesta a fost predat sovieticilor, care l-au condamnat pentru trădare și executat). Cu aceste prilejuri, relevă agențiile „Reuter" și „France Presse", publicul larg din Cehoslovacia a putut afla multe lucruri ascunse pînă acum privind eliberarea țării lor și, mai ales, despre contribuția forțelor americane, însumînd atunci circa 150 000 de oameni, din rîndurile cărora au căzut peste 1 800 soldați.

Mărturisiri

Amjad Awan, bancherul fostului șef al regimului panamez, Manuel Noriega, a declarat că, în urmă cu doi ani, i-a fost teamă să nu fie asasinat dacă depunea mărturie în fața Senatului american asupra afacerilor financiare ale clientului său, s-a anunțat din surse juridice din Florida (unde are loc procesul bancherului). „Dacă spun ceea ce știu despre Noriega și dacă se publică în presă, sînt un om mort", a declarat Amjad Awan, director al filialei panameze a Băncii de credit și comerț internațional (BCCI) și bancher al lui Noriega. „El știe că eu știu totul — a declarat Awan, într-o discuție cu un agent american al D.E.A. (Departamentul american pentru lupta antidrog), știu exact ceea ce posedă și unde". Awan se ocupa cu transferul, din Statele Unite în străinătate, al unor importante sume de bani, provenind din traficul de droguri. Amjad Awan, împreună cu alți patru membri ai conducerii BCCI, sînt judecați, la Tampa (Florida), pentru „spălare de narcodolari".

Declarații

Cu prilejul întrevederii avute la Jakarta cu președintele Indoneziei, Suharto, premierul Japoniei, Toshiki Kaifu, a declarat că sporirea asistenței acordate de guvernul de la Tokio țărilor est-europene nu va fi realizată în detrimentul națiunilor asiatice. Asia va rămîne, în continuare, principala prioritate a politicii Japoniei în domeniul asistenței externe, a subliniat Kaifu. Pe de altă parte, președintele Suharto a declarat că Indonezia, care asigură președinția ASEAN (Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est) și este copreședintă a Conferinței de la Paris asupra Cambodgiei, va sprijini Japonia în organizarea întîlnirii din iunie, de la Tokio, dintre Norodom Sianuk și premierul Cambodgiei, Hun Sen.

ÎNTREVEDERE. John D. Eisenhower (în stînga), fiul lui Dwight D. Eisenhower, și soția sa, Joann, au avut o întrevedere, la Bonn, cu cancelarul vest-german Helmut Kohl, pentru a marca aniversarea a 100 de ani de la nașterea fostului președinte american

Întîlnire. Barbara Bush și „proaspăta" președintă a Nicaraguei, Violeta Chamorro, s-au întîlnit la ceremonia de preluare a funcției de către șeful statului Costa Rica, Rafael Angel Calderon

Furt

La „Banque Royale" din Montreal s-a produs, recent, un furt mai puțin obișnuit: „dotată" cu o lopată mecanică și cu un camion, o „echipă" de hoți a furat, în întregime, un ghișeu automat, conținînd aproximativ 96 000 dolari canadieni (81 000 dolari americani). În cîteva minute, ghișeul a fost încărcat în bena camionului. Deși sistemul de alarmă al ghișeului a funcționat, operațiunea era încheiată la sosirea polițiștilor. Un furt similar a fost comis în luna august a anului trecut, în regiunea Ottawa, de către o echipă... care ar putea fi aceeași.

Opinii... pe aceeași temă

● *Publicația vest-germană „Bild am Sonntag" inserează, în numărul ei de la 6 mai, un articol în care se arată, între altele, că numeroși oameni politici din RFG susțin ideea de a contribui, împreună cu RDG, la cheltuielile legate de staționarea trupelor sovietice pe teritoriul est-german, după proiectata uniune monetară de la mijlocul acestui an — relatează agenția „Reuter". În articol se estimează la un miliard de mărci vest-germane anual costul întreținerii unităților sovietice și a unora din familiile militarilor. Moscova a cerut ca aceste costuri să fie suportate în mărci vest-germane, după ce acestea vor deveni valuta oficială, se spune în articol. Această opinie este împărtășită de Otto Lambsdorff, președintele Partidului Liber Democrat, care declară că acceptarea suportării costului staționării trupelor sovietice „constituie prețul pe care ar trebui să-l plătim pentru o Germanie unită", scrie revista. Hans Gattermann, membru al aceluiași partid și președinte al Comitetului de finanțe al Bundestagului, declară că nu s-a ajuns la nici un acord privind durata staționării, în continuare, a trupelor sovietice, și nici asupra finanțării costurilor, dar că, avînd în vedere că retragerea lor presupune un timp îndelungat, obligațiile est-germanilor ar trebui să fie asumate de toți germanii, după reunificarea monetară.*

● *Într-un interviu acordat rețelei de televiziune „Cable News Network", ministrul american al apărării, Richard Cheney, a apreciat că, pînă cînd sovieticii nu își retrag din R.D.G. forțele nucleare, adică rachetele cu rază scurtă de acțiune, ar fi un nonsens pentru SUA să le retragă pe ale lor din RFG, transmite agenția „Reuter". „Zidul Berlinului a căzut, lucrurile evoluează spre mai bine, dar există încă o prezență militară sovietică masivă în Germania răsăriteană, deci forțele noastre nu trebuie să fie retrase", a spus ministrul american. Domnul Cheney a afirmat, pe de altă parte, că orice reducere a forțelor și armamentelor de către SUA și URSS trebuie să se facă pe baza negocierilor între cele două părți. Referindu-se la viitorul unei Germanii unificate, Richard Cheney a reafirmat opinia că aceasta trebuie să rămînă în NATO și a respins formulele privind apartenența la cele două alianțe sau a neutralității. El a apreciat că, în viitor, NATO trebuie să rămînă ca un mecanism prin care țările din Alianță pot contribui la securitatea europeană. „Pactul de la Varșovia se destramă. Acesta a rezultat numai din ocuparea de către sovietici a Europei răsăritene. Odată ce a devenit clar că sovieticii încep să plece din Pactul de la Varșovia, acesta a început să se dezintegreze și nimeni nu mai vrea să facă parte din el", a spus ministrul american.*

Albania și reformele

Statele Unite și Uniunea Sovietică nu mai sînt privite ca dușmani înverșunați de către oficialitățile de la Tirana — subliniază, într-un comentariu, agenția „Taniug". Diplomați albanezi, iar, de curînd, însuși liderul partidului și statului, Ramiz Alia, au informat Moscova și Washingtonul că „stabilirea relațiilor diplomatice cu U.R.S.S. și S.U.A." se află pe agenda de lucru a Tiranei.

Luînd cuvîntul la cea de a X-a Plenară a Comitetului Central al Partidului Muncii din Albania, Ramiz Alia a precizat că orientarea politicii externe a țării necesită ajustări, în lumina importantelor schimbări survenite în Europa și în lume. El a declarat că Moscova și Washingtonul poartă răspunderea pentru ruperea relațiilor diplomatice, întrucît „au impus o politică ce a contravenit independenței și voinței Albaniei". Liderul albanez a subliniat că U.R.S.S. și S.U.A. trebuie să accepte Albania așa cum este, în cazul că se va face schimbul de ambasadori. În acest context, R. Alia a menționat că elementul nou constă în faptul că albanezii sînt, acum, gata „să-i accepte pe alții așa cum sînt". El a evitat să-i numească pe sovietici și americani drept „imperialiști".

În ultimii ani, Ramiz Alia, succesorul lui Enver Hodja, a schimbat treptat, dar aproape complet, orientarea politicii externe a Albaniei. El a început prin stabilirea de relații diplomatice cu Bonnul, apoi cu țările din Europa răsăriteană. Următorul său pas l-a constituit participarea Albaniei la lucrările reuniunilor balcanice, iar în prezent se fac demersuri pentru stabilirea de relații diplomatice cu Washingtonul și Moscova ; se manifestă, de asemenea, dorința de a participa la activitatea Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa.

Ramiz Alia a înțeles, fără îndoială, că, dacă Albania va adopta o atitudine de deschidere cît mai amplă, ea va avea numai de cîștigat sub aspect politic și, în special, economic. Cît privește, însă, reformele, Ramiz Alia a reafirmat hotărîrea Albaniei de a nu accepta nici un fel de schimbări similare celor din Europa răsăriteană.

Ramiz Alia încearcă să apară, prin schimbările sale, pas cu pas, drept reformator în fața națiunii și, în același timp, să mențină intacte elementele fundamentale ale sistemului din țara sa. Cel puțin deocamdată, el insistă categoric asupra rolului conducător al partidului în societate, asupra proprietății sociale și asupra marxism-leninismului. Adoptînd așanumita „formulă bulgară" a reformelor, începută de sus, Ramiz Alia încearcă să mențină poziția lui și a partidului, dar întrebarea este cît timp va reuși să o facă — conchide comentariul agenției „Taniug".

Declarație

Primul ministru al Italiei, Giulio Andreotti, a declarat că o eventuală cădere a lui Mihail Gorbaciov ar duce „la accesul la putere în URSS, al unui Pinochet", care ar repune totul în discuție. Vorbind la o conferință consacrată unității europene, premierul italian a apreciat că este esențial ca Gorbaciov să reziste, deoarece, dacă nu ar fi existat el, nici nu s-ar fi putut imagina progresele realizate în domeniul destinderii Est-Vest.

Acuzare

Studenții Universității Wellesley au acuzat-o pe Barbara Bush că-și datorează celebritatea carierei soțului său. Ca urmare, președintele american a fost pus în situația de a trebui să-și apere soția în fața ziariștilor. „Ea nu încearcă să fie ceea ce nu este", a declarat Bush. 125 de studente ale Universității Wellesley, destinată fetelor, au protestat împotriva Barbarei Bush, care, la 1 iunie, ar urma să țină un discurs la încheierea cursurilor. „Soția președintelui, au afirmat studentele, a dobîndit celebritatea datorită soțului său, ceea ce e contrar celor învățate în timpul studiilor" — au afirmat studentele.

Omletă

O omletă mai puțin obișnuită, din 80 000 de ouă, a fost preparată, recent, în Lauterbourg (Franța), ca ajutor-simbol pentru handicapații regiunii de frontieră cu R.F.G. Pentru respectiva omletă s-au utilizat 12 kg de sare, două kg de piper, 75 kg de ulei și o tigaie avînd 12 metri diametru. După trei ore, timpul necesar preparării ei, uriașa omletă a fost împărțită în 22 000 de porții și consumată de handicapații locomotori din zonă.

EȘEC. John F. Kennedy, 29 de ani, fiul fostului președinte american, va urma o serie de cursuri particulare în vederea susținerii examenului de avocat. Pînă în prezent, el a eșuat de două ori la acest examen. „Dacă John F. Kennedy va eșua și a treia oară, el își va pierde automat slujba pe care o are la serviciile procuraturii din Manhattan, New York", a declarat directorul unei societăți specializate în formarea juriștilor. Ce i se propune ? Pregătirea pentru viitorul examen o va face cu o avocată, în persoana lui Erica Fine. Urmează să se vadă rezultatele...

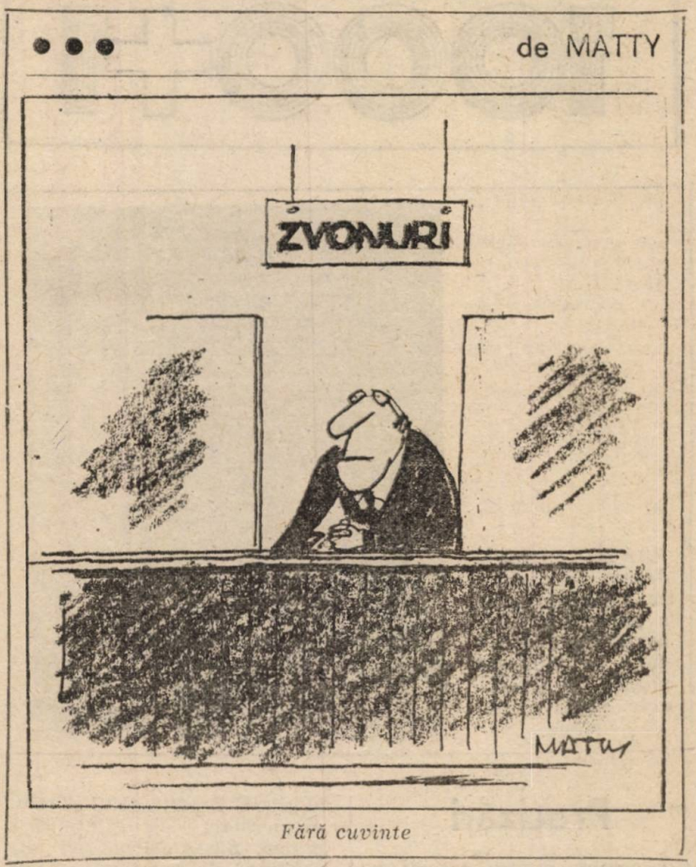

Fără cuvinte

Parlament

La inițiativa președintelui cehoslovac, Vaclav Havel, în curînd se va crea un „Parlament al culturii", ce va reuni toate uniunile de artiști și scriitori. „Crearea acestui organism, cu caracter consultativ, are loc într-un moment cînd, în mediile culturale, se manifestă o oarecare incertitudine în ceea ce privește trecerea societății la economia de piață", a declarat scriitorul Petr Oslzly, consilier al președintelui Vaclav Havel. Rolul acestui Parlament va consta în asigurarea unui schimb de opinii și în facilitarea formulării de soluții la problemele actuale cu care se confruntă cultura și arta, a adăugat Oslzly. La o recentă dezbatere din Adunarea federală, președintele Havel a precizat că statul va continua să subvenționeze cultura și a promis artiștilor o mai mare implicare a lor în pregătirea legilor din domeniul culturii.

Aisberg

Cel mai „bătrîn" aisberg cunoscut a ajuns la „capătul existenței", după o derivă de 12 ani în Antarctica. La 4 mai, el a sosit în Atlanticul de Sud, unde a început să se dezintegreze, a anunțat Administrația americană pentru oceane și atmosferă. Aisbergul a fost reperat pentru prima oară, în 1978, cînd avea o suprafață de două ori mai mare decît a Washingtonului. După un „periplu" de peste 9 000 km, el se afla, acum două luni, la sud-vest de Insulele Falkland. Potrivit datelor obținute prin satelit, aisbergul se va dezintegra și datorită vînturilor puternice din zonă.

1000+1

PANTOF ? Nicidecum. Este vorba de o inedită „casă a păpușilor" realizată după modelul unui pantof purtat de doamnele epocii victoriene

ZIAR. La Londra a apărut primul număr al săptămînalului „The European" al lui Robert Maxwell. Pe prima pagină, ziarul prezintă un sondaj de opinie realizat în șapte țări europene, ale cărui rezultate îl prezintă pe Mihail Gorbaciov în fruntea șefilor de stat, ca popularitate, de pe continent ; și un alt rezultat : majoritatea vest-europenilor se pronunță în favoarea unei monede unice. Intre alte exclusivități ale acestui prim număr, numit „Week-end", din 11—13 mai, figurează și un articol asupra Europei, semnat de Michael Heseltine, principalul rival conservator al premierului Margaret Thatcher, căreia i se opune, îndeosebi în problema uniunii europene, prevăzută pentru anul 1992. Primul număr al ziarului „The European" a fost realizat într-un tiraj de un milion de exemplare

Precizări

Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE) „are un rol esențial de jucat în gestiunea schimbărilor actuale" din Europa, a declarat, la Strasbourg, în cadrul Adunării parlamentare a Consiliului Europei (Europa celor 23), președintele Finlandei, Mauno Koivisto. El a insistat asupra „responsabilității majore ce revine, în continuare, marilor puteri militare", în domeniul securității în Europa. Într-un discurs extrem de prudent, Koivisto s-a referit la „neliniștea și simpatia" cu care țara sa urmărește „eforturile popoarelor baltice în vederea găsirii procedurilor juste pentru obținerea independenței". Totodată, el a exclus posibilitatea ca Finlanda să joace rolul de intermediar între URSS și țările baltice.

Eliberare

Guvernul chinez a eliberat 211 persoane închise în urma demonstrațiilor pentru democrație ce au avut loc anul trecut, a anunțat agenția „China Nouă", citată de „Reuter". Între cei eliberați se numără Dai Qing, fost ziarist, Li Honqlin, academician, și Zhou Duo, oficialitate din cadrul unei importante companii de computere.

Accidente

De la deschiderea frontierei intergermane, în noiembrie anul trecut, a crescut numărul accidentelor de circulație. Motivul? Tradiționalul „Trabi" est-german. Nu este nici o glumă. Surse ale poliției din regiunea de frontieră Hessa (partea central estică a RFG) au confirmat că, pe autostrăzi, s-au înregistrat cu 20 la sută mai multe accidente de circulație decît în mod obișnuit. La volanul Trabantului, est-germanii „conduc încet, cu ezitări și teamă, iar autoturismele frînează foarte greu" — este una din explicațiile posibile ale acestor accidente, dată de un polițist din zonă.

Candidat

Un socialist, candidat la președinția Uniunii Europei Occidentale (UEO) ? Știrea a fost deja anunțată la Strasbourg, unde grupul socialist al Adunării UEO l-a desemnat pe Robert Pontillon, senator de Hauts-de-Seine, drept candidat la președinția acestei organizații, cu competență în domeniul apărării și securității vest-europene (din UEO fac parte Franța, Italia, RFG, Belgia, Olanda, Luxemburg, Marea Britanie, Spania și Portugalia). Candidatura ar trebui să fie ratificată la 5 iunie, la următoarea sesiune plenară a UEO. În prezent, președinția organizației este deținută de liderul luxemburghez Charles Goerens.

Lege

Pentru prima dată, în Statele Unite, procurorii federali au anunțat intenția de a cere pedeapsa cu moartea în cazul a doi traficanți de droguri, invocînd o lege din 1988, ce autorizează pedeapsa capitală pentru omor în legătură cu stupefiantele. De peste 30 de ani, nici un civil nu a mai fost executat în SUA pentru crimă federală.

„Piață"

Piața operelor de artă furate, care oferă „autorilor" între 800 milioane și 4,8 miliarde de dolari pe an, constituie al doilea trafic internațional ilicit, după cel al drogurilor, relatează agenția „France Presse". Între piețele ilegale ale operelor de artă există o adevărată concurență, ceea ce a declanșat și o rivalitate între societățile private doritoare să creeze bănci de date informatice serioase pentru găsirea lucrărilor furate. Anual, în lume dispar aproximativ 100 000 de obiecte de artă, jumătate din ele fiind neasigurate ; numai între 5 și 15 la sută din aceste obiecte sînt găsite de poliție, după mulți ani de căutări.

Elba

Organizația ecologistă internațională „Greenpeace" (secțiunea vest-germană) este de părere că Elba este fluviul cel mai poluat din Europa. Cauza ar fi „contaminarea" apei cu toți compușii chimici care determină poluarea : metale grele, materii organice și substanțe cloro-carbonice (care sînt și cancerigene). Majoritatea întreprinderilor vest-germane — arată „Greenpeace" — deversează direct în Elba apele poluate, deoarece fie nu dețin stații de epurare, fie instalațiile existente nu sînt operaționale.

Premieră

Ekaterina Ivanova este a zecea femeie din lume — și prima din URSS — care a ajuns pe „acoperișul lumii" (muntele Everest). Ivanova, împreună cu trei compatrioți, un chinez și un american, a făcut parte din expediția chino-americano-sovietică, care are drept obiectiv curățarea vîrfului de rămășițele lăsate de precedentele expediții.

Radar

În centrul orașului Florența, a fost inaugurat, experimental, primul sistem din lume de orientare electronică pentru orbi, care va permite acestora să se deplaseze singuri, datorită semnalelor radar emise de-a lungul străzilor. Astfel, orbii — apreciază specialiștii — se vor putea dispensa de bastonul lor alb, tradițional, ce va fi înlocuit de un mic aparat de recepție, care primește instrucțiunile produse de o serie de emițătoare instalate pe semafoarele rutiere și care semnalează obstacolele sau trecerea culorii semaforului de la verde la roșu. În viitor, sistemul va fi extins și în alte locuri importante, cum ar fi stațiile mijloacelor de transport, pentru a le indica direcția de mers, și cabinele telefonice, pentru a indica orbilor prezența lor, precum și dacă sînt sau nu ocupate. Se prevede ca, în viitor, aceste sisteme să emită mesaje vorbite pentru alte situații, cum ar fi intrarea orbilor în clădiri publice, taxiuri, ghișee automate de bancă, ascensoare.

Demontare

Pe baza scrisorii deschise adresate de Petr Ul, director general al agenției „CTK", ministrului de interne al Cehoslovaciei, a fost inițiată o acțiune, la nivelul întregii țări, în vederea demontării aparaturii de interceptare a convorbirilor, amplasată în apartamentele membrilor „Cartei 77" și ale reprezentanților altor mișcări independente. Un grup special al Ministerului de interne a efectuat un control în locuința lui Petr Ul, unde, în două încăperi au fost descoperite instalații electronice pentru interceptarea convorbirilor, care erau deja scoase din funcțiune, relatează agenția „CTK".

Studiu

Un grup internațional de medici și specialiști în radiații va efectua un amplu studiu privind consecințele exploziei centralei atomice de la Cernobîl — s-a anunțat la sediul Agenției Internaționale pentru Energia Atomică de la Viena. În zonele contaminate, aflate pe teritoriul a trei republici sovietice, cei peste 100 de specialiști din grup vor încerca să determine, cît mai exact cu putință, efectele, după patru ani, ale dezastrului de la centrală, urmînd ca datele studiului, odată publicate, să înlăture numeroasele temeri pe care le trezesc încă, în rîndurile populației, potențialele pericole și să înlăture neîncrederea în informațiile oficiale. Hans Blix, directorul general al AIEA, a precizat că, încă de anul trecut, guvernul sovietic a cerut ajutorul agenției pentru a se realiza un studiu aprofundat, care să cuprindă nu numai evaluarea eventualelor consecințe asupra oamenilor și mediului, dar și măsurile de combatere a lor și de prevenire a producerii unor astfel de catastrofe.

Impact

O legislație „precipitată", vizînd reducerea substanțială a consumului de tutun, ar putea avea efecte devastatoare asupra economiilor țărilor în curs de dezvoltare, apreciază directorul general al Asociației Internaționale a Producătorilor de Tutun, David Walder. El a afirmat că 90 la sută din cei 33 de milioane de producători trăiesc în țările în curs de dezvoltare, numărul lor ridicîndu-se la cel puțin 100 de milioane, dacă se au în vedere și membrii familiilor lor, care, în cele mai multe cazuri, depind de aceste culturi pentru supraviețuire. În anul 1988, 78 țări în curs de dezvoltare au produs 4,5 milioane tone de tutun, din cele 6 milioane realizate în lume, a spus el.

Detenție

O decizie inedită a justiției din Statele Unite : un american de 46 de ani a fost condamnat, la Austin (Texas), la nouă ani închisoare, pentru a fi „otrăvit" un stejar „istoric", bătrîn de 500 de ani. Care este simbolul acestui arbore ? Sub acest stejar s-ar fi semnat tratatul de pace între colonizatorul Texasului, Stephen Austin, care a conferit și numele orașului, și indieni. Care este vina acuzatului ? La începutul anului trecut, Paul Oullen a „otrăvit" stejarul cu un erbicid puternic, pentru a respecta o practică ocultă : prin gestul său, ar fi „ucis" în sine orice pasiune. Deși bătrînului stejar i s-a aplicat, deja, un tratament adecvat, specialiștii nu garantează supraviețuirea sa.

Elucidări ?

O nouă versiune la fel de credibilă ca și celelalte ? Sau, de astă dată, realitatea ? Un colonel al KGB afirmă că el cunoaște realitatea despre „călătoria" neașteptată a lui Rudolf Hess în Marea Britanie. Rudolf Hess ar fi venit la Londra, cu știrea lui Hitler, pentru a-i transmite lui Winston Churchill două propuneri ale acestuia. Dacă Marea Britanie ar rămîne neutră în conflict, ar fi promis Hitler, ea nu ar mai fi fost expusă bombardamentelor germane, iar Imperiul britanic ar fi rămas neatins, la care se adaugă o poziție dominantă a englezilor în Orientul Mijlociu. În schimb, dacă Marea Britanie s-ar fi aliat Germaniei, cele două țări și-ar fi împărțit, atunci, între ele, o mare parte a lumii. Aceste detalii, și încă multe altele, au fost furnizate în cursul unei conferințe de presă organizate, la Londra, de colonelul Igor Frelin, prezent în capitata britanică, cu ocazia prezentării filmului de televiziune sovietic „Diplomatul de la Cambridge", realizat în memoria agentului dublu britanic Kim Philby, Igor Frelin a precizat, cu acest prilej, că Philby însuși a informat Moscova, la vremea respectivă, despre misteriosul voiaj al lui Rudolf Hess în Marea Britanie. El a afirmat că deține o parte a acestor informații de la Philby însuși, pe baza celor spuse de Hess și de persoana care i-a servit ca interpret pe lîngă Churchill. Pe de altă parte, relatează agenția „France Presse", care transmite știrea, colonelul Frelin a refuzat să-l identifice pe cel de-al „cincilea om" din cadrul rețelei sovietice de spionaj din Marea Britanie, formată din Kim Philby, Donald Mc Lean și Anthony Blunt. El a precizat numai că persoana respectivă este încă în viață.

PERLĂ. Bijutierul Peter Hoffman „expune", la Los Angeles, cea mai mare perlă din lume : Lao-Tzu ; are 7 kg și valorează 42 milioane de dolari. Se pare că faimoasa perlă are o vechime de 2500 de ani și a fost găsită în Filipine, în anul 1934

Cannes

Publicul larg și critica de specialitate au primit cu interes, la Festivalul de la Cannes, filmul „Rodrigo D — Fără viitor", realizat de regizorul columbian Victor Manuel Gaviria, înfățișînd, prin cadre documentare, laolaltă cu mijloace artistice, efectele pe care le are asupra tinerilor din țară traficul de droguri și acțiunile armate pentru combaterea acestuia. Nota de interes a fost sporită și de declarația cineastului columbian, care a făcut cunoscut că patru actori din distribuția inițială au fost uciși de traficanți, înainte de a se încheia turnarea filmului. Gaviria, care este la primul lui film, a spus că multe roluri sînt interpretate de tineri neprofesioniști, care înfățișează, cît se poate de veridic, drama unor componenți ai tinerei generații din Columbia, siliți să vîndă droguri sau să fure motociclete pentru a avea mijloace de trai.

Efect

Gulbuddin Hekmatyar, liderul fundamentalist al rezistenței afgane, a afirmat că un eventual acord sovieto-american asupra Afganistanului nu va avea un efect obligatoriu asupra rebelilor, care luptă împotriva guvernului de la Kabul, transmite „France Presse". Mudjahedinii nu vor accepta nici o decizie impusă din afară, pentru că le revine lor să hotărască asupra propriului viitor, într-o manieră independentă, a spus el. Liderul rebel a reacționat, astfel, la declarațiile făcute recent, de Benon Stevan, reprezentantul personal al secretarului general al O.N.U. în Afganistan și în Pakistan, care a estimat că Moscova și Washingtonul sînt pe punctul de a ajunge la un nou acord de dezangajare în conflictul afgan.

Tătari

Într-un interviu acordat corespondentului agenției „TASS", vicepreședintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., președintele Comisiei pentru problemele tătarilor din Crimeea, Valeri Dogujiev, a declarat că a fost elaborată concepția programului de stat pentru întoarcerea tătarilor, originari din Crimeea, în locurile lor natale. În prezent, populația tătară numără circa 330 000—350 000 de oameni, răspîndiți pe teritoriul întregii Uniuni Sovietice. Programul prevede asigurarea tuturor condițiilor economico-sociale necesare pentru ca locuitorii de naționalitate tătară, care doresc să se reîntoarcă în Crimeea, să o poată face fără a provoca perturbări în viața din zonă.

SPECTACOL. Prințesa Nori, unica fiică a împăratului japonez Akihito și a împărătesei Michiko, a apărut, recent, în public, într-un spectacol de dansuri tradiționale, ce a avut loc la Teatrul Național din Tokio. Este cea de-a doua apariție a prințesei Nori în fața publicului japonez

Rubrică realizată de Mihaela Brumă

interviul nostru

„România trebuie să primească sprijinul pe care îl merită"

Federico Mayor Zaragoza
director general al UNESCO

Ne-am făcut cu greu loc în programul domnului Federico Mayor Zaragoza, obligat să-şi schimbe de nenumărate ori interlocutorul şi locul de întîlnire pe timpul cît s-a aflat la Bucureşti. Am izbutit, pînă la urmă, graţie priceperii unor prieteni, întrevederea avînd loc la reşedinţa ce-i fusese rezervată, pe malul lacului Floreasca, de unde avea să pornească imediat la masă şi apoi la aeroport.

Cînd a apărut în pragul salonului, m-am trezit în faţa unui bărbat în puterea vîrstei, înalt, distins, cu părul negru închis, în pieptănătură desăvîrşită, şi cu ochi de un albastru pătrunzător.

Doream să fie asta surpriza mea şi am reuşit : pentru ca discuţia să curgă în spaniolă — distinsul cărturar, fost membru al guvernului Spaniei, a gustat „oferta" — se află alături de mine colegul hispanist Dănuţ Bulgăr, de altfel abia întors de la Madrid. Şi cum magnetofonul vegheat de ochi avizat aşteaptă, pornim în căutarea răspunsurilor la cîteva întrebări.

Sînt de faţă la această discuţie mult aşteptată de mine domnul Sorin Dumitrescu, consilier la Cartierul general al UNESCO, doamna Elke Salas C. Rossenbach, secretarul cu probleme de presă al directorului general, precum şi excelenţa sa domnul Antonio Nuñez Garcia Sauco, ambasadorul Spaniei la Bucureşti.

■ Îmi place să văd în vizita dv. la Bucureşti, domnule director general, începutul unei vîrste noi în raporturile României cu Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură. Ce v-a adus la Bucureşti ? Cu ce păreri despre colaborarea dintre ţara noastră şi UNESCO veţi pleca ?

■ Relaţiile dintre UNESCO şi România s-au aflat, în ultimii ani, într-o situaţie foarte dificilă, dacă judecăm după cea a Centrului European pentru Învăţămîntul Superior, care, după cum se ştie, îşi are sediul la Bucureşti. După schimbările profunde din cursul lunii decembrie, a fost trimisă o misiune, cu scopul de a exprima autorităţilor de la Bucureşti dorinţa organizaţiei noastre de a extinde rapid relaţiile dintre noi şi de a stabili urgenţele în domeniile pe care le considerăm importante. Această misiune a fost urmată de alte două, care mi-au comunicat vestea bună, favorabilă lărgirii imediate a legăturilor cu Comisia de cooperare a UNESCO, pentru amplificarea relaţiilor cu Centrul de Învăţămînt Superior, pentru semnarea şi ratificarea convenţiei din 1972 privitoare la patrimoniul natural. Toate acestea demonstrează că, în decurs de numai cîteva săptămîni, a avut loc o relansare extraordinară a relaţiilor noastre. In ceea ce mă priveşte, am decis să facilităm o serie de măsuri economice în sprijinul Bibliotecii Universitare din Bucureşti — întregul program este în valoare de 40 000 de dolari —, să acţionăm pentru informatizarea anumitor centre de învăţămînt secundar, să începem o mare campanie de informatizare a centrelor universitare. Am aprobat cifra de 63 000 dolari, drept estimativă, pentru a favoriza acest proces. Şi, în sfîrşit, este vorba de activităţile legate de mediul înconjurător, deoarece considerăm că hotărîrea de a apăra biosfera, de a proteja patrimoniul comun al Deltei Dunării este una din măsurile cele mai importante, care atestă dorinţa noilor autorităţi române, a poporului român de a sprijini obiectivele noastre generale, prin efortul de a conserva acest patrimoniu pe care trebuie să-l păstrăm cu toţii. Am dorit din toată inima să lansez, de la Bucureşti, din aceeaşi clădire care a ars — clădirea Bibliotecii Centrale Universitare —, un Apel adresat lumii întregi, în special poporului român. Am venit aici pentru a contribui la consolidarea memoriei, a intereselor poporului român, pornind de la existenţa unei solidarităţi internaţionale, de la faptul că Biblioteca Universitară nu este numai un simplu depozit de cărţi, ci reprezintă memoria istorică a acestui popor, un simbol al luptei sale pentru libertate. Nu vreau să închei înainte de a preciza că, în sprijinul mijloacelor de comunicare în masă, am decis să le ofer un ajutor în mijloace tehnice importante, care, în prima etapă, va fi de 23 000 dolari.

■ Ca ziarişti, vă asigur că înţelegem misiunea pe care o avem de a face cunoscute acele nobile proiecte şi de a pleda pentru înţelegerea lor de către cititorii din ţara noastră. Cum vi se înfăţişează România, cum o vedeţi dv., ca ţară membră a UNESCO ?

■ Văd România ca un exemplu de ţară din noua Europă, care şi-a cucerit libertăţile prin suferinţe mai mari, ţară în care acest proces a fost mai dificil, în care drumul spre libertate a întîmpinat mai multe obstacole. Ţară în care intelectualii, ziariştii, oamenii de ştiinţă trebuie să primească un ajutor mai hotărît nu numai din partea CEE în ansamblu, ci din partea întregii lumi. Pe de o parte, România trebuie să primească sprijinul pe care-l merită. Pe de altă parte, noua Europă, în care România se integrează, trebuie să fie o Europă deschisă în exterior, mai ales faţă de ţările mai puţin favorizate.

■ Vă aflaţi nu de multă vreme în fruntea acestei organizaţii mondiale. Ajutaţi-ne să înţelegem care sînt direcţiile filozofice fundamentale pe care UNESCO îşi propune să le urmeze, să le slujească. Care sînt marile programe de acţiune pe care le are în vedere organizaţia în momentul de faţă ?

■ Pe primul plan al preocupărilor noastre se află libertatea, drepturile omului, convieţuirea paşnică. Urmărim realizarea acestor obiective prin intermediul educaţiei, al ştiinţei, al culturii. Acesta reprezintă mandatul nostru constituţional, obiectivul nostru principal. Am prezentat, în luna noiembrie a anului trecut, tuturor ţărilor membre ale UNESCO, un nou program în acest sens. El are ca prim obiectiv fundamental lupta împotriva analfabetismului. Astăzi, în lume există cel puţin un miliard de analfabeţi. Dintre aceştia, circa 100 milioane sînt copii sau tineri de vîrstă şcolară. Este o ruşine colectivă a umanităţii, şi toţi, nu numai UNESCO, trebuie să respingem această nedorită provocare. Nu se poate vorbi nici de drepturile omului, nici de dezvoltare, pînă cînd nu vom putea învinge această sfidare enormă care stă în faţa tuturor.

Un alt obiectiv îl constituie universitatea, promovarea învăţămîntului superior. De aceea, cred că Centrul de la Bucureşti are, în momentul de faţă, un rol extraordinar în Europa, el trebuie să fie marea inimă în care bate sentimentul vieţii universitare europene.

Pe plan ştiinţific, urmărim, pe de o parte, dezvoltarea reţelei centrelor de cercetare de bază, pe de altă parte, problemele legate de mediul înconjurător. Mediul înconjurător este o ecuaţie complexă, fundamentală, aflată de mult timp în atenţia UNESCO. Programul „Omul şi biosfera", programul internaţional de corelare geologică, programul hidrologic internaţional, programul oceanografic reprezintă mari programe internaţionale, care converg în totalitate spre acelaşi mare obiectiv — protecţia mediului înconjurător.

Ne aflăm, după cum se ştie, în Deceniul mondial pentru dezvoltare culturală. UNESCO trebuie să contribuie la apărarea diversităţii culturale a minorităţilor, a limbilor acestor minorităţi, să stimuleze creativitatea.

În sfîrşit, m-aş referi la domeniul comunicaţiilor, care, după cum ştim, a fost aspectul cel mai controversat în cadrul

acțiunilor prezidate de UNESCO. A fost motivul pentru care două țări, SUA și Marea Britanie, au părăsit organizația, în 1984 și, respectiv, 1985. La rîndul meu, m-am preocupat și am prezentat un proiect care cuprinde schimbarea totală a strategiei noastre în domeniul comunicațiilor. Această nouă strategie a fost aprobată în luna noiembrie a anului trecut și cred în mod sincer că, în acest moment, UNESCO dispune de un program adecvat pentru a îndeplini aceste obiective importante.

Țin să subliniez, de asemenea, că, actualmente, putem să facem față unei schimbări a organizației în ceea ce privește problemele legate de structurile ei, de personalul necesar pentru a ne duce la îndeplinire programele stabilite.

■ Dacă mi-ați îngădui, în legătură cu această nouă strategie în domeniul informației, aș vrea să vă adresez o întrebare. Am urmărit ani de zile eforturile UNESCO în domeniul dezvoltării infrastructurii pentru comunicații, ca și eforturile pentru a dezvolta schimbul de informații, fluxul informațional. Ne amintim de acel celebru raport al comisiei Mc Bride. În ce măsură își păstrează el valabilitatea, nu numai în arhiva UNESCO, dar și în instrumentul ei de lucru, în biblioteca de referință a organizației ? În ce măsură acele insistente referiri la necesitatea unui flux liber al informațiilor, precum și noțiunea însăși de nouă ordine în domeniul informațiilor și comunicațiilor rămîn în actualitate, în noua viziune a UNESCO ?

■ În ce mă privește, consider că așanumita nouă ordine informațională și a comunicațiilor cuprinde două aspecte, ce trebuie tratate în mod distinct. Pe de o parte, articolul 1 al mandatului constituțional prevede că UNESCO trebuie să garanteze libera circulație a ideilor și cuvintelor. Este ceea ce prevede statutul, care nu admite prescurtări, nu admite limite, nu admite nici un fel de restricții. În momentul în care raportul Mc Bride a cerut existența unui flux liber și echilibrat, s-a remarcat introducerea unei limitări care a apărut absolut inacceptabilă. Ceea ce trebuie să facem noi este să garantăm libertatea de expresie, libertatea presei, libertatea fluxului informațional. În același timp, trebuie să fim conștienți de disparitățile care există în aceste fluxuri informaționale pe plan internațional și să facem ca toți cei care astăzi nu se pot exprima să o poată face mîine, prin formarea de tehnicieni, ziariști, specialiști în fotografie și televiziune. În concluzie, soluția nu este de a restrînge această disparitate prin intermediul celor ce pot să se exprime, ci de a mări numărul celor care pot să facă acest lucru. Promovînd libertatea totală, UNESCO preconizează libertatea în domeniul învățămîntului, al culturii, al științei, favorizează, prin aceasta, ca fiecare persoană să poată gîndi singură și să facă opțiuni totalmente libere, fără nici o intervenție din afară. Dacă UNESCO este o importantă instituție internațională a libertății, cum se poate impune o nouă ordine bazată pe restricții în fluxurile informaționale ? Ar fi o contradicție, ar fi cel puțin un motiv de controversă și de polemică. Din primul moment, am considerat că ar fi împotriva intereselor organizației propunerea ca ele să fie amestecate. De aceea am acționat ca ele să fie separate, și aceasta se regăsește în noua strategie în domeniul informației și comunicațiilor. Ea a fost aprobată de toți. Pot afirma că, în aceste momente, în cadrul UNESCO nu mai există o „problemă" a comunicațiilor și informației

■ Sigur că toate aceste mari programe de care ați vorbit, strategiile enunțate, presupun, ca o necesitate intrinsecă, asigurarea universalității organizației. Ați amintit ceva în sensul acesta la un moment dat. Ce aveți în vedere ca, pe viitor, să se respecte acest principiu, să se evite acele situații în care unul sau altul din statele membre ar putea exprima intenția de a părăsi organizația, punînd în cauză exact acest principiu director — universalitatea UNESCO ?

■ Răspunsul este foarte simplu — nimic. Directorul general al UNESCO are ca misiune îndeplinirea mandatului constituțional. UNESCO este o instituție pentru care elementul cel mai firesc îl constituie dialogul, dezbaterea, inclusiv discuțiile aprinse, toate acestea fiind esențiale. Cînd mi se spune că UNESCO este politizată, eu răspund că UNESCO este politică prin excelență, deoarece noi nu tratăm probleme tehnice — cu tot respectul față de alte organizații din cadrul sistemului, care abordează probleme mai tehnice sau asupra cărora este mai ușor de realizat un acord, cum ar fi vaccinarea copiilor sau îndreptarea atenției asupra unor sectoare determinante ale populației care necesită ajutor. Cînd vorbim de cultura minorităților, cînd vorbim de biotică, de problemele tehnicii, ale progresului științific, toate acestea sînt teme de o mare încărcătură ideologică, toate sînt teme care trebuie dezbătute în cadrul UNESCO și nu trebuie niciodată să se împiedice abordarea lor. Ceea ce nu doresc este ca UNESCO să fie utilizată în scopuri politice. Aceasta în nici un caz, dar nu se poate opina că o organizație intelectuală își poate reduce activitățile la o serie de acțiuni tehnice. Punem în aplicare programele noastre, acordăm asistență în materie de strategie educațională, proiecte de politică științifică și tehnică, dar, înainte de toate, trebuie să fim, după cum spunea Nehru, conștiința sistemului juridic. Trebuie să asigurăm întotdeauna puncte de discuție elevată, de dialog intercultural, de dialog intelectual. În cazul în care intelectualii ne suspectează, în cazul în care unele țări suspectează ceea ce înseamnă UNESCO, ele nu pot rămîne în cadrul organizației. Sînt convins că, pe viitor, cei ce consideră că a acționa pentru libertate, pentru justiție și pace — ceea ce reprezintă în fond rațiunea de a fi a UNESCO — nu se încadrează în criteriile lor, trebuie să ne părăsească. Noi, cei care dorim să le slujim, trebuie să facem tot ce este mai bun pentru libertate, pentru educație și să evităm ca aceste mijloace să fie utilizate, ca astăzi, în alte scopuri.

Trebuie să militățm pentru dezarmare, să acționăm împotriva traficului de droguri, iar în calitate de organizație intelectuală trebuie să spunem ceea ce credem despre mediul înconjurător, pus în pericol, fiind necesară luarea de măsuri urgente pentru a nu se produce alterări ireversibile. În momentul în care s-ar produce asemenea alterări ireversibile, am afecta drepturile generațiilor viitoare. Rezultă de aici un nou concept al drepturilor umane intergenerații, responsabilitate etică pe care o avem, pe care UNESCO trebuie să o impună.

■ Înainte de a vă mulțumi pentru timpul rupt pentru mine din timpul dv., permiteți-mi să mai adresez o întrebare, nu înaltului demnitar care ne vizitează țara, ci omului de cultură aflat la noi acasă, care, peste cîteva ore, va părăsi capitala țării noastre. Deci, în plan personal, îmi veți îngădui să vă întreb cu ce sentimente plecați din București ?

■ Cu o imensă bucurie, cu o bucurie ce este proporțională cu tristețea pe care am simțit-o cînd am plecat din București după vizita mea precedentă, acum cîțiva ani, în țara dv.

Neagu Udroiu

În amfiteatrul Bibliotecii Centrale Universitare din București, miraculos rămas intact în urma flăcărilor care au mistuit atîtea valori culturale și științifice în timpul evenimentelor din decembrie, a avut loc o ceremonie în cadrul căreia domnul Federico Mayor Zaragoza, director general al UNESCO, a lansat un Apel în favoarea reconstrucției acestei instituții de cultură, a cărei distrugere a provocat imense daune culturii române

Dispar statuile, revin partidele și democrația...

La începutul lunii martie a.c., referindu-se la unele evoluții politice consemnate în Africa subsahariană în ultima vreme, ziarul francez „Le Monde" se întreba : „Vîntul de libertate, care suflă de mai multe luni deasupra Europei de est, atinge oare și Africa ?"

Propunînd un posibil răspuns la această deloc simplă chestiune, cotidianul parizian continua : „Întrebarea putea fi pusă deja la puțin timp după eliberarea spectaculoasă a lui Nelson Mandela (februarie a.c. — n.n.). Trebuie să ne-o punem și azi, în fața tulburărilor care agită mai multe țări din vestul Africii, prezentate, pînă nu demult, ca modele de dezvoltare : Côte d'Ivoire, dar și Gabon și Senegal. Cu excepția unor nuanțe, scenariul a fost asemănător de la o țară la alta : căderea cursului materiilor prime exportate — cacao, arahide, unele minereuri — a privat țara de elementul esențial al resurselor sale, i-a sporit datoriile, a impus politici de austeritate, care au avut efecte distructive asupra nivelului de viață, și așa derizoriu, al populației. Atunci, a venit momentul manifestațiilor de stradă, iar tonul a fost dat fie de studenți, care se știu condamnați dinainte la șomaj, fie de cîte o categorie de funcționari care așteaptă mai multe luni pentru un salariu, fiind nevoiți să întrețină uneori mai multe zeci de persoane.

Unda de șoc este agravată de uzura puterii : la mai mult de 85 de ani, Félix Houphouet-Boigny (n. la 18 octombrie 1905, șef al statului din noiembrie 1960) încă nu se gîndește să-și asigure o succesiune (în Côte d'Ivoire — n.n.), în timp ce, după mai mult de 20 de ani petrecuți la putere, președintele Omar Bongo (n. la 30 decembrie 1935, șef al statului din decembrie 1967) are tot mai mari dificultăți în depășirea crizei economice, care nu fusese prevăzută. Situația nu este bună nici în Senegal, unde președintele Abdou Diouf (șeful statului din februarie 1983, n. la 7 septembrie 1935) este, totuși, nou venit : legitimitatea lui este contestată de opoziție, de la dificilele alegeri din 1988.

Pretutindeni, politicienii conducători au conștiința amplorii crizei : ei se gîndesc să organizeze un dialog social, cum face Félix Houphouet-Boigny, să supună reformelor partidul unic și să remanieze guvernul, ca Omar Bongo, dar, în raport cu caracterul exploziv al situației economice, toate acestea par a fi doar stratageme. În orice caz, nu se întrevede nici un semn care să anunțe o schimbare indispensabilă".

Opinia ziaristului francez este, pe cît de tranșantă, pe atît de surprinzătoare, întrucît, cel puțin în ultima vreme, s-a dovedit că, în politică, afirmațiile categorice sînt dezmințite cu o mare rapiditate. Iar, din această perspectivă, nici Africa n-a rămas în urmă. Astfel, în **Côte d'Ivoire**, la 3 mai, președintele Felix Houphouet-Boigny a dat instrucțiuni ministrului de interne să legalizeze partidele politice care și-au prezentat statutul. Articolul 7 al Constituției ivoriene prevede, în mod expres, multipartitismul, dar, pînă acum, o singură formațiune politică era recunoscută : Partidul Democrat, prezidat de șeful statului. Agenția „France Presse" anunța că patru formațiuni politice i-au comunicat că și-au prezentat statutele : Frontul Popular Ivorian (F.P.I.), Partidul Ivorian al Muncitorilor (P.I.T.), Uniunea Social-Democraților (U.S.D.) și Partidul Republican (P.R.), iar un al cincilea — Mișcarea pentru Democrație și Justiție (M.D.J.) — ar fi cerut legalizarea. Decizia legalizării partidelor de opoziție survine după două luni de violente manifestații, care au zdruncinat serios viața politică ivoriană, așa încît observatorii se întreabă, firesc, în ce ritm se va merge în continuare și, îndeosebi, care vor fi pașii următori.

Gabon. La finele lunii aprilie, la Libreville, era numit un nou premier, Casimir Oye Mba, al cărui prim obiectiv este de a conduce țara la multipartitism. Și în Gabon, în primele trei luni ale anului, s-a înregistrat o vie tensiune socială. Ca urmare, încă din februarie, președintele Omar Bongo propusese convocarea unei conferințe naționale asupra viitorului politic al țării. Ideea s-a concretizat între 27 martie și 23 aprilie, la întrunire participînd 74 organizații politice, dintre care multe aflate în opoziție. Reuniunea s-a pronunțat pentru instaurarea „imediată" a multipartitismului și a recomandat formarea unui „guvern de tranziție", pentru a rezolva problemele curente și a asigura în mod adecvat organizarea viitoarelor alegeri legislative. Ele sînt prevăzute pentru luna octombrie, dar nu se exclude devansarea datei.

Benin. O răsturnare spectaculoasă s-a înregistrat și în această țară africană vestică, în care, din noiembrie 1975, ființa, ca partid unic de guvernămînt, Partidul Revoluției Populare a Beninului, avînd ca reper marxism-leninismul. Or, după ce, la 7 decembrie 1989, luînd act de „falimentul" politicii duse după 1975, șeful statului și partidului, Mathieu Kerekou, a renunțat la această orientare, la 30 aprilie a.c., după un congres desfășurat cu ușile închise, P.R.P.B. a fost dizolvat și s-a creat o nouă formațiune politică, Partidul Progresist, anunțîndu-se alegeri generale pentru ianuarie anul viitor.

Zairul, condus de Mobutu Sese Seko din noiembrie 1965, și considerat ca foarte puțin dispus la reforme democratice, nu absentează din acest spectaculos, aproape, debut de an politic. La 24 aprilie a.c., Mobutu Sese Seko proclama a treia republică și anunța instaurarea multipartitismului — e adevărat, limitat, pentru moment, la trei partide — și a democrației, la capătul unei perioade de tranziție ce se va încheia la 30 aprilie anul viitor. O primă măsură : formarea, la 4 mai, a unui nou guvern, compus numai din tehnicieni.

Zambia. Președintele Kenneth Kaunda (n. la 28 aprilie 1924, la putere din octombrie 1964) a anunțat că se va organiza, în curînd, un referendum asupra regimului partidului unic. În Zambia, din decembrie 1972, există o formațiune politică unică de guvernămînt — Partidul Unit al Independenței Naționale — U.N.I.P., fondat în 1959. Hotărîrea urmează să fie ratificată în luna mai, la întrunirea C.C. al partidului, și se crede că nu vor exista obstacole în aplicarea ei.

În sfîrșit, din acest inventar, strict orientativ, nu trebuie omise deciziile, mai vechi sau mai noi, din **Mozambic, Congo, Angola** și **Etiopia,** care au început să adopte reforme, în grade diferite, uneori radicale. De pildă, în vara lui 1989, partidul FRELIMO din Mozambic, a decis, la Congresul al III-lea, să suprime din programul său toate referințele la marxism-leninism. În Angola și Etiopia, de asemenea, se are în vedere fie „lărgirea democrației, fie examinarea naturii partidului (marxist-leninist), a sistemului economic și a relațiilor internaționale. O excepție : Zimbabwe, care, în decembrie 1989, plecînd de la multipartitism și navigînd contra curentului, crea partidul unic.

Sigur, este încă devreme să pronosticăm cît de repede și, mai ales, cît de bine se vor efectua toate aceste transformări, cu adevărat spectaculoase, dar un lucru este evident și frecvent afirmat : și în Africa, statuile celor trei corifei ai marxism-leninismului, la care se adaugă „luminații" indigeni, nu mai sînt subiecte și obiecte unice de referință, iar democrația și multipartitismul devin — treptat, dar sigur — realități.

Dumitru Constantin

STOP CADRU

Ministrul est-german al economiei, Gerhard Pohl (în stînga), *împreună cu ministrul de externe irlandez, Gerard Collins, președinte al Consiliului CEE, și cu secretarul de stat vest-german al afacerilor externe, Irngard Adam-Schwaetzer, la puțin timp după semnarea unui acord comercial între Germania de est și Piața comună*

SPRE O ECONOMIE DE PIAŢĂ

Convertibilitatea leului: pro sau contra? 2

Ioan Popa

S-ar putea obiecta faptul că momentul actual nu este prielnic pentru trecerea la convertibilitatea leului, ţinînd seama nu numai de inexistenţa tuturor condiţiilor economico-financiare de ansamblu pe care această măsură le presupune, ci şi de contextul social-politic specific unei perioade imediat post-revoluţionare. Experienţa arată că piaţa reacţionează violent la stări tensionale generate de factori economici sau politici. Şi totuşi, Iugoslavia a trecut la o redefinire a dinarului în urmă cu puţin timp, într-un context economic precar, în condiţii de criză politică şi de puternice conflicte etnice. Iar piaţa valutară a validat cursul aşteptat de iniţiatorii acestei măsuri şi rezultatul ei a fost că, în mai puţin de o lună, rezervele valutare ale acestei ţări au sporit semnificativ.

În acest context, ne putem întreba dacă măsurile întreprinse, pînă în prezent, în ţară, în domeniul valutar, se încadrează în cerinţa trecerii la convertibilitate. La o primă abordare, răspunsul ar părea afirmativ. Într-adevăr, prin decretul-lege nr. 44 din 1.02.1990 s-a trecut la un nou sistem de cotare a valutelor în lei, al cărui principiu fundamental este unicitatea cursului monedei naţionale, indiferent de operaţiunile în care se aplică. Cum trebuie apreciată această măsură în raport cu cerinţele trecerii leului la convertibilitate?

Desigur ,actul normativ respectiv a pus capăt sistemului aberant al cursurilor multiple : este vorba, în primul rînd, de faptul că existau trei categorii diferite de cursuri (oficial, necomercial, comercial), deci trei „preţuri" diferite în valută pentru leu ; dar, mai ales, este vorba de faptul că, în decontarea tranzacţiilor de comerţ exterior, a exportului, se folosea un sistem de cursuri de revenire, foarte numeroase şi diferenţiate pe produse şi grupe de produse. Numai că acest curs unic (de aproximativ 21 lei dolarul) nu este operant decît pentru tranzacţiile cu caracter necomercial. Chiar în turism, el este puternic concurat de cursul de pe piaţa de speculă, mult mai avantajos pentru turiştii străini.

In domeniul care reprezintă cea mai mare parte a încasărilor şi plăţilor în valută, cel al operaţiunilor comerciale, s-a adoptat, însă, o soluţie care nu numai că nu merge în sensul trecerii la convertibilitate, ci reprezintă chiar un pas înapoi faţă de formula cursurilor de revenire (deci a unui curs multiplu puternic diversificat), care era în vigoare înainte de promulgarea acestui decret. Astfel, decontarea exportului se face în prezent la preţurile interne ale furnizorilor. O formulă total antieconomică. Pentru că, în acest fel, rezultatele întreprinderilor exportatoare nu mai sînt validate de piaţa externă — pe care acestea îşi desfac produsele —, ci de un demers cu un pronunţat caracter administrativ. Altfel spus, nu realităţile pieţei, ci organele care stabilesc şi aprobă preţul determină remunerarea întreprinderilor producătoare pentru export.

Se deschide astfel calea unor manevrări de preţuri care poartă în ele imense pericole potenţiale pentru întreaga economie naţională :

— nefiind confruntat direct cu piaţa externă, producătorul nu va fi interesat să ia măsuri pentru creşterea competitivităţii ofertei sale, pentru alinierea la structurile de preţuri internaţionale : oricum, el este plătit integral, la orice cost ;

— demersul economic (creşterea productivităţii muncii, reducerea cheltuielilor de producţie) va fi substituit cu unul extraeconomic, administrativ (justificarea unor preţuri interne cît mai avantajoase pentru producător) ;

— existînd această posibilitate de recuperare a cheltuielilor prin preţurile de export, fie că e vorba de cheltuieli justificate sau nu (rebuturi, scheme de personal „umflate" etc.), producătorul va fi tentat (dacă nu chiar stimulat) să includă cît mai mult din cheltuielile sale în preţurile la producţia pentru export ; de aici, importante presiuni inflaţioniste prin costuri.

Prin urmare, ruperea producătorului de piaţa externă creează procese stimulative de mărire a costului şi de scădere a competitivităţii ; decalajul de productivitate faţă de produsele străine nu se va atenua, ci va spori. Acest efect s-a văzut imediat după promulgarea decretului : multe întreprinderi producătoare au procedat la majorarea (pînă la dublare) a preţului lor de livrare pentru export, făcînd o puncţie serioasă în bugetul statului. Statul devine, astfel, direct, sponsorul general al exportului, fiind nevoit să acopere din veniturile sale orice majorare, justificată sau nu, a preţurilor interne. De la necesitatea, uşor de înţeles pentru economişti, a protejării veniturilor întreprinderilor, s-a ajuns astfel la stimularea, iraţională din punct de vedere economic, a unor majorări arbitrare de preţ. Contribuţia acestei practici la accentuarea presiunilor inflaţioniste, într-o economie care stă, şi aşa, sub semnul dezechilibrului între masa monetară excesivă şi oferta relativ limitată de bunuri şi servicii, nu mai trebuie demonstrată.

În consecinţă, măsura de maximă urgenţă — chiar dacă are conotaţii politice nedorite, mai ales într-un context electoral — este revenirea la o modalitate de corelare a preţurilor interne cu cele externe. În acest sens se pronunţă, de altfel, mulţi specialişti.

Fără îndoială, sistemul cursurilor de revenire nu şi-a îndeplinit, cu toate declaraţiile de intenţii, menirea de a asigura o corelaţie judicioasă între preţuri. Acest sistem, în care cursurile s-au depărtat permanent de la nivelul lor de echilibru, ajungînd la o dispersie incontrolabilă, nu a făcut decît să consacre decalajul dintre nivelul preţurilor interne şi cel al preţurilor internaţionale. Dar, a recunoaşte falimentul acestui sistem prin trecerea la decontarea la preţurile interne nu înseamnă a soluţiona problema de fond : necesitatea unui raport corect între nivelurile şi structurile de preţuri din ţară şi cele de pe piaţa internaţională.

Eşecul formulei cursurilor de revenire nu arată decît faptul că soluţiile de tip reformist, încercarea de corectare prin metode parţiale şi, oarecum, marginale, nu are sorţi reali de izbîndă în economia românească de azi, care este angajată în schimburile economice internaţionale. Cu atît mai mult se pune această problemă, în condiţiile orientării spre o economie de piaţă : este vorba de invalidarea conceptiei tranziţiei treptate şi de necesitatea utilizării — ţinînd seama, desigur, de realităţile interne şi de contextul internaţional — a unor soluţii de „şoc".

Dar, să vedem care sînt argumentele în favoarea trecerii la convertibilitatea leului.

Mai întîi, numai pe aceasta se poate asigura realismul întregii analize economice, de la întreprinderi pînă la nivelul economiei naţionale. In condiţiile unor preţuri interne rupte de cele externe sau ale stabilirii unor cursuri multiple, calculul de eficienţă este profund deformat de arbitrariul fixării preţurilor interne, respectiv a cursurilor de transformare.

În acest context apar, însă, o serie de probleme. Cursul de schimb nu este decît preţul monedei naţionale, factor de ponderare al preţurilor externe la mărfurile de import, respectiv al preţurilor interne la mărfurile de export. În condiţiile unui sistem centralizat, bazat pe mijloace administrative de reglare a economiei, sistemul intern de preţuri este profund viciat, atît în ce priveşte nivelul, cît şi corelaţiile dintre preţuri. Pare, deci, legitimă întrebarea : în ce măsură se poate trece la convertibilitate cu un sistem intern de preţuri care nu reflectă costurile comparative pe plan internaţional ? Dar răspunsul poate fi la fel de simplu : prin alinierea la nivelul şi corelaţiile cu preţurile de pe piaţa externă, ceea ce se poate realiza tocmai prin stabilirea unui curs de schimb real.

De aici, o nouă problemă : alinierea automată a preţurilor interne la cele externe poate produce perturbări majore în economia naţională, fenomene imposibil de controlat (inflaţie, falimente, şomaj).

STOP CADRU

Preşedintele R.F.G., Richard von Weizsäcker, aflat în vizită în capitala poloneză, a declarat ziariştilor, după întîlnirea cu preşedintele Poloniei, Wojciech Jaruzelski, că principalele teme abordate în cadrul convorbirii au fost buna vecinătate, intensificarea colaborării economice şi contribuţia comună a celor două ţări la înfăptuirea treptată a politicii colective de securitate. „Consider că toate aceste obiective nu sînt uşoare, dar sînt realizabile", a subliniat von Weizsäcker. Orice problemă devine uşoară, dacă se manifestă disponibilitate în acest sens, a relevat, la rîndul său, W. Jaruzelski, adăugînd că „tocmai o asemenea disponibilitate ne-am exprimat şi sînt convins că aceasta este voinţa popoarelor noastre".

Iată de ce, respingînd principiul reformist în abordarea acestei probleme, trebuie să respingem în egală măsură voluntarismul. Trecerea la convertibilitate nu se poate face dintr-o dată, ci prin metode treptate.

Pe de altă parte, convertibilitatea leului atenuează una din marile probleme cu care se confruntă economia națională ; „foamea" de valută, canalizarea strategiei comerțului exterior înspre asigurarea unei poziții valutare satisfăcătoare. Sigur, nu trebuie să ne facem iluzii : acest lucru nu se poate rezolva peste noapte, și chiar a avea moneda convertibilă nu înseamnă a avea o monedă forte (comerțul internațional este dominat în prezent de un număr redus de valute, iar dolarul își menține poziția privilegiată). Dar luarea de măsuri în acest sens, declararea convertibilității, recunoașterea cursului efectiv al leului de către partenerii de tranzacții și, în cele din urmă, cotarea monedei pe piețele valutare relaxează mult restricția penuriei de valută.

În sfîrșit, chiar în condițiile unei monede convertibile cu o arie mai redusă de circulație, relațiile comerciale se pun pe o bază nouă, asigurîndu-se un raport de schimb mai echitabil între partidele de mărfuri, atît în tranzacțiile de import-export, cît și în cele de cooperare sau în operațiunile de contrapartida (acestea din urmă au cunoscut o dezvoltare deosebită în comerțul nostru exterior din ultimul deceniu, fiind însă tributare, în mare parte, distorsionărilor de prețuri pe care le-a creat trecerea de la un comerț deschis la unul închis, coordonat).

Convertibilitatea permite înfăptuirea unei politici valutare active, utilizarea mai intensă a pîrghiilor financiar-valutare instrumente specifice de piață pentru reglementarea activității de comerț exterior. Dar această activizare nu se realizează numai la nivelul macroeconomic (ceea ce are, desigur, o importanță deosebită), ci și în plan microeconomic. Este vorba de stimularea unei atitudini cu adevărat comerciale, de afaceri, la factorii de decizie din întreprinderi, puși în confruntare directă cu realitățile pieței externe, adică — pur și simplu — ale pieței. Se cultivă, astfel, inițiativa, asumarea riscului, inovația comercială și financiară — componente definitorii ale statutului profesional al economistului modern. Fără „plasa de siguranță" oferită generos, dar, în același timp, tutelar, de către stat, întreprinderea, agenții economici vor fi nevoiți să găsească modalitățile cele mai adecvate de adaptare la realitățile pieței, la dinamica fenomenului financiar-valutar.

Importanța trecerii la convertibilitate este pusă în lumină și de un alt aspect. Se poate angaja importul de capital străin fără convertibilitatea leului ? După cum se știe, decretul privind crearea de societăți comerciale în țară cu capital străin prevede posibilitatea ca acestea să facă investiții și plăți în valută și în lei. Or, în aceste condiții, societățile vor fi tentate să facă investiții și cheltuieli în lei, iar produsele realizate să fie destinate exportului, pentru a se obține în acest fel fonduri valutare, ceea ce reduce contribuția acestora la dotarea economiei naționale cu bunuri de echipament și la aprovizionarea cu bunuri de consum a pieței. Mai mult, la actuala discrepanță dintre cursul declarat și cel care poate fi obținut, investitorii vor beneficia de o „primă" extraordinar de favorabilă pentru afacerile în lei, deci de o poziție competitivă prohibitivă pentru firmele românești.

Fără să fie, în sens strict operativ, o condiție imperativă a realizării de afaceri sub forma societăților comerciale, convertibilitatea leului favorizează acest proces, garantează caracterul avantajos al acestora pentru economia națională și împiedică distorsiunile pe care dualitatea monedei le poate introduce în mecanismul economic.

Strigătul

Tristețea, nedumerirea și îndîrjirea pun stăpînire pe mine și am momente în care îmi este foarte greu să-mi extrag din realitatea ce mă înconjoară ideile acestei rubrici. Adversitățile s-au delimitat atît de categoric, fiecare arzînd punțile de legătură cu ceilalți cu un fel de satisfacție drăcească, dar autodistructivă ; ura pe care o credeam risipită fierbe încă în noi ; violența tinde sub toate chipurile să devină limbajul cotidian, chiar și al unora care ar trebui, prin funcțiile deținute, să cheme zi de zi la reconciliere — încît starea de disperare ce-i cuprinde pe foarte mulți determinînd ieșirea din pasivitate, este probabil unica șansă de a mai îndrepta cît de cît lucrurile pe făgașul dorit, cel care ne unise pe toți în decembrie. Sau, atunci, era o iluzie ?

Centrul Capitalei este paralizat de o masă de oameni de mai bine de trei săptămîni și continui să cred, în ciuda celor ce se străduie să-mi impună o altă părere, că toate greșelile, minciuna, suspiciunea și intoleranța s-au adunat, în mic, pe acest perimetru urmărit de țara întreagă. Se țin discursuri, se scandează lozinci, se cîntă. Iar unul din versurile unui cîntec al Revoluției, devenit aproape o parolă, mă cutremură : „Mai bine mort decît comunist". Inevitabil, îmi amintesc că, în aceeași piață, cu patru luni în urmă, tinerii care au sfidat represiunea dictatorului strigau ceva asemănător: mai bine morți decît lipsiți de libertate ! Doamne, ce s-a întîmplat în acest răgaz de patru luni, în care s-au spulberat coeziunea și visele noastre și au țîșnit la lumină miasmele și puroiul strînse în noi ?

Surprinzător este că lucrurile sînt — sau par — simple. Revoluția română a dărîmat dictatura practic într-o zi. Spre deosebire de toate țările din jur, în care comunismul fusese impus, ca și la noi, cu tancurile sovietice, schimbarea nu s-a făcut treptat, prin măsuri mai mult sau mai puțin prudente, care să permită readaptarea instituțiilor și structurilor. O forță represivă colosală eliminase orice formă de opoziție serioasă, spre deosebire de țările vecine, excesul începînd nu de ieri-de azi, ci odată cu falsurile grosolane imediat postbelice. Disperarea n-a fost niciunde mai adîncă decît pe aceste meleaguri și sfîrșitul tiraniei niciunde mai așteptat cu sufletul la gură. Ajunsesem să dorim căderea lui Ceaușescu, indiferent cine ar fi luat puterea.

Dar, odată această dorință împlinită, instantaneu aproape am înțeles (cei mai mulți) că nu este, că nu poate fi suficient și că nimic nu se va schimba în viața noastră dacă răul nu este smuls din rădăcini. Tot ce s-a întîmplat cu noi în ultimele patru decenii, dezastrul economic, pierderea coeziunii sociale, minciuna, falsul și accesul unei clici incapabile în posturile cheie nu s-au datorat doar unui om sau unui șir de lideri incompetenți, aroganți și avizi de putere absolută, ci sistemului care promova exact aceste direcții. Un lider inteligent și luminat n-ar reuși decît cel mult să vopsească în alte culori structurile ce distrug puterea de creație a neamului. Cînd am înțeles aceasta, am înțeles și că nu mai poate fi acceptat vreodată comunismul, indiferent ce nume ar purta. Dar mintea noastră, teribil de trează din decembrie, constată că vorbele nu acoperă întru totul realitatea. S-a spus că ne-am debarasat de comunism ; dar aproape toate structurile sale au rămas intacte, personaje compromise grav își mențin funcțiile (ori au fost promovate), nimeni n-a dat un răspuns detaliat în legătură cu forțele uriașe ale securității, nimeni nu știe unde au dispărut teroriștii; procesele în desfășurare sînt, cele mai multe, caricaturi; metodele de intimidare se mențin, iar în campania electorală se utilizează practici folosite și împotriva foștilor disidenți. Cine are interes și de ce ?

Firește, după cinci decenii de dictaturi, revenirea la democrație sau învățarea ei sînt acte comparabile cu însăși Revoluția. Dar democrația nu poate fi decît una și sensul ei nu poate fi (nu trebuie să fie) deturnat prin minciună și diversiune. Însă în confuzia uriașă a acestui moment, în care opiniile extreme (sau extremiste) nu fac decît să sporească deruta omului obișnuit, înfloresc toate resentimentele și erorile pe care le credeam dispărute sau poate le speram doar dispărute. Apar disidenți retroactivi ; sporește valul oportunismului ; se înghesuie la tot pasul noțiuni neînțelese precum destabilizare, manipulare ș.a. ; este la modă „apolitismul" în cele mai politice manifestări ; dorința de putere îi orbește, în mod evident, pe mulți și toți consideră că reprezintă poporul. Pînă la un punct, au dreptate, întrucît doar acest puzzle este poporul. Dar democrația înseamnă, înainte de toate, dialog, posibilitatea contestării și participarea tuturor. De ce se refuză dialogul, chiar dacă temele sînt cele mai spinoase ? În egală măsură, de ce să nu-i lași să participe la alegeri pe toți, indiferent de trecutul lor ? Dacă vom face greșeala să-i alegem, înseamnă că ne vom merita soarta.

Însă aici este, cred eu, esența celor ce se întîmplă acum. Nimeni n-are certitudinea că, atîta vreme cît structurile vechi se mențin, ele nu vor influența viitorul nostru, ce nu poate fi decît tragic, în măsura în care ar însemna o continuitate, sub orice formă și oricum s-ar numi ea, a trecutului. Dacă vrem — și vrem ! — o societate nouă, înnoirea nu poate fi limitată, jumătățile de măsură nu-și au rostul. Dacă înțelegem acest lucru, înseamnă că vom renunța la pasivitatea noastră anterioară și protestul colectiv nu poate fi disprețuit de nimeni. Cele cîteva mii de protestatari s-au transformat deja în cîteva milioane, oameni care gîndesc aidoma. Strigătul „mai bine mort decît comunist" conține tragismul istoriei noastre recente, de care vrem să ne scuturăm, depășind-o. Să nu dorim cu toții asta ?

Stelian Țurlea

„Ialta? Ialta sînt eu!"

Ion Alexandrescu

Contrar unei opinii larg răspîndite, soarta politică a României postbelice nu a fost hotărîtă la Ialta, așa cum și astăzi se afirmă, în mod frecvent, chiar de către unii istorici. Hotărîrea privind destinul României fusese luată anterior, ea nefiind nici discutată și, cu atît mai mult, adoptată la Ialta. Între 4 și 11 februarie 1945, cele trei puteri au acceptat tacit situația de fapt creată anterior. La Conferința din Crimeea, cuvîntul România a apărut — așa cum arată*) reputatul specialist Nicolae Baciu, în numeroasele sale lucrări consacrate atitudinii marilor puteri beligerante față de țara noastră — numai atunci cînd englezii au abordat chestiunea compensațiilor pentru instalațiile lor petroliere, deși Departamentul de Stat pregătise un dosar privitor la rolul Uniunii Sovietice în Comisia de control, în jurul căruia nu au avut loc însă nici un fel de discuții.

Soarta României fusese hotărîtă în octombrie 1944, la Moscova, prin așa-numitul acord al procentajelor, încheiat între Stalin și Churchill, potrivit căruia țara noastră făcea parte din sfera de interese a URSS, predominanța sovietică (90 la sută) nefiind contestată în nici un chip în perioada ce a urmat.

Cercurile politice românești, precum și însemnate cercuri politice străine nu au avut cunoștință ,atunci, despre acest tîrg murdar. Ele receptau, însă, atitudinea favorabilă a autorităților sovietice față de forțele politice de stînga, care acționau sub oblăduirea acestora. Iuliu Maniu a înțeles, mai tîrziu, că România fusese cedată Uniunii Sovietice și că aceasta tindea să instaureze un regim politic controlat riguros de la Moscova. După ce, la 25 octombrie 1944, el solicitase o întrevedere urgentă cu vicemareșalul aerului, Stevenson, șeful misiunii militare britanice în România, solicitare refuzată de acesta din urmă „pentru a nu se compromite față de ruși", la 1 noiembrie liderul P.N.Ț. a reușit să transmită, prin intermediul unui emisar, un mesaj în care-și exprima teama față de anexarea politică a României de către Uniunea Sovietică, fie prin forță, fie indirect, prin acțiunea partidului comunist. În consecință, emisarul lui Iuliu Maniu afirma că „dacă intenția Marii Britanii este ca România să treacă complet sub control sovietic, el [Maniu — n.n.] este gata a se sacrifica și a pregăti poporul român pentru această tragică eventualitate", adăugînd că „noi [P.N.Ț. — n.n.] am putea evita un masacru și un război civil dacă noi pregătim țara să pășească sub controlul comuniștilor". „Dacă guvernul britanic nu are intenția să facă să cadă România în zona de influență sovietică — continua emisarul lui Maniu — el [Maniu] este gata să lupte cu toate forțele contra comunizării patriei sale". În același timp, el sugerase ideea de a merge personal la Londra, în timp ce Mihalache și Niculescu-Buzești s-ar fi deplasat la Moscova pentru a clarifica situația.

Stevenson îl asigurase pe emisarul lui Maniu — în ciuda funcționării înțelegerii sovieto-engleze privind zonele de influență — că nu se pune problema controlului sovietic asupra României, dar că el, personal, gîndea că vizitele pe care Maniu le sugera la Londra și Moscova nu serveau la nimic. Raportul său, însoțit de o copie a scrisorii lui Maniu, a fost studiat imediat de Ministerul de Război. În comentariul datat 3 noiembrie 1944 se arăta: „Maniu pare a nu fi decît un bătrîn imbecil ramolit și eu nu pot decît să-i aprob pe ruși dacă este adevărat că ei încearcă de a se debarasa de el prin orice mijloc, bun sau rău".

Le Rougetel, consilierul politic al misiunii britanice în România, trebuia să încerce, la rîndul său, să-l convingă pe I. Maniu că România nu a fost cedată rușilor, dar că ar fi bine, totuși, ca țara să fie pregătită să sufere jugul sovietic.

ROMÂNIA POSTBELICĂ

Multe alte asemenea documente arată ipocrizia, cinismul cu care a fost înșelat, sacrificat și trădat poporul român. Ascunderea adevărului a fost o greșeală gravă, un act premeditat, care nu poate fi uitat sau iertat.

Formal, Londra afirma, în ciuda existenței și respectării acordului procentajelor, că nu are de gînd să abandoneze România, că țintește menținerea statu-quo-ului, deși recunoștea că nu există o certitudine cît de departe intenționa Moscova să se amestece în treburile României. Londra spera, totodată, ca Uniunea Sovitică să fie mulțumită cu un guvern prieten și să nu încerce să instaureze un regim dominat de comuniști, fără a se nesocoti în vreun fel înțelegerea sovieto-engleză din octombrie 1944.

În acest context, la 8 noiembrie, după numai patru zile de la instaurarea celui de-al doilea guvern condus de generalul C. Sănătescu, a sosit la București A. I. Vîșinski, prim-locțiitor al comisarului pentru afaceri externe al U.R.S.S., fost procuror țarist și acuzator în marile procese politice din anii '30. Era prima din repetatele sale vizite în capitala României, cu scopul declarat „de a verifica executarea de către România a termenilor armistițiului". Din primul moment, el a apreciat că situația încordată din România se datora „tendinței anumitor grupări politice românești de a se eschiva sau de a amîna îndeplinirea termenilor armistițiului".

Aflat în București, la 12 noiembrie 1944, A. I. Vîșinski a acordat o audiență primului ministru al guvernului, generalul C. Sănătescu, cu care prilej, timp de două ore și jumătate, a fost abordată chestiunea evacuării autorităților române din cele patru județe din Transilvania eliberată în care acestea se instalaseră — Trei Scaune, Ciuc, Mureș și Odorhei. La solicitarea premierului român, Vîșinski a obținut de la Moscova o suspendare a evacuării pentru două zile, după care ordinul de evacuare a fost pus în aplicare.

La 13 noiembrie, prim-locțiitorul comisarului poporului pentru afaceri străine a analizat, potrivit relatării proaspătului vicepreședinte al guvernului român, Petru Groza, „clar și cu francheță", situația creată prin retragerea autorităților române din județele Transilvaniei ce fusese răpită prin Dictatul de la Viena, apreciind că „suveranitatea Statului Român va fi extinsă asupra nordului Ardealului și în decursul armistițiului și în sensul tratatului de armistițiu", că „nu poate fi vorba de o contestare a drepturilor Statului Român asupra acestui teritoriu" și că „Uniunea Sovietică înțelege să respecte — așa cum domnia sa a declarat și la Sinaia, în fața Maiestății sale regele — conform prevederilor tratatului de armistițiu, suveranitatea, libertatea Statului Român". În toastul de răspuns rostit la 14 noiembrie 1944, cu prilejul dejunului ce i-a fost oferit de ministrul afacerilor externe al României, C. Vișoianu, A. I. Vîșinski a subliniat, ca și în zilele anterioare, că, pentru Uniunea Sovietică, „la 12 septembrie au fost așezate temeliile pe care trebuie să se dezvolte relațiile reciproce dintre popoarele rus și român", precum și faptul că justa executare a Convenției de armistițiu „va constitui punctul de plecare al relațiilor noastre viitoare".

În timpul cît s-a aflat în România, primul adjunct al comisarului poporului pentru afaceri externe al U.R.S.S. a intervenit direct în chestiuni administrative, politice, a solicitat date și informații cu caracter economic, și-a exprimat acordul pentru numirea sau demiterea din funcție a unor demnitari. Mitingurile și demonstrațiile grupărilor politice de stînga au luat, în această perioadă, o tot mai mare amploare, avînd drept rezultat instalarea cu forța a unor prefecți și primari în numeroase localități ale țării.

În ciuda accentuării preocupării sale față de amestecul sovietic în România, Foreign Office-ul a avut în vedere permanent respectarea înțelegerii din octombrie 1944, fără a forța prea mult nota, deși Le Rougetel a încurajat pe I. Maniu să stea neclintit în fața comuniștilor, dîndu-și consimțămîntul pentru un guvern alcătuit de Maniu, în afara partidelor. La 2 decembrie, guvernul a demisionat, după ce, la 27 noiembrie 1944, în urma unei întîlniri I. Maniu-Le Rougetel, P.N.Ț. și-a retras sprijinul față de el.

Noul guvern, condus de generalul N. Rădescu, avea aceeași componență cu cel demisionat, reprezentînd un oarecare echilibru al forțelor politice angajate în lupta pentru putere. „Britanicii — arată dr. Paul D. Quinlan, în lucrarea **„Clash Over Romania. British and American Politics toward Romania : 1938—1947"** — au considerat noul guvern drept triumful forțelor necomuniste". Casa Albă, la rîndul ei, era satisfăcută pentru că noul guvern era acceptat de către ruși. A. I. Vîșinski, care se mai afla încă în România, spunea regelui că „era foarte mulțumit de noul guvern român", afirmînd că guvernul sovietic „nu dorea să transforme România într-un stat comunist", ci voia „un vecin care îi este prieten", în timp ce A. Eden nu împărtășea teama lui Churchill „cu privire la șansele României de a supraviețui ca stat suveran și la intențiile sovietice de a instaura un regim comunist...". Reprezentantul politic al S.U.A., Barton Berry, aprecia, pe bună dreptate, că „toate elementele de bază pentru o ciocnire de interese existente la începutul lunii erau prezente în aceeași măsură".

Eforturile deosebite depuse de guvern pentru îndeplinirea prevederilor Convenției de armistițiu au avut ca rezultat o serie de rezultate notabile în această pri-

*) Nicolas Baciu, **L'Europe de l'est trahie et vendue**, Paris, 1977.

vință, ele fiind recunoscute și de autoritățile sovietice. Situația politică internă a fost calmă, timp de o lună și jumătate, pînă în momentul în care partidul comunist și aliații săi au trecut la ofensivă pentru instalarea unui guvern dominat de Frontul Național Democrat, în fruntea căruia se aflau comuniștii.

În urma discuțiilor avute la Moscova, a sugestiilor formulate acolo la începutul ultimei decade a lunii ianuarie 1945, Gheorghiu-Dej a expus ideile generale și obiectivele programului de guvernare al F.N.D, precum și politica de alianțe ce urma a fi aplicată în perioada următoare și care viza, în principal, atragerea alături de forțele politice de stînga a disidenței liberalilor conduși de Gh. Tătărescu.

Dezvoltarea acestor demersuri ale forțelor politice de stînga a avut loc în climatul politic intern din nou tensionat, asupra căruia au influențat sensibil și hotărîrile adoptate în Crimeea de conducătorii celor trei mari puteri. Declarația adoptată de participanți la Ialta, îndeosebi „Declarația privitoare la Europa eliberată", a avut un larg ecou în cercurile politice românești. Prevederea potrivit căreia cele trei guverne vor ajuta în comun la crearea unor „organe provizorii de guvernare, care să reprezinte în mod larg toate elementele democratice ale populației și care să fie obligate să instaureze cît mai grabnic, pe calea unor alegeri libere, guverne care să corespundă voinței poporului", ca și precizarea că cele trei guverne „se vor consulta imediat cu privire la măsurile necesare pentru realizarea răspunderii comune, stabilite prin prezenta „Declarație", au fost invocate frecvent de forțele politice interne.

Presa de stînga a intensificat atacul împotriva guvernului Rădescu, cerînd înlocuirea lui cu un guvern în care F.N.D. să dețină poziții preponderente. Acuzațiile potrivit cărora primul ministru și partidele ce-l susțineau încercau să instituie o dictatură militară și să provoace un război civil erau preluate sau reflectate pe larg în comunicatele agenției „TASS", în comentariile postului de radio Moscova, în ziarele „Pravda", „Grai nou" (organ al Armatei Roșii în România), „Războiul și clasa muncitoare" ș.a. Prin ele se urmărea schimbarea radicală a compoziției și a politicii guvernului român.

Susținuți de autoritățile și trupele sovietice, comuniștii au ocupat noi primării și prefecturi, în fruntea cărora au instalat reprezentanți devotați cauzei lor.

Era tot mai evident că autoritățile sovietice susțineau preluarea puterii de către partidele politice de stînga, fapt ce a determinat protestul mai ferm al reprezentanților englezi și americani.

Burton Berry, șeful Misiunii militare americane la București, și Le Rougetel, șeful Misiunii britanice, au cerut, însă, în zadar o întrevedere șefului Misiunii sovietice. Averell Harriman, ambasadorul S.U.A. la Moscova, a primit directive de la Washington pentru a avertiza pe V.M. Molotov, comisarul pentru afacerile străine al U.R.S.S., că Statele Unite așteaptă ca situația din România să intre „în legalitate și în ordine". Truman, care nu era la curent cu acordul sferelor de influență, cerea aplicarea Declarației de la Ialta privind Europa eliberată, adăugînd că situația din România necesita o discuție urgentă a celor trei mari puteri, prezentînd, în acest sens, prin A. Harriman, la 26 februarie 1945, o notă lui V. M. Molotov.

STOP CADRU

Președintele sirian, Hafez Al Assad, întîmpinîndu-l, la Damasc, pe șeful statului egiptean, Hosni Mubarak. Cu ocazia acestei prime vizite în Siria a unui șef de stat egiptean după anul 1977, președintele Mubarak a prezentat un bilanț pozitiv al relațiilor bilaterale și, totodată, a făcut importante precizări în legătură cu evoluția raporturilor interarabe. De pildă, Hosni Mubarak a declarat că președintele sirian este gata să se întîlnească, la Damasc, cu liderul palestinian Yasser Arafat, într-un efort de a se pune capăt aprigelor controverse dintre cele două părți

Răspunsul lui Molotov la nota lui Harriman a fost imediat. În seara zilei de 27 februarie, A. V. Vîșinski a sosit pe aeroportul din București și a fost primit cu toate onorurile. De acolo, fără a face o vizită la ambasada sovietică, fără a lua contact cu șefii Misiunilor britanică și americană, el a mers direct la Palatul regal din Calea Victoriei.

Nici Londra și nici Washingtonul nu fuseseră informate despre această neașteptată vizită. În fapt, aceasta avea o mai mică importanță, de vreme ce cele două capitale dăduseră Uniunii Sovietice toată libertatea, prin intermediul lui Churchill și Roosevelt.

Calm, rece, brutal, fără înconjur — arată Nicolae Baciu, în lucrarea amintită — Vîșinski a cerut regelui Mihai, citind o declarație dinainte pregătită, schimbarea imediată a guvernului, care trebuia să fie loial și fidel Uniunii Sovietice.

În prezența ministrului de externe, Mihai a răspuns că România este o monarhie constituțională, că el are obligația să respecte constituția țării, să consulte șefii diferitelor partide politice și, bineînțeles, va ține seama de exigențele sovietice. Căuta astfel să cîștige timp pentru a consulta Londra și Washingtonul.

Șeful Misiunii americane, Burton Berry, a încercat să-l întîlnească pe Vîșinski, dar acesta a refuzat întrevederea. Harriman a fost autorizat să transmită Uniunii Sovietice că „Responsabilitățile aliate din Charta Atlanticului, obligațiile reieșite din armistițiul românesc și din deciziile adoptate la conferința din Crimeea ... nu permit eschivarea din fața răspunderii... de a asigura continuitatea unui regim guvernamental în România". El a afirmat, totodată, că „socotește inacceptabil vreun guvern F.N.D. sau altul exclusiv al vreunui partid", iar, în eventualitatea agravării situației, el urma să ceară „deplină consultare între cei trei aliați principali, așa cum s-a stipulat în Declarația din Crimeea privind Europa eliberată..." Prezența la București a prim-adjunctului sovietic al afacerilor străine a determinat Anglia să-și schimbe tactica. Foreign Office-ul sfătuind Bucureștiul „să formeze un nou guvern de coaliție, chiar sub conducerea unui premier neutru..." În fața acestor proteste britanice, Vîșinski a replicat prompt : „Guvernul sovietic n-a intervenit în Grecia. În România, U.R.S.S. se așteaptă să fie sprijinită și nu contrazisă de englezi".

A doua zi, la 28 februarie, după-amiază, Vîșinski s-a reîntors la Palat, pentru a afla măsurile luate pentru înlocuirea lui Rădescu. Cînd regele l-a informat că are consultări cu liderii partidelor politice, pentru a alege un succesor al lui Rădescu, prim-locțiitorul comisarului pentru afaceri străine a răspuns cu brutalitate că nu are intenția să aștepte mult.

În timp ce ministrul de externe, aflat de față, invoca Declarația cu privire la Europa eliberată, Vîșinski a spus : „Ialta ? Eu sînt Ialta !" (Feis Herbert, **The Potsdam Conference,** Princeton Univ. Press, 1960 ; Gaddis, John Lewis, **US and the Origins of the Cold War,** Columbia Univ. Press, 1972); și, privind la ceas, a dat un ultimatum de două ore și 5 minute pentru schimbarea guvernului și constituirea altuia, conform listei pe care o prezentă regelui. La 3 martie, cînd regele a încercat să-i retragă lui P. Groza mandatul de a forma guvernul, Vîșinski a comunicat că guvernul sovietic ar considera acest gest un act ostil, iar la 5 martie a făcut cunoscut regelui că, dacă P. Groza nu este acceptat, el „n-ar putea fi făcut responsabil dacă România nu va mai continua să fie un stat independent". Totodată, el a promis monarhului o substanțială îmbunătățire a relațiilor dintre cele două state, în caz că regele ar fi acceptat ceea ce i se cerea.

În final, Mihai I a cedat și a acceptat lista guvernului prezentată de Petru Groza, deși unii dintre consilierii săi — C. Vișoianu, Savel Rădulescu, I. Maniu — insistaseră în acele zile de criză ca el să abdice.

Imediat după 6 martie 1945, după ce a obținut instalarea guvernului dorit, V.M. Molotov a răspuns lui A. Harriman la nota pe care acesta i-o adresase la 26 februarie 1945, aducîndu-i la cunoștință că, în România, criza politică a fost rezolvată Din punctul de vedere al puterilor occidentale, criza nu era însă nicidecum depășită.

Nimic altceva decît legea*)

■ Limitele și posibilitățile puterii prezidențiale în S.U.A.

La fiecare patru ani, deja de peste două secole, în ziua de 20 ianuarie a anului care urmează după unul bisect, pe întreg teritoriul american, precum și în întreaga lume, sînt transmise următoarele cuvinte : „Jur solemn să îndeplinesc cu cinste obligațiile de președinte al Statelor Unite și, pe măsura puterilor mele, să respect, să apăr și să sprijin Constituția Statelor Unite".

Puterea președintelui american este imensă. Nimeni nu poate fi mai presus decît el. Nimeni în afară de lege.

Președintele este comandantul suprem al tuturor forțelor armate ale S.U.A. Pentru fiecare militar, indiferent de grad, nu există și nu poate exista un ordin mai important decît ordinul președintelui.

Președintele alcătuiește guvernul. Nimeni nu va putea ajunge vreodată ministru dacă el nu-i va pronunța numele. Ambasadorii, conducătorii sistemului financiar, generalii și amiralii, procurorii, membrii Curții Supreme de Justiție — toți sînt numiți de președinte. Și toți își dau demisia la prima lui dispoziție. (În afară de membrii Curții Supreme de Justiție).

Numai președintele are dreptul de grațiere.

Primindu-i pe mesagerii străini și efectuînd vizite în străinătate, el, președintele, este singurul care vorbește în numele Statelor Unite. Toate celelalte persoane, indiferent de poziția pe care o ocupă, își pot expune doar punctul de vedere personal sau poziția departamentului din care fac parte, atîta timp și în măsura în care au fost împuterniciți de președinte.

Fără semnătura președintelui (sau semnătura persoanelor împuternicite de el) tratatele internaționale sînt nule și neavenite.

Președintele locuiește la Casa Albă; are la dispoziție reședința de la Camp David, aflată în afara capitalei americane, mijloace de transport și comunicații. Toate aceste servicii îi sînt asigurate în mod gratuit. Cînd pleacă în vreo vizită de lucru — în țară sau în străinătate —, el poate lua cu sine pe cine dorește: și persoane oficiale, și ziariști, și membri ai familiei sale. Elicopterele, automobilul nr. 1, avionul nr. 1 al Forțelor militare aeriene se află la dispoziția exclusivă a președintelui, din prima pînă în ultima clipă a șederii sale la Casa Albă.

Cele 200 de mii de dolari pe care președintele îi primește drept salariu anual nu îl pot ridica pe culmea bunăstării americane. După mărimea „compensației pentru serviciu", președintele se află undeva la limita dintre bogați și pătura mijlocie — dar, totuși, mai aproape de prima categorie. Ca urmare a numărului mare de facilități, suma respectivă se cheltuiește, aproape exclusiv, pe îmbrăcăminte și hrană.

La încheierea mandatului, președinții primesc un fel de „pensie egală cu un salariu anual". Aceasta nu este redusă dacă un președinte are cîștiguri suplimentare, așa cum s-a întîmplat cu Reagan, care a primit, recent, un onorariu de două milioane de dolari în timpul unei călătorii în Japonia, iar soția lui a cîștigat circa trei milioane de dolari pentru cartea sa de memorii.

Veniturile foștilor președinți nu sînt limitate. Spre deosebire de ale celor în funcție. Aici, legea este foarte severă. Salariul președintelui nu poate fi modificat, nici în jos, nici în sus, în timpul mandatului. Desigur, președintele are dreptul să insiste asupra modificării salariului — ca urmare a inflației, de exemplu. Dar nu pentru sine, ci pentru viitoarele generații.

Cele trei ramuri ale puterii

Președintelui îi este interzis să primească recompense — și nu numai din străinătate sau din partea persoanelor particulare. El nu poate primi plăți suplimentare nici din partea Statelor Unite, nici din partea altor state.

Dar aceasta nu înseamnă că președinții trăiesc „numai din salariul lor". Printre președinți s-au aflat destul de mulți oameni bogați, cu capitaluri acumulate înainte de a trece pragul Casei Albe. Iar capitalurile aduc și dobînzi. Deși Constituția nu conține prevederi în această privință, în practică, președinții însărcinează terțe persoane cu problemele lor financiare. Una din principalele obligații ale acestor persoane constă în a urmări să nu apară așa-numitul conflict de interese. De exemplu, ca președintele să nu devină acționar la vreo firmă care a primit o comandă guvernamentală. Pentru că, în calitatea sa de acționar, ar putea fi interesat în crearea de avantaje pentru firma respectivă, iar în calitatea lui de președinte este obligat să acționeze pentru economisirea banilor contribuabililor. Asemenea situații pot duce la grave consecințe politice pentru președinte.

În afară de numeroasele drepturi și privilegii, Constituția americană prevede, pentru președinte, o obligație extrem de clar formulată : să apere Constituția propriu-zisă. Dar nu pe orice căi, nu indiferent ce se va întîmpla, nu cu orice preț, ci exclusiv prin acele măsuri și în acele limite care sînt prevăzute de Constituție.

Deci, este adevărat că deasupra președintelui nu se află nimeni și nimic, în afara legii.

Este adevărat și datorită faptului că, în această țară, legea nu este înțeleasă ca o literă moartă. Oricît de frumos ar arăta literele pe hîrtia cretată, ele n-ar face nici două parale fără organele corespunzătoare care sînt chemate nu numai să controleze, dar care și dispun de suficientă putere în acest scop.

Ideea împărțirii puterii în executivă și legislativă are rădăcini adînci, care merg mult mai departe de vremurile noastre. Aceasta, se înțelege, nu este un repros la adresa celor care, de obicei, sînt denumiți părinții fondatori ai Constituției americane. Perspicacitatea cu care acești 55 de bărbați (mai mult de jumătate dintre ei sînt juriști) au rezolvat problema echilibrului de forțe între putere și control face, de peste 200 de ani, obiectul unui interes deosebit.

Este, însă, de neconceput ca un edificiu statal atît de stabil să fi fost creat numai pe seama dispunerii reușite a centrului de greutate între cele trei ramuri ale puterii — legislativă, executivă și juridică. Mai devreme sau mai tîrziu, una dintre ramuri ar depăși, în creștere, pe celelalte două și le-ar înăbuși cu desișul coroanei sale. Ceea ce ar urma se știe. Anarhia s-ar instaura în țara în care puterea legislativă ar încălca-o pe cea executivă. Dictatura ar lipsi de vigoare și ar aduce în pragul dezastrului națiunile în care puterea executivă ar tiraniza-o pe cea legislativă. Iar soarta puterii juridice va fi, în ambele cazuri, jalnică, dacă nu îngrozitoare. După cum a arătat timpul, principala descoperire a fondatorilor Constituției a constat nu în schimbarea reușită a centrului de greutate al triunghiului „guvern-parlament-justiție", ci în scoaterea lui curajoasă, revoluționară pentru vremurile respective, în afara laturilor acestuia. Apropiindu-l de om. Pentru că nu preocupările guvernului, nu ambițiile parlamentului și nici chiar interesele națiunii, în ansamblu, au fost puse mai presus de orice. Punctul de plecare al acestor hotărîri au devenit personalitatea, drepturile omului. Celebra Lege a drepturilor sau cele Zece amendamente, adoptate de către Congres patru ani mai tîrziu — iată ce a asigurat uimitoarea stabilitate a edificiului statal american.

Legea și omul

În acest context, se impune sublinierea că eficiența Legii nu se stabilește nici prin numărul, nici prin calitatea literelor prin care ea este redactată. Expunerea simplă și concisă a Legii nu exclude schimbările în interpretare. „Constituția este creată pentru oameni, ale căror concepții sînt, din start, diferite" — spunea Holmes, fost cîndva membru al Curții Supreme. Această poziție a fost dezvoltată de Hughes, unul din discipolii săi și președinte al Curții Supreme, care afirma: „Constituția este ceea ce spune despre ea judecătorul".

În timpuri diferite, judecătorii vorbesc în mod diferit, dar, practic, textul rămîne neschimbat. În decurs de două secole, au fost propuse peste zece mii de amendamente la Constituție. Au fost adoptate 26. Ultimul amendament — cel referitor la coborîrea la 18 ani a plafonului de vîrstă pentru alegători — a fost adoptat în anul 1971.

În statul Dakota de Nord se află o celebră compoziție sculpturală dăltuită în panta stîncoasă a unui munte. De la multe mile depărtare pot fi văzute niște basoreliefuri enorme, reprezentînd chipul a patru renumiți președinți americani : Washington, Jefferson, Lincoln și F. Roosevelt.

Dar, oare, există undeva vreo reprezentare asemănătoare a unei remarcabile componente calitative a Congresului? Cît de mult simțim nevoia de eroi singuratici!... Chiar și Congresul de pe timpurile lui Lyndon Johnson, care a adoptat, după părerea multora, măsurile neobișnuite și profund revoluționare împotriva segregației, în favoarea celor puțin avuți, și-a cîștigat renumele, în primul rînd, datorită faptului că i-a permis abilului politician, care a fost Johnson, să-l manipuleze cu abilitate.

*) Din „Izvestia" nr. 56/1990

Timpurile lui Johnson... Timpurile lui Reagan... Timpurile lui Bush... Perioadele de timp sînt, întotdeauna, denumite după numele președinților. Așa le este mai comod oamenilor. Cu toate că aceștia știu că, de fapt, Congresul participă, în mod egal, cu puterea executivă atît la activitatea cotidiană de conducere, cît și la perfecționarea, în timp, a mașinii politice americane.

Casa Albă și Congresul

Congresmenii și senatorii au, în mîinile lor, nu numai confirmarea guvernului. Mult mai importantă este puterea pungii cu bani. Sau, fiindcă aici este vorba de trilioane, puterea sacului cu bani. Iar vistieria se află în mîinile Congresului. El stabilește impozitele, el alocă sumele de bani necesare guvernului.

Sau nu le alocă. Sau le reduce, așa cum se întîmplă de cele mai multe ori. Și președintele trebuie să se împace cu situația. Bugetul este acea formă unică de lege împotriva căreia președintele nu poate face nimic. Așa că este mai bine să se afle în relații bune cu ea.

Dar și legiuitorii își dau seama că este de dorit să se înțeleagă bine cu puterea executivă. În mîinile președintelui se află vetoul, care este o armă foarte puternică. După vetoul prezidențial, proiectul de lege este returnat Congresului, unde, pentru adoptare, acesta va avea nevoie nu de majoritatea voturilor, ci de aprobarea a cel puțin două treimi dintre participanții la vot în ambele camere. Altfel, legea nu va putea fi adoptată. Avînd în vedere pluralismul politic și diversitatea firească de interese, este greu de crezut că se poate conta pe așa ceva.

În perioadele de criză, balanța puterii înclină, de obicei, de partea președintelui. Venind la Casa Albă pe ruinele „Marii Depresiuni", F. Roosevelt a cerut Congresului acordarea unor „împuterniciri la fel de mari ca și cele care mi-ar putea fi acordate dacă noi am fi supuși, cu adevărat, unui atac din partea dușmanilor din exterior". În zilele în care, cuprinși de panică, depunătorii scoteau din bănci cîte 15 milioane de dolari bani lichizi, cînd ziua de mîine părea fără speranță, iar șomerii depășeau cu mult, ca număr, efectivul forțelor armate ale țării, Congresul nu s-a opus.

Administrația de renaștere națională, creată din mers de Roosevelt, i-a dominat pe legiuitori. Ea și-a însușit din puterea părții leului : de la state — în favoarea centrului, de la Congres — în favoarea guvernului, de la particulari — în favoarea statului.

Astăzi, multe din măsurile lui F. Roosevelt ar putea fi denumite „metode administrative de comandă". De exemplu, au fost elaborate liste obligatorii pentru sapte sute de ramuri ale industriei și serviciilor. Ele stabileau limitele prețurilor, salariilor și tarifelor pentru toată lumea — de la oțelar la dansatorul de cabaret.

Sub presiunea sărăciei și impetuosului Roosevelt, Congresul a amuțit. Congresul, dar nu și Curtea Supremă.

Uneori, un mic amănunt are urmări imense. Hotărîrea „celor șapte gentlemeni venerabili", cum, în mod ironic, fusese denumită Curtea Supremă, răsună ca un vechi banc : „Dacă doi frați au crescut un pui jigărit în orașul New York și au hotărît să-l vîndă tot acolo, nu este de competența organelor executive federale să se amestece în această chestiune". Această hotărîre a năruit, într-o singură clipă, întregul program de coordonare centralizată, elaborat de Administrația renașterii naționale. Iar ceva mai tîrziu — chiar și Administrația. Guvernul lui F. Roosevelt a suportat nimicirea operei sale cu calm și optimism.

Ideea americană a împărțirii puterilor constă în aceea ca nici unul din cele trei unghiuri ale triunghiului puterii să nu încalce Constituția. În acest fel, fiecare se apără, parcă, nu numai pe sine, nu numai drepturile și privilegiile sale. Astfel încît, în cele din urmă, legea are de cîștigat.

Se pare că străinii înțeleg destul de greu această situație. În anul 1979, un grup de senatori americani a vizitat Uniunea Sovietică pentru a-și stabili atitudinea față de ratificarea Tratatului SALT 2. Primul secretar, de atunci, al Comitetului regional de partid Leningrad, G. Romanov, i-a primit cu căldură pe vizitatori. În discuția degajată care a avut loc, primul secretar, care era și membru al Biroului Politic și al Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S., a spus că înțelege totul. Desigur, senatorii doreau să viziteze leagănul revoluției. Iar Tratatul era doar un pretext. Dacă președintele însuși era „pentru" — explica renumitul om politic sovietic, — atunci senatorii, chiar dacă nu doresc, vor fi nevoiți să voteze în favoarea Tratatului. Dar SALT 2 nu a fost ratificat de Senat, în pofida semnăturii președintelui Carter.

De altfel, ignoranța este destul de simplu de explicat. Mult mai greu este de răspuns, în prezent, la întrebarea : de ce, și în zilele noastre, în „impeachment"-ul lui Nixon unii văd, mai degrabă, uneltirile forțelor monopoliste ?

Impeachment-ul reprezintă un drept constituțional al Congresului. Incidența lui se extinde la președinte, vicepreședinte sau alte înalte personalități guvernamentale ale Statelor Unite ale Americii, ca urmare a acuzării de trădare, luare de mită, crimă de stat sau infracțiune. După părerea multor americani, **impeachment**-ul lui Nixon a fost un model clar de echitate și egalitate în fața legii. Vina personală a președintelui a fost demonstrată fără tăgadă. Chiar și prietenilor devotați le era jenă să dea ochii cu el. Președintele a făcut un pas înapoi, chiar pe marginea prăpastiei. Dacă atunci nu și-ar fi anunțat demisia, a doua zi, Congresul l-ar fi dat în judecată.

Analiza cinstită a acestui **impeachment** i-ar putea inspira nu numai pe americani. Pentru că **impeachment**-ul nu a diminuat cu nimic autoritatea președintelui, ca instituție politică. Din contră, el a demonstrat tuturor cît de plastic se înscrie președinția în concepția contemporană despre democrație.

După cum se știe, în S.U.A. nu a existat nici o încercare de puciuri militare. Complotiștii nu ar putea pătrunde prin zidul de netrecut al legii. Indiferent de abilitatea cu care ar fi înlăturat președintele, locul lui va fi luat de vicepreședintele ales. Dar, dacă amîndurora li s-ar întîmpla ceva, locul va fi ocupat de președintele Camerei Reprezentanților. Dacă nenorocirea îl va lovi și pe cel de-al treilea, puterea va fi preluată de președintele provizoriu al Senatului. În caz că și al patrulea va fi suprimat, postul va fi ocupat de secretarul de stat. Mai departe pe linie descendentă — ministrul finanțelor, ministrul apărării, ministrul justiției, ministrul de interne, miniștrii agriculturii, comerțului, muncii, ministrul sănătății, învățămîntului și asigurărilor sociale, ministrul construcțiilor de locuințe și dezvoltării urbane, ministrul transporturilor.

Așa că, dacă se întîmplă o nenorocire, țara nu stă cu sufletul la gură să aștepte rezultatele unei ședințe închise extraordinare. Toată lumea știe dinainte ce se va întîmpla, spre nemulțumirea clară a aventurierilor.

Cei trei cîini de pază — cele trei ramuri ale puterii — se urmăresc cu atenție unul pe altul. Iar toți trei sînt supravegheați de altă fiară cu o mie de ochi — presa.

Presa

George Bush a plecat, în această vacanță, în nord, în statul Maine. Acolo, pe malul oceanului, are o mică proprietate (sau o vilă mare). La televiziune au fost transmise cadre în care președintele, sprijinindu-se într-un băț — ninsese din abundență — pășea ager pe mal, iar, în urma sa, un grup mare de reporteri. Malul nu este casa ta, nu poți interzice nimănui să pășească alături. Dar ziariștii nu se plimbă pur și simplu, ci pun, în permanență, întrebări. Și, întrucît aceste întrebări îi interesează pe spectatori și, prin urmare, pe alegători, președintele este nevoit să răspundă. Sau cel puțin să glumească.

O lege a președinției spune că nu trebuie să te certi cu presa. Se înțelege, nici s-o lingușești. De regulă, președinții îi cunosc pe nume pe corespondenții acreditați pe lîngă Casa Albă. Și niciodată nu se supără din cauza întrebărilor insinuante. Probabil, pentru că împărțirea întrebărilor în insinuante și neinsinuante nu intră în tradiția politică de aici.

Nici un ziar nu se asociază cu guvernul. Nici un post de radio și nici un program de televiziune. Se consideră că independența este poziția cea mai avantajoasă.

Omul, a cărui putere este uriașă, ale cărui portrete atîrnă în toate ambasadele și instituțiile de stat, în multe școli și universități, în cazarmele militare, spitale și pe parbrizele automobilelor, este supus zilnic criticii pentru tot ceea ce a făcut și pentru ce nu a făcut, pentru ce a spus sau nu a spus. Diferitele trăsături ale chipului său reprezintă surse permanente de exercițiu pentru caricaturiști. El este o sursă de inspirație pentru autorii de parodii și pentru păpușari.

Dar cum, pe bună dreptate, remarca unul din vechii membri ai Curții Supreme, „libertatea persoanei de a se comporta după bunul plac, chiar și în cele mai nevinovate cazuri, nu poate fi absolută. Presa se înfurie atunci cînd se încearcă să i se pună botniță. Cu toate acestea, ea nu îndrăznește să meargă împotriva tradițiilor, obiceiurilor, culturii politice".

În această privință există o mulțime de exemple. Franklin Roosevelt, ca oricare altă personalitate, a avut o mulțime de dușmani. Monoclul său, pălăria lui mereu turtită, ceafa lui puternică, bărbia lăsată și țigaretul lui neglijent, ținut în gură, au alimentat mai multe generații de caricaturiști. Dar nici un caricaturist nu a îndrăznit să se lege de invaliditatea fizică a lui Roosevelt care a suferit de poliomielită.

Doamne, cît de diferiți au fost acești 41 de oameni de stat care au condus această țară imensă timp de două secole ! Fiecare dintre ei s-a bucurat de putere, care este aproape nemărginită, extrem de mare. Dar, desigur, nu mai mare decît a celor despre care primele cuvinte ale Constituției spune : „Noi, poporul...".

Traducere și adaptare
Vasile Oroian

INTERNATIONAL
Herald Tribune

„Revoluțiile din 1989 nu datorează nimic Vestului" *)

În legătură cu ceea ce s-a petrecut, în cursul anului 1989, în Europa răsăriteană, se formulează, deobicei, două concluzii false. Prima susține că a fost o revoluție „consumeristă", provocată de dorința oamenilor de a beneficia de prosperitatea și bunurile de consum din Occident. A doua — printre ai cărei adepți se numără, în ultima vreme, și Zbigniew Brzezinski — susține că „Statele Unite au cîștigat războiul rece".

Prima concluzie cuprinde, în ea, și ceva adevărat, dar este un adevăr minor și subsidiar. A doua nu cuprinde, însă, nimic adevărat. Chiar și în urmă cu un an, guvernul Statelor Unite a refuzat, în mod clar, să recunoască prăbușirea vechilor structuri ale războiului rece și a fost aspru criticat pentru incapacitatea de a reacționa la schimbările din Europa răsăriteană.

Răsturnările care au avut loc au pus în pericol stabilitatea și previzibilitatea relațiilor Est-Vest. Washingtonul nu numai că acceptase dominația Uniunii Sovietice asupra Europei răsăritene, timp de peste 30 de ani, dar, cu prețul unei ipocrizii deloc neglijabile, contribuise la menținerea ei în toată această perioadă.

Să rememorăm unele lucruri. În 1952, Dwight Eisenhower și viitorul său secretar de stat, John Foster Dulles, au făcut, cu succes, campanie împotriva președintelui Harry Truman, acuzînd Administrația Truman de pasivitate față de amenințarea comunismului — politica de „simplă îngrădire" — și promițînd să o înlocuiască cu un program pentru „împingerea înapoi" a comunismului.

După un an, noul președinte și secretarul său de stat au fost martorii revoltei muncitorilor din Berlinul răsăritean și, apoi, ai apariției „zonei" de ocupație sovietice. Acestea se întîmplau, firește, înainte de a exista Zidul de la Berlin și într-o vreme cînd toate puterile de ocupație posedau, nominal, drepturi egale asupra întregului Berlin. Statele Unite nu au făcut nimic pentru a împiedica lichidarea, de către sovietici, a acelei revolte.

După trei ani, în Ungaria s-a declanșat o revoltă, de un mare curaj și încununată cu succes, împotriva guvernului comunist. A fost răsturnat guvernul și alungate trupele sovietice din Budapesta, în cadrul unor lupte de stradă îngrozitoare și sîngeroase. Statele Unite nu au făcut nimic pentru a veni în ajutorul guvernului revoluționar ungar, condus de Imre Nagy, care a preluat puterea și a menținut-o timp de cinci zile. O forță armată sovietică întărită a recucerit, apoi, Budapesta, stradă cu stradă, în cadrul unei bătălii care a durat zece zile.

Statele Unite nici măcar nu au recunoscut acel guvern ungar liber și nici nu au încercat să organizeze un sprijin internațional pentru proclamarea, de către el, a neutralității în războiul rece și în favoarea apelurilor lui, către O.N.U., de a se garanta această neutralitate. Recunoașterea neutralității ungare și trimiterea unei misiuni O.N.U. la Budapesta, formată din diplomați și observatori ai unor națiuni neutre, ar fi putut aduce o contribuție decisivă la ceea ce — după cum știm acum — a fost o confuză dezbatere sovietică ce ar fi putut evolua în alt mod.

Astfel, „împingerea înapoi" s-a dovedit o promisiune goală, o înșelătorie. Ulterior, politica unor guverne americane succesive a fost nu numai de a recunoaște hegemonia sovietică în Europa răsăriteană, ci și de a acorda sprijin stabilizării ei — adică promovării unor relații „mai organice" ale sovieticilor cu sateliții lor, ca să citäm o expresie devenită notorie în timpul cît politica externă americană s-a aflat în grija lui Henry Kissinger.

Nu a fost o problemă legată de vreun partid politic. În mod ostentativ, Lyndon Johnson nu a întreprins nimic, în legătură cu invazia sovietică în Cehoslovacia, în 1968. Se pare că el a considerat că, nefăcînd nici un fel de greutăți în ceea ce privește Cehoslovacia, ar încuraja Moscova să pună capăt sprijinului acordat forțelor comuniste în războiul din Vietnam. Ceea ce nu s-a întîmplat.

Analiza făcută, atît de democrați cît și de republicani, a constat în argumentul logic și întemeiat că un amestec ar implica riscul inacceptabil al unui război de proporții.

Un critic ar putea atrage atenția asupra ocaziilor pierdute, ca, de exemplu, în Ungaria. S-ar putea susține că un efort hotărît de a neutraliza sau „finlandiza" Europa răsăriteană — prin intermediul unor retrageri reciproce și negociate, de trupe — ar fi fost o politică de alternativă, ce ar fi meritat să fie luată în considerare încă de la mijlocul anilor '50, dar care a fost, în mod consecvent, ignorată sau respinsă.

Nu se poate afirma că politica urmată, în fapt, de Washington a fost irresponsabilă sau nechibzuită. A fost, probabil, o politică inevitabilă, dat fiind împrejurările din acea perioadă și climatul politic din Occident. Cu toate acestea, trebuie combătută ipocrizia potrivit căreia se afirmă că Statele Unite au „cîștigat" războiul rece.

Statele Unite au adus doar două contribuții majore la cîștigarea acestui război. C.I.A. a inventat și, inițial, a sponsorizat Radio „Europa Liberă", iar acest post de radio a adus o contribuție esențială la prăbușirea puterii sovietice în Europa răsăriteană.

Statele Unite au cheltuit, totodată, enorme sume de bani pentru arme, justificînd, în permanență, aceasta prin argumentul că U.R.S.S. cheltuia mai mult. Ceea ce nu era adevărat: U.R.S.S. cheltuia mult mai puțin. Dar sfidarea reprezentată de cheltuielile militare americane a contribuit, în mod cert, la criza sistemului sovietic, la sfîrșitul anilor '80. Cauzele acestei crize au fost, însă, mult mai complexe decît o simplă presiune bugetară.

Argumentul că est-europenii erau supraextenuați de penurie și tînjeau după prosperitate este adevărat. Este adevărat și că acesta a reprezentat un element major în explozia de nemulțumire populară, care s-a produs în această regiune în anul trecut, în timp ce Uniunea Sovietică demonstra că nu va interveni pentru a menține la putere vechile regimuri comuniste.

Dar a afirma că o simplă dorință de mărfuri de consum occidentale a oferit principala motivație pentru ceea ce s-a petrecut este eronat și denotă, în același timp, condescendență. Națiunile est-europene s-au ridicat împotriva puterii tiranice, pentru că au vrut libertate. Ele au vrut să-și redobîndească independența. Ele au vrut să reintre în Europa, să reintre în lume; să-și restabilească apartenența la acea civilizație a Occidentului de care fuseseră rupte timp de aproape jumătate de secol.

Supoziția implicită a acelora care au descris ceea ce s-a petrecut drept o revoluție consumeristă este că materialismul dominant al Occidentului contemporan a devenit normă în societatea umană. Nu este așa. Un mesaj încurajator al revoluțiilor din 1989 este că oamenii au și valori mai înalte decît cele materiale și că, în marile ocazii, se pot ridica deasupra interesului egoist și a lăcomiei.

*) „International Herald Tribune", 4 mai 1990

STOP CADRU

La Palatul Națiunilor din Geneva se desfășoară lucrările adunării anuale a Organizației Mondiale a Sănătății (OMS). Luînd cuvîntul, președintele Republicii Zimbabwe, Robert Mugabe, a declarat că decalajul de standard al sănătății oamenilor dintre țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare este „destabilizator pe plan politic, moral din punct de vedere social și contraproductiv pe plan economic și, ca urmare, reprezintă o preocupare comună pentru toate statele". Acesta a reprezentat una dintre rațiunile pentru care OMS, a adoptat, în 1977, deviza „Sănătate pentru toți pînă în anul 2000". Pentru atingerea acestui obiectiv, astăzi, cînd a mai rămas doar un deceniu pînă la scadența stabilită, este nevoie de o acțiune globală hotărîtă, a spus președintele Mugabe. În imagine — *directorul general al OMS, dr. Hiroshi Nakajima, oferă lui Robert Mugabe o voluminoasă carte despre variolă*

serial

O mărturie de la fața locului

Tragedia de la Katyn (IV)

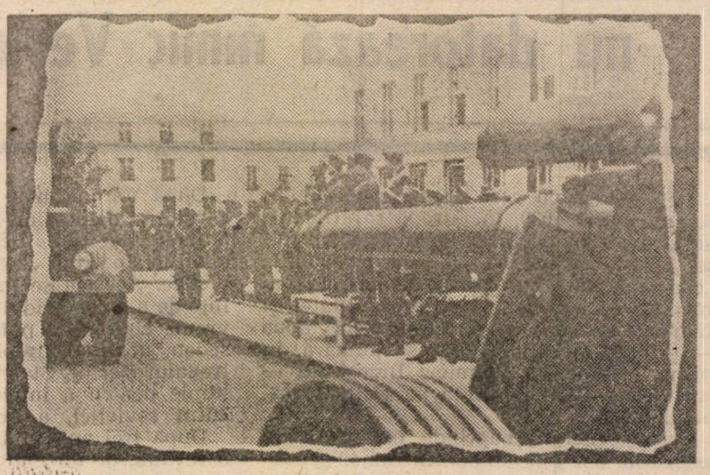

Septembrie 1939. La Brest, pe Bug, în Polonia orientală, prin fața ofițerilor sovietici și naziști defilează armatele victorioase

Septembrie 1939 — 181 000 soldați polonezi au fost făcuți prizonieri de Armata Roșie, fiind deportați în lagăre de internare sau de muncă. Dintre ei — peste 8 500 erau ofițeri

Detalii. *La 28 septembrie 1939, Stalin și Hitler încheiau, prin intermediul acelorași zeloși artizani și executanți de planuri diabolice, Molotov și Ribbentrop, acordul de lichidare a statului polonez, stabilind granițele între cele două țări — U.R.S.S. și Germania — pe cursul rîurilor San și Bug. Era, aceasta, o „încununare" nemiijloctă și rapidă a întîmplărilor din zilele precedente : cu o zi înainte, dimineața, au început, la Cartierul Corpului 1 armată german, discuțiile dintre delegațiile poloneză și germană pentru încetarea ostilităților. Concomitent, mareșalul E. Rydz-Smigly îl numea pe generalul Michal Tokarzewski comandant al primei organizații militare poloneze clandestine, ce se va numai „Armja Krajowa" (Armata națională). Tot la 28 septembrie, după cum relevă Leonida Loghin, în volumul „Al doilea război mondial. Acțiuni militare, politice și diplomatice. Cronologie" (E.P., București, 1984), primind ordin de la Comandamentul Armatei „Varșovia", cei ce apărau capitala încetează luptele ; sînt urmați de garnizoanele Modlin și Kutno ; capitularea este semnată imediat, mai precis la ora 13,15, de generalul nazist Blaskowitz și de generalul local Kutrzeba. Evaluările în legătură cu pierderile umane și materiale poloneze pe frontul estic sînt contradictorii, dar, oricum, acestea sînt mari. De pildă, istoricul polonez T. Rawski vorbește de 66 000 de morți polonezi (ofițeri și soldați), 135 000 răniți și 350 000 de prizonieri.*

După două zile, la Paris, se forma guvernul polonez în exil. Ulterior, acesta, avîndu-l în frunte pe generalul Wladyslaw Sikorski, se transferă la Londra, fiind recunoscut și sprijinit de Anglia ; cu timpul, și de ceilalți intrați în forțele aliate, între care, în primul rînd, de Stalin și Uniunea Sovietică. Aceasta, după ce fusese dezmembrată Polonia, iar peste 200 000 soldați polonezi — susțin sursele poloneze, cele ale NKVD vorbind de 130 242 militari — fuseseră făcuți prizonieri de Armata Roșie. Dintre aceștia, cîteva mii erau ofițeri activi și în rezervă, care, pe de o parte, constituiau elita armatei poloneze, iar, pe de altă parte, în ce privește categoria ultimă, adevărata cremă a inteligenței acestei țări. Cum arătam data trecută, Stalin, personal, nu le putea ierta acestora eșecul suferit în conflictul din 1920.

Așadar, ei trebuiau pedepsiți ! În al doilea rînd, dată fiind originea „burgheză" a multora dintre ei și avînd în vedere tendința expansionistă a socialismului de tip stalinist, ei trebuiau reeducați. Pe urmă, chiar dacă evenimentele erau foarte proaspete, Stalin și acoliții săi de la NKVD nu puteau ocoli varianta că aceștia, mai devreme sau mai tîrziu, se vor angaja direct în lupta de rezistență poloneză. Primul gest pe care l-a făcut Moscova a fost, la 29 noiembrie 1939, cînd s-a adoptat legea asupra cetățeniei. În virtutea ei, jumătate dintre ofițerii polonezi deveneau automat cetățeni ai Uniunii Sovietice. Motivul era simplu : după ce, la 17/18 septembrie, Armata Roșie luase „sub protecție viața și averea populației din Ucraina de Vest și Bielorusia de Vest" (cum justifica V. M. Molotov, în fața ambasadorului Poloniei la Moscova, invadarea acestei țări în zona ei occidentală), iar, la 1—2 noiembrie, ambele regiuni intrau în componența R. S. S. Ucraina și, respectiv, R. S. S. Bielorusia — jumătate dintre ofițerii polonezi prizonieri aveau ca reședință oficială fie Ucraina occidentală, fie Bielorusia occidentală.

Lista evenimentelor cu implicații asupra destinului prizonierilor polonezi nu se oprește aici. Cînd, la 30 noiembrie 1939, încep ostilitățile între URSS și Finlanda, trupele sovietice, aflate în regiunea militară Leningrad și comandate de mareșalul S. G. Timoșenko, același care le condusese în expediția în vestul polonez, dispun de patru armate (800 000 soldați), 1500 blindate și 1000 avioane, în vreme ce finlandezii au nouă divizii și opt brigăzi, cu 150 000 militari, și 100 de avioane. Disproporția este evidentă și sensibilizează opinia publică și cercurile oficiale din unele capitale europene. Astfel, la 5 februarie anul următor, guvernele Franței și Angliei decid să trimită în Finlanda un corp expediționar, dar Norvegia și Suedia nu vor accepta ca acesta să le traverseze teritoriul. În paralel, presa occidentală dezvăluia că guvernul polonez din exil plănuiește să trimită o brigadă poloneză, care să sprijine Finlanda în conflict. Între timp, însă, de la Helsinki, s-a cerut armistițiu ; la 6 martie, va pleca la Moscova o delegație pentru tratative și încheierea tratatului de pace, cîteva zile mai tîrziu.

Contexul european al evenimentelor tragice de la Katyn explică, așadar, hotărîrea luată de I. V. Stalin și NKVD în privința ofițerilor polonezi prizonieri, chiar dacă, pînă la urmă, guvernul polonez din exil, de la Londra, n-a mai trimis plănuita brigadă în Finlanda, întrucît războiul se încheiase foarte repede. Oricum, un alt lucru este cert : decizia de a se lichida lagărele de prizonieri polonezi coincide cu momentul semnării păcii între URSS și Finlanda — 12 martie 1940. Cercetătoarea sovietică Natalia Lebedeva și istoricul polonez Czeslaw Madajczyk susțin același lucru.

În ce-l privește, Jozef Csapski, contele de azi (94 ani) și căpitanul de atunci, oferă, într-un amplu interviu, apărut, în mai-iunie 1981, în revista franceză „His-

toire magazine", detalii de o mare importanță. La întrebarea referitoare la circumstanțele în care a ajuns în lagăr, interlocutorul declară : *„Ca ofițer de rezervă, am fost mobilizat încă din primele zile ale lunii septembrie 1939. Am fost făcut prizonier de trupele sovietice, intrate în război, alături de germani, la 17 septembrie 1939, executînd o adevărată lovitură de cuțit în spatele armatei poloneze, care se repliase spre frontiera rusă și se pregătea să treacă la atac. Această intervenție sovietică ne-a produs un veritabil șoc. Mulți dintre noi am crezut că au venit să ne ajute, dar a trebuit să ne dăm seama de realitate. Odată căzuți în mîinile rușilor, am fost transferați în trei lagăre. Ostașkov, Kozielski și Starobielsk, în Ucraina. Eram prizonier în acest ultim lagăr".* „Care erau condițiile de viață în lagăr ?" *„Erau cele care sînt în toate lagărele de internare. Nu aveam mare lucru de mîncat și era frig. Eram supuși unei adevărate «intoxicații» : circulau zvonurile cele mai fanteziste și sovieticii făceau totul pentru a le alimenta, spre sfîrșitul ședерii la Starobielsk, ni se cerea să-i numim pe cei dintre noi care știau să vorbească româna și greaca. Atunci, ne gîndeam că prizonieratul era pe sfîrșite și că vom fi trimiși în România, apoi în Grecia, iar de acolo ne-am putea alătura camarazilor care luptau în Franța și Anglia. Unii dintre noi credeau că ne vor germanii, iar alții că vom merge pur și simplu în Polonia. De aceea, am primit cu bucurie primele plecări în primăvara lui 1940".* „Cîți erați în cele trei lagăre în 1940, primăvara ?" *„Lagărele Kozielsk, Ostașkov și Starobielsk grupau circa 15 000 de prizonieri, dintre care 8 700 ofițeri. Aceasta reprezenta aproximativ o treime dintre cadrele armatei poloneze. Eu însumi am părăsit Starobielsk la jumătatea lui mai 1940, cu unul dintre ultimele convoaie. Ne-am regăsit într-un lagăr de lîngă Smolensk, nu departe de Katyn, și am înțeles atunci că nu ne vom întoarce în Polonia și că nu vom fi trimiși să luptăm în Franța ! Eram vreo 80 de ofițeri ce proveneam din Starobielsk, iar acolo am găsit 245 prizonieri veniți din Kozielsk (alți ofițeri din acest lagăr erau deja morți la Katyn, dar, bineînțeles, nu știam încă) și 124 erau veniți din Ostașkov. După un timp, ne-au trimis mai departe, la nord de Moscova, lîngă Vologda ; în acest lagăr, la Griazovieț, mi-am petrecut partea a doua a anului de captivitate".*

„Aici ați început să vă puneți probleme asupra soartei camarazilor ?" *„Efectiv. La Griazovieț, condițiile erau mai bune decît la Starobielsk. Aveam dreptul să corespondăm cu familiile noastre și cu prietenii. În scrisorile care veneau din Polonia ni se cereau, fără încetare, noutăți despre foștii camarazi de captivitate, care păreau a nu fi dat nici un semn de viață. După un timp, ne-am dat seama că eram singurii din cei 15 000 prizonieri din cele trei lagăre precedente, despre care ajungeau noutăți în Polonia. În acest moment am început să facem liste de nume".* „La 22 iunie 1941, germanii au atacat U.R.S.S. La 30 iulie 1941 a fost semnat, la Londra, un tratat care declara caduce dispozițiile pactului germano-sovietic (23 august 1939 — n.n.). Acest tratat prevedea eliberarea tuturor polonezilor prizonieri în U.R.S.S. și formarea unei armate poloneze pe teritoriul sovietic. Generalul Anders, care a ieșit el însuși din închisoare, era desemnat să pună pe picioare această armată. Cum ați aflat știrea eliberării ?". *„A fost, pentru noi, o bucurie extraordinară. Urma să fim eliberați și să reluăm lupta, umăr la umăr cu sovieticii. Unii dintre noi admiteau cu greu această idee de fraternizare cu armata sovietică. Atunci, generalul Anders a venit, la sfîrșitul lunii august, și ne-a spus că trebuie să uităm trecutul și să combatem cu toate forțele inamicul comun — Adolf Hitler.*

În luna septembrie 1941, am ajuns în lagărul Toțk, în nordul Mării Caspice, și aici am fost numit de generalul Anders să organizez acțiunile de ajutorare. Trebuia să primesc pe cei care afluiau spre noi din toate colțurile Rusiei. Mă străduiam, de asemenea, să strîng informații referitoare la camarazii despre care nu aveam vești. Am văzut mii de polonezi sosiți pentru a lupta. Cei mai mulți erau într-o stare fizică lamentabilă : în zdrențe, fără încălțăminte, epuizați de munca din lagăre și de foame ; adesea, din cauza lungului drum făcut. Ne aduceau liste cu numele camarazilor cărora voiau să le dăm ajutoare, și generalul Anders, care era un șef remarcabil, făcea tot posibilul pentru a-i sprijini. Aici am aflat condițiile teribile în care au murit numeroși soldați și civili polonezi. Dar rămîneam mereu fără vești despre camarazii noștri din Starobielsk, Ostașkov și Kozielsk. Părea că se «evaporaseră» și eram din ce în ce mai neliniștiți". „Atunci v-ați propus să faceți o anchetă în acest sens ?" *„Da. În 1939, căutasem deja, de-a lungul U.R.S.S., pe unii dintre prietenii mei de la care nu aveam noutăți și reușisem să obțin de la unul dintre marii șefi de atunci, doamna Stassova (aparținea conducerii comune din nordul sovietic — n.n.), informații asupra soartei lor. M-am gîndit că aș putea întreprinde o misiune similară : în noiembrie 1941, am fost numit, deci, la Direcția de căutare a prizonierilor absenți".* „În cursul investigațiilor v-ați putut întîlni cu înalți responsabili ai Gulagului ?" *„Datorită mărturiilor care ne soseau, am aflat că numeroși soldați și ofițeri polonezi erau încă prizonieri în diferite lagăre sovietice. Grație indiscreției unui bolșevic, am aflat că Gulagul a fost repliat de la Moscova la Tșkalor, fostul Orenburg. Avînd o scrisoare a generalului Anders, care cerea, în mod categoric, «în conformitate cu ordinul tovarășului Stalin», punerea în libertate a tuturor prizonierilor și deportaților polonezi, am reușit să-l întîlnesc pe generalul Nasiedkin, care conducea Gulagul. Avea drept de viață și de moarte asupra milioanelor de deportați. El m-a primit în biroul său și, în spatele lui, am văzut, atîrnată pe perete, o mare hartă a U.R.S.S., pe care steluțe de diferite mărimi indicau amplasarea lagărelor. Vizibil, el ignora soarta camarazilor noștri dispăruți și mi-a cerut să revin a doua zi. M-a primit, atunci, în mod diferit. Și-a făcut reproșuri că acceptase să mă reîntîlnească. Pretindea că nu are să-mi spună nimic, admițînd, totuși, că unele mici grupuri de prizonieri polonezi se mai puteau găsi încă în lagărele din insulele arctice".*

(Va urma)

Dumitru Constantin

Agenția France Presse

„Triumful adevărului"

Cu ocazia recentei sale vizite la Madrid, Alexander Dubcek, președintele Parlamentului cehoslovac, a apreciat că actualele evenimente din Europa de est sînt, în final, rezultatul triumfului adevărului asupra minciunii stalinismului și neostalinismului. Vorbind la o conferință de presă, A. Dubcek, a afirmat că, în 1968, la intrarea în Praga a tancurilor Tratatului de la Varșovia, el a fost convins, ca și mulți din compatrioții săi, că, mai devreme sau mai tîrziu, ei vor cîștiga partida. „Eram în posesia adevărului și, chiar dacă el ar fi fost zdrobit de violența militară, minciuna nu învinge decît pentru un timp", a spus liderul „Primăverii de la Praga".

Prezentînd actuala situație politică din Cehoslovacia, A. Dubcek a vorbit despre „beția" libertății, care a dat naștere multor partide politice, printre care mai multe formațiuni socialiste cu programe similare. Potrivit opiniei lui, după alegerile de la 8 iunie nu vor mai rămîne decît cîteva. El consideră, de altfel, că foștii conducători comuniști nu își mai au locul în noua Cehoslovacie, chiar dacă au dreptul de „a avea opinii și de a trăi".

Răspunzînd la o întrebare referitoare la predominanța mișcărilor de centru-dreapta în țările din Est, unde comunismul a dominat întotdeauna scena politică, A. Dubcek s-a arătat convins că, în Cehoslovacia, stînga va ști să cîștige din nou încrederea electoratului.

Răspunzînd la o întrebare legată de Lituania, liderul „Primăverii de la Praga" s-a arătat destul de nuanțat și, după ce a repetat că nu este deloc antisovietic, a explicat că procesul care are loc în prezent în U.R.S.S. trebuie să îi conducă pe sovietici spre democrație. El a menționat, apoi, că toate popoarele au dreptul la autodeterminare, dar că „trebuie să fim foarte vigilenți", pentru a evita resurgența vechilor patimi militariste. Dubcek s-a arătat optimist în final, apreciind că pentru problema lituaniană se va găsi o soluționare.

În legătură cu situația din România, el s-a declarat clar împotriva răzbunării personale, arătînd că, dacă ar fi să se aplice formula „ochi pentru ochi, dintre pentru dinte", nu ar rămîne mulți oameni cu ochi și cu dinți.

În timpul vizitei sale de două zile în Spania, A. Dubcek a fost primit de regele Juan Carlos și s-a întreținut cu șeful guvernului spaniol, Felipe Gonzalez, și cu ministrul de externe, Francisco Fernandez Ordonez.

serial

Arhipelagul Gulag 18

Aleksandr Soljenițin

Zile și nopți

a învățat să doarmă șezînd pe taburet. De trei ori pe zi, i se aducea cîte o cană cu apă fiartă, care pur și simplu îl îmbăta. Într-una din zile, unul din supraveghetori i-a băgat în taină, în rația de 300 de grame de pîine, o bucățică de zahăr. După numărul rațiilor de pîine și după lumina slabă care pătrundea prin labirintul de coridoare, Kozîrev număra zilele. După ce s-au terminat cele cinci zile, nu i s-a dat drumul. Ascultînd foarte atent, el a auzit vorbindu-se în șoaptă pe coridor ceva despre a șasea zi sau despre alte șase zile. Tocmai în aceasta consta provocarea. Supraveghetorii așteptau ca el să declare că cele cinci zile au trecut și că trebuie să fie eliberat. Acesta ar fi fost pretextul prelungirii termenului de carceră pentru indisciplină. Dar el a stat supus și tăcut încă o zi, și a fost eliberat ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. (Poate că cel aflat la comanda penitenciarului voia să pună, în felul acesta, la încercare supușenia deținuților ?) Carcera era, de fapt, pentru cei nesupuși. După carceră camera părea un palat. Pentru o jumătate de an, Kozîrev a asurzit și a avut abcese în gît. Un deținut din camera lui Kozîrev, din cauza deselor sancțiuni cu carcera, a înnebunit, astfel că acesta a fost nevoit să stea mai bine de un an într-o cameră cu un nebun. (Nadejda Surovțeva își amintește multe cazuri de nebunie în izolatoarele politice. Ea singură cunoaște mai multe cazuri de acest fel decît a menționat Novorusski în istoria penitenciarului Schlisselburg).

Cei care au stat mult timp în lagăr consideră că Penitenciarul special din Vladimir din anii '50 era sanatoriu. Aceasta era părerea lui Vladimir Borisovici Zeldovici, care a fost transferat acolo, de la stația Abez, și a Anei Petrovna Skripnikova, care a ajuns acolo, în anul 1956, din lagărele de la Kemerovo. Skripnikova era, mai ales, uimită de faptul că, la fiecare zece zile, în mod regulat, se primeau memorii (ea a început să scrie la O.N.U.), ca și de faptul că exista o bibliotecă excelentă, inclusiv în limbi străine : în cameră se aducea catalogul complet și se făcea lista de cereri de cărți pentru tot anul.

În general, însă, nu trebuie să uitați elasticitatea legii noastre : mii de femei (soții) au fost condamnate la închisoare, dar, brusc, hotărîrea s-a schimbat și toate au fost trimise în lagăre (nu s-a îndeplinit planul de extracție a aurului în Kolima). Și schimbarea s-a făcut fără să fie trecută prin justiție.

Dar oare mai există pedeapsa cu închisoarea ? Poate că penitenciarul este numai anticamera lagărelor ?

■

Și de fapt de aici, de-abia de aici, trebuia să înceapă capitolul nostru. El trebuia să facă analiza stării sufletești a deținutului în celulă. Rupt de restul lumii în mod atît de absolut, încît și calculul timpului devine ceva relativ, deținutul trebuie să se purifice de tot ce este imperfect, de tot ce îl chinuia în viața lui de dinainte. Cît de mult ar dori mîinile lui să atingă pămîntul (dar e asfalt... !), cît de mult ar vrea să ridice capul spre Cerul Veșnic (este interzis... !) Cu cîtă dulcețe privește el pasărea de pe pervaz (da, dar geamul are oblon, plasă și lacăt la oberlicht...). Ce idei limpezi, ce concluzii uimitoare scrie el pe hîrtia care i se dă (de fapt, se cumpără de la chioșc cînd există, iar cele scrise se depun, pentru totdeauna, la cancelaria penitenciarului...).

Dar parantezele noastre arătăgoase mai mult încurcă. Se desface în bucăți planul capitolului, astfel că, probabil, nici nu vom afla dacă, la închisoarea de tip nou, la penitenciarul cu destinație specială (de fapt, ce destinație ?), se purifică sau nu sufletul omului. Sau piere definitiv ?

Dacă, în fiecare dimineață cînd te trezești, primul lucru pe care îl vezi sînt ochii vecinului de cameră care a înnebunit, începi să te gîndești cum să te salvezi în ziua următoare ? Nikolai Alexandrovici Kozîrev, a cărui carieră strălucită de astronom a fost întreruptă de arest, se refugia în gîndurile despre Univers și despre modul cum este orînduit acesta, despre stele și compoziția lor internă, timp și desfășurarea lui. În felul acesta a ajuns el la descoperirea unui nou domeniu în fizică. Numai prin aceasta a supraviețuit în penitenciarul din Dmitrovsk. Dar pentru calculele sale avea nevoie, la un moment dat, de niște cifre uitate. Nu mai putea merge mai departe. Avea nevoie de multe cifre. Dar de unde să le ia în această celulă luminată cu opaiț, unde nici pasărea nu putea pătrunde. Și, atunci, el a adresat o rugă fierbinte Celui de Sus. Doamne, am făcut tot ce am putut, ajută-mă !

În perioada respectivă, deținuții aveau dreptul la o carte, la fiecare zece zile (în celulă era singur). În mica bibliotecă din penitenciar existau cîteva ediții ale „Concertului Roșu" de Demian Bednîi, care erau aduse, în mod repetat, în camere. La o jumătate de oră după ce Kozîrev i s-a rugat lui Dumnezeu, au venit să-i schimbe cartea. Ca întotdeauna, fără să-l întrebe, i-au aruncat în cameră „Cursul de astrofizică" ! De unde a apărut ? Era de neînchipuit ca o astfel de carte să se găsească în bibliotecă ! Presimțind că nu va avea timp suficient, Kozîrev a început să memoreze tot ce îi putea fi ulterior util. Au trecut numai două zile, și mai erau opt pînă la preschimbarea cărții. Se anunță, însă, controlul comandantului penitenciarului. Acesta a observat imediat cartea : „Sînteți, cumva astronom ?" „Da". „Să se ia imediat cartea !" Dar apariția ei mistică a deschis noi căi pentru gîndire și pentru lucrarea care a continuat în lagărul de la Norilsk.

■ Doamne, fie-ți milă ! Oare vom supraviețui ?...
■ Toate acestea se petrec lîngă voi, sub nasul nostru, numai că nu băgați de seamă (ori închideți ochii).
■ Ia-ți, omule, jumătatea de scrumbie, cît ți-o mai dau și pe aia, și bucură-te...

Acum ar fi trebuit să începem capitolul despre relația dintre suflet și gratii.

Dar ce se aude ? Este cheia supraveghetorului care se rotește în broască. Șeful corpului de gardă stă, întunecat la față, cu o listă lungă în mînă : „Numele ? Prenumele ? Anul nașterii ? Articolul ? Pedeapsa ? Cînd se sfîrșește ? Strîngeți-vă lucrurile ! Repede !"

Începe transferul ! Unde ! Doamne, fie-ți milă ! Oare vom supraviețui ?...

Dacă vom supraviețui, vom povesti totul altădată. În partea a patra. Dacă vom supraviețui...

Corăbiile Arhipelagului

De la Strîmtoarea Behring pînă aproape de Bosfor, mii de insule împînzesc marea, alcătuind un Arhipelag vrăjit. Ele sînt invizibile, dar există, și, de pe o insulă pe alta, trebuie duși și aduși, de nevăzute dar necontenit, mii de robi invizibili, în carne și oase, cu volum și greutate.

S-au construit pentru această navetă mari porturi-temnițe, de tranzit, și altele, mai mărunte — puncte penitenciare de tranzit. Există pentru asta nave închise de oțel, așa-numitele „vagoane pentru deținuți", întîmpinate în radă nu de șalupe și vedete, ci de sprintenele dube specializate în transportul deținuților. „Vagoanele-pușcării" au curse regulate și orar ferm. La nevoie, pe diagonalele Arhipelagului sînt expediate caravane întregi — eșaloane de vagoane roșii de vite.

Este un sistem bine pus la punct, creat în decurs de zeci de ani, fără grabă, de oameni sătui, pedanți, îmbrăcați în uniforme. Escorta din Kineșma va întîmpina, în zilele fără soț, orele 17,00, în Gara Moscova-Nord, grupurile provenind din închisorile Butîrki, Presnea și Taganskaia. În zilele cu soț, orele 6, escorta din Ivanovo va prelua din gară și va păzi deținuții ce urmează a fi transportați spre Nerehta, Bejețk, Bologoe.

Toate acestea se petrec lîngă voi, sub nasul vostru, numai că nu băgați de seamă (ori închideți ochii). În gările mari, descărcarea și încărcarea păduchioșilor se face departe de peron, la spectacol asistă doar acarii și revizorii de cale. În gările mici, coridorul îngust dintre magaziile de mărfuri, unde dubele trag direct la vagoanele-pușcării, e curățat cu grijă de martori. Arestatul nu are cînd arunca o privire spre gară, spre oamenii de pe peron, ori de-a lungul trenului, vede numai scările pe care trebuie să urce (uneori nu are putere, pentru că treapta inferioară îi ajunge pînă la brîu), iar soldații din escortă, rînduiți între dubă și vagon, răcnesc cît îi țin puterile și-și agită baionetele : „Mișcă ! Mișcă ! Mai repede, mai repede !"

Zorind pe peron cu copii, geamantane și sacoșele voastre, nu aveți răgazul să vă întrebați de ce s-o fi atașat la tren al

doilea vagon de bagaje, pe care nu scrie nimic și care seamănă perfect cu un vagon poștal — aceleași gratii, în spatele lor aceeași beznă. Atîta doar că merg în el soldați, apărători ai patrici, iar în fiecare haltă doi dintre ei coboară, păzindu-l din ambele părți și aruncînd priviri furișe sub boghiuri.

Trenul pornește și o sută de vieți și inimi chinuite lunecă pe același drum sinuos, urmărind același fum, trecînd pe lîngă aceleași cîmpii, aceiași stîlpi și aceleași căpițe, ca și voi, ba chiar cu o clipă mai devreme, dar suferința care gonește înaintea voastră lasă pentru voi mai puține urme decît atingerea palmei pe tremurul unei ape. Trăind lincezeala aceea atît de familiară a călătoriei, dintotdeauna neschimbată, pregătindu-vă așternutul ori servindu-vă ceaiul, cum ați putea bănui ce spaimă tenebroasă și apăsătoare a săgetat cu trei secunde înaintea voastră aceeași porțiune a spațiului euclidian ? Nemulțumiți că în compartiment sînt patru oameni și-i cam strîmt, ați putea crede oare, ați crede oare, citind rîndul următor, că, într-un compartiment întocmai ca al vostru, ce abia a trecut în zbor, în față sînt înghesuiți paisprezece oameni ? Sau douăzeci și cinci ? Sau treizeci ?...

Vagon-zak, vagon închisoare, ce mirsavă prescurtare ! Ca, de altfel, toate prescurtările născocite de călăi. Vor să spună că este un vagon pentru deținuți. Dar cuvîntul nu a prins nicăieri, se menține numai în arhivele penitenciarelor. Deținuții l-au botezat vagon-stolîpinist sau Stolîpin.

Pe măsură ce s-a introdus în țară circulația pe drumuri de fier, s-a modificat și etapizarea deținuților. Pînă în deceniul al 10-lea al secolului XIX, condamnații erau etapizați, în Siberia, pe jos sau călare. În 1896, Lenin a călătorit spre Siberia, fiind deportat, într-un vagon obișnuit de clasa a III-a (laolaltă cu oamenii liberi), țipînd, totuși, că-i o înghesuială de nesuportat. Tabloul lui Iaroșenko, „Pretutindeni — viață", ne înfățișează o formă încă naivă de reutilare a vagoanelor de pasageri de clasa a IV-a pentru transportul deținuților : totul rămînea neschimbat, deținuții călătoreau ca toți oamenii, numai ferestrele erau zăbrelite pe ambele părți. Vagoanele acelea au circulat multă vreme pe liniile rusești, unii își aduc aminte că, în 1927, fuseseră etapizați tocmai în astfel de vagoane, atît că bărbații erau despărțiți de femei. Pe de altă parte, eserul Trușin își amintește că încă pe vremea țarului fusese transportat într-un „stolîpin" cu șase oameni în fiecare compartiment.

Istoria vagonului este următoarea : el a apărut într-adevăr pentru prima oară pe șinele rusești sub Stolîpin. A fost construit în 1908, dar pentru cei ce se mutau în regiunile din estul țării. Desigur, la vremea aceea nu avea nici un fel de gratii, nici la ferestre, nici în interior. Gratiile au fost montate de o minte iscoditoare, bănuiesc că bolșevică. Prioritate a dobîndit, însă, abia în anii '20, iar aplicarea generalizată și exclusivă datează din 1930, cînd toată viața noastră a devenit uniformă, așa că mai logică ar fi denumirea de Stalin, decît aceea de Stolipin.

Stolîpinul este un vagon obișnuit, împărțit în nouă compartimente, din care cinci revin deținuților (și aici, ca pretutindeni în Arhipelag, jumătate aparține sectoarelor de „deservire"). Acestea sînt despărțite de coridor nu printr-un paravan compact, ci prin zăbrele, pentru a înlesni supravegherea. Zăbrelele străbat vagonul pe toată înălțimea, pînă sus, din care pricină nu există polițe pentru bagaje care să ajungă pînă-n coridor. Ferestrele din coridor sînt obișnuite, dar prevăzute pe dinafară cu aceleași gratii. În compartimentele pentru deținuți nu există ferestre, doar o vizetă îngustă și zăbrelită la nivelul celui de al doilea rînd de cușete, de aceea și par vagoane poștale. Ușa compartimentului este glisantă, rama de metal, de asemenea, prevăzută cu gratii.

Din coridor, totul aduce cu o menajerie : dincolo de zăbrele, pe podea și în cușetele de lemn, se ghemuiesc niște făpturi ciudate, care aduc a oameni și care te privesc cu jale, cerșind apă și mîncare. Numai că, în nici o menajerie, animalele nu sînt atît de înghesuite.

Potrivit calculelor unor ingineri liberi, într-un compartiment Stalin, de șase oameni, pot ședea pe băncile de jos șase oameni, trei pot sta culcați pe cușetele din mijloc (compacte ca niște priciuri, cu o singură deschizătură de coborîre în partea dinspre ușă), iar doi pe polițele pentru bagaje. Dacă, pe lîngă acești unsprezece, sînt plasați în compartiment încă unsprezece (pe aceia temnicerii îi înghesuie cu picioarele) — avem încărcătura normală a unui compartiment Stalin pentru deținuți. Cîte doi se vor ghemui pe polițele pentru bagajele de sus, cinci pe priciul din mijloc (locul cel mai fericit se cucerește prin luptă și, dacă în compartiment există deținuți de drept comun, tocmai ei se oploșesc acolo), iar jos rămîn treizeci de oameni : cîte cinci se vor așeza pe podea, trei între genunchii acestora. Tot acolo, între oameni, pe oameni și sub oameni — lucrurile lor. Stau astfel, cu picioarele turtite și chircite, zile și nopți de-a rîndul.

Nu, toate acestea nu se fac special pentru a-i chinui pe oameni ! Condamnatul este un soldat-muncitor al socialismului, de ce să-l chinui, este nevoie de el pe șantiere. Dar nici la soacră-sa în vizită nu se duce. N-o să-l instalăm ca pe un belfer, spre invidia oamenilor liberi. Avem greutăți cu transportul : las' că ajung ei, nu crapă.

De prin anii '50, cînd mersul trenurilor a fost pus la punct, deținuții nici nu călătoresc prea mult în condițiile acestea : treizeci și șase, patruzeci și opt de ore acolo... În timpul războiului și imediat după război, a fost mai rău : din Petropavlovskul kazah pînă în Karaganda, un stolîpin putea face o sută patruzeci și opt de ore (cu cîte douăzeci și cinci de oameni în compartiment), din Karaganda pînă la Sverdlovsk — o sută șaptezeci și două de ore (cu douăzeci și șase de oameni într-un compartiment). Chiar de la Kuibîșev la Celeabinsk, Suzi a călătorit într-un stolîpin zile și nopți de-a rîndul ; erau treizeci și cinci de oameni într-un compartiment, dormind claie peste grămadă și luptîndu-se. (Spre satisfacția celor care ne reproșează că nu am luptat). Iar în toamna anului 1946, N.V. Timofeev-Ressovski a călătorit, de la Petropavlovsk la Moscova, într-un compartiment cu treizeci și șase de oameni. Cîteva zile și nopți la rînd a stat spînzurat între oameni, fără să atingă podeaua cu picioarele. Apoi, pasagerii au început să crape — caz în care erau scoși de sub picioarele celorlalți, e drept, nu imediat, ci a doua zi — așa că s-a mai făcut loc. Drumul pînă la Moscova a durat trei săptămîni. (Aici, după legile „țării miracolelor", Timofeev-Ressovski a fost dus pe brațe de ofițeri pînă la automobil : venea să urnească știința din loc).

Treizeci și șase să fie oare limita ? Nu avem mărturii care să ateste cifra 37, dar, profesînd unica metodă științifică și educați în lupta cu „limitatorii", trebuie să răspundem ferm : nu, nicidecum ! Nu este o limită. Poate undeva o fi o limită, dar nu la noi ! Cîtă vreme între umeri, picioarele și capetele oamenilor mai rămîn cîțiva decimetri cubi de aer, compartimentul e gata să primească noi deținuți ! Convențional, s-ar putea accepta ca limită numărul de trupuri nemișcate care ar încăpea în volumul fizic al compartimentului, rînduiți metodic, fără grabă.

V.A. Korneeva a călătorit la Moscova într-un compartiment cu treizeci de femei, majoritatea niște babe cocîrjate, deportate pentru bigotism (la sosire, afară de două, toate au fost duse direct la spital). Nu au avut morți, pentru că printre ele erau niște fetișcane bine dezvoltate și drăguțe, arestate pentru „contacte cu străinii". Care fete nu se sfiiseră să bește lească escorta : „Cum nu vă e rușine să le transportați în felul acesta ? V-ar putea fi mame !" Mai mult ca sigur că nu argumentele morale, ci înfățișarea fetișcanelor i-a convins pe soldați să le mute pe cîteva dintre bătrîne la carceră. Or, într-un stolîpin, carcera nu e o pedeapsă, ci fericirea întruchipată. Din cele cinci compartimente pentru deținuți, numai patru sînt celule comune, una din ele este împărțită în două, alcătuind patru cușete înguste, ca ale însoțitorilor de vagoane. Carcerele sînt folosite ca izolatoare. A călători în cîte trei și patru e o fericire !

Nu, nu pentru a-i omorî deliberat, de sete, deținuții sînt hrăniți, de-a lungul întregii călătorii, exclusiv cu scrumbii și pește uscat și sărat (așa a fost în toți anii, în '30 și '50, vara și iarna, în Siberia și în Ucraina ; exemplele sînt atît de numeroase, încît devin de prisos). Nu pentru a-i omorî de sete, nu... Dar spuneți și dumneavoastră, cu ce ar putea fi hrăniți păduchioșii ăștia pe drum ? Fiertură caldă nu li se cuvine. E drept, într-unul din compartimentele alăturate, e instalată o bucătărie, dar aceea e pentru escortă. Terci uscat nu le poți da, și-atunci ce să le dai ? Batog proaspăt și conserve de carne ? O scrumbie și o coajă de pîine și să zică mersi.

Iată-ți, omule, jumătatea de scrumbie, cît ți-o mai dau și pe aia și bucură-te. Dacă ești deștept, n-o mînca, rabdă, ascunde-o în buzunar, o s-o înfuleci la stația de tranzit unde poți bea apă. Mai rău e dacă-ți dau hamsie de Azov umedă, presărată cu grăunțe mari de sare, asta nu ține în buzunar, ia-o imediat cu poala vestonului, în batistă, apoi în palmă și mănînc-o pe loc. Hamsia e împărțită pe vestonul unuia dintre deținuți, iar peștele uscat e azvîrlit de escortă direct pe podea și se porționează pe lavițe, pe genunchi. (P.F. Iakubovici, în cartea sa „În lumea proscrișilor", scrie, despre anii '90 ai secolului trecut, că, în timpuri crîncene, la etapele siberiene, se alocau 10 copeici pe zi pe cap de om, prețul unei pîini — trei kilograme — fiind de cinci copeici, iar al unui ulcior cu lapte — doi litri — de trei copeici. „Deținuții prosperă", scrie el. „La Irkutsk, un funt de carne costă zece copeici și deținuții „sînt la sapă de lemn". Un funt de carne pe zi pentru un om nu e o jumătate de scrumbie ?

Dar, odată ce ți-au dat pește, o să-ți dea și pîine, ba, poate, și cîteva firișoare de zahăr. Mai rău e cînd escorta vine și anunță : astăzi nu primiți mîncare, nu ni s-a dat pentru voi. Căci se poate întîmpla să nu primească într-adevăr : undeva, într-o contabilitate penitenciară, o cifră a scăpat în altă coloană. Se poate întîmpla să și primească, dar, cum escortei nu-i ajunge propria rație (nici soldații nu crapă de sătui), poate foarte bine hotărî să șterpelească pîinea, iar să-ți dea numai o jumătate de scrumbie goală ar însemna să stîrnească suspiciuni. **(Va urma)**

Traducere și adaptare Mircea Podină

serial

Acei bolnavi care au guvernat

14

Pierre Accoce, dr. Pierre Rentchnick

Charles de Gaulle

Indiferentă la stridențele politicii, doamna de Gaulle veghează din umbră asupra sănătății marelui său bărbat. Ea îi stabilește dieta, îi obligă pe cei ce îi servesc masa să nu-i umple prea mult paharul, farfuria. Generalul știe, însă, să recupereze. Își satisface poftele de gurmand atunci cînd doamnele nu sînt invitate, de exemplu la mesele de vînătoare, organizate la Rambouillet.

Două atentate, fără a avea, ca prin minune, urmări, unul la Pont-sur-Seine și celălalt la Petit-Clamart, arată că rămîne, totuși, expus, în permanență, gesturilor demente. Nu ignoră faptul. A mărturisit chiar că nu i-ar displace să dispară astfel. Să aibă o ieșire wagneriană din scenă. Deoarece l-a citit prea mult pe Nietzsche, el simte o atracție sumbră față de ceea ce este aducător de moarte. Suportă cu dificultate pe cei 200 de gardieni, 15 inspectori civili și cinci „gorile" însărcinați, toți, să-i asigure protecția.

O preocupare identică, de a nu-l vedea cedînd la un cataclism organic, îi îndeamnă pe cei din anturajul său să întărească serviciul menit să-i vegheze sănătatea. În decembrie 1959, fratele generalului, Pierre, suferă, la Elysée, un grav atac de cord, care îl va ucide. Era un sfîrșit de săptămînă. Doctorul Lichtwitz părăsise Parisul. În localul servind drept infirmerie, de la intrarea în palat, nu s-a găsit decît aspirină. Se vor scurge două ore pînă cînd un alt medic să poată interveni. În zadar. Această dramă, la care generalul a asistat, i-a făcut pe responsabilii cu protecția sa să mobilizeze, în permanență, doi tineri medici internîști aparținînd serviciului sanitar al contingentului de armată de la Elysée. Vor fi înlocuiți, periodic. Aceștia îl vor însoți pe de Gaulle în toate deplasările pe care le va efectua. Li se amenajează o încăpere, în apropiere de apartamentul generalului. Misiunea lor constă în a acorda primele îngrijiri și a asigura reanimarea în așteptarea medicului curant, sau chiar, în caz de necesitate, un transfer la spitalul Cochin, unde două saloane rămîn, constant, rezervate pentru de Gaulle.

Doctorul curant Lichtwitz va deceda la 19 iulie 1963. Înainte de dispariție, își va prezenta lui Charles de Gaulle succesorul, un prieten : doctorul Roger Parlier, consultant-șef la spitalul Fundației Rothschild.

Anul 1964, deși cel mai liniștit, în plan politic, din primul septenat al președinției, se va releva, de la început, plin de solicitări extrem de obositoare, din punct de vedere fizic, pentru generalul de Gaulle. Acesta intră în cel de-al 74-lea an al vieții. Îl chinuie, ciclic, viziuni apocaliptice. Expresia vorbirii sale începe să fie marcată de accente vizînd disperarea. Apar, astfel, schimbările. Scînteietor dimineața, se metamorfozează cîteva ore mai tîrziu, devenind omul bătrîn ce simte sosirea glaciațiunii eterne. A doua zi, redevine din nou stăpîn pe sine. Din acest moment, îl fascinează longevitatea altora.

Cel mai mult îi este teamă de decrepitudine și spectacolul ei dezolant. Ca toate ființele călite printr-o asceză morală, ce le face să ignore organismul, generalul are, uneori, fantasmagorii. A crezut, multă vreme, că îl va secera un cancer, și i-o și spune doctorului Lichtwitz. Obsesia aceasta, care se accentuează la începutul lui 1964, ține de senectute. Și el știe bine, deoarece a studiat cazul, cu începere din 1925, la mareșalul Philippe Pétain. Făcea, pe atunci, munca de „negru" pentru bătrînul soldat, scriind cărțile pe care acesta doar le semna. „Desfășurîndu-mi activitatea pe lîngă Pétain, povestea de Gaulle, am văzut ivindu-se la el două fenomene la fel de puternice și, totuși, contradictorii : dezinteresul senil pentru orice și ambiția senilă pentru toate".

Afectat, în acest mod, Philippe Pétain nu lucra mai mult de patru ore pe zi. Alura îi rămînea marțială, înșelătoare ; mintea nu mai ținea, însă, pasul. „Spiritul l-a părăsit, scria de Gaulle. Cu toate acestea, nu renunță, vizînd chiar mai sus. Este criza sa de reîntoarcere la anii tineri. Ambiția reprezintă ultima pasiune a bătrînilor".

Simte, cîteodată, generalul, că această ambiție îi debordează inteligența ? Un fapt arată cît de mult se observă, în realitate : își supune anturajul unei presiuni istovitoare, cerînd fiecăruia, care ar îndrăzni să-i spună să plece de la cîrmă, s-o facă atunci cînd încă mai este timp pentru aceasta. Deși alimentate, psihic, de instinctul său de putere, resursele fizice de care dispune sînt mai fragile decît s-ar părea. Călătoria oficială pe care o întreprinde în Mexic, între 15—24 martie 1964, o va dovedi : suferă de un adenom la prostată. Ar trebui operat, pentru că ar putea provoca, necedînd medicației și băilor călduțe, o retenție totală. Dar Charles de Gaulle n-a vrut să-și amîne vizita. Lăsînd intervenția chirurgicală pe mai tîrziu, se vede nevoit să poarte o sondă în vezică, introdusă de unul dintre cei mai reputați urologi francezi, Pierre Aboulker.

„Cînd i-am pus sonda, arăta chirurgul, era în temă, aproape în aceeași măsură ca mine, asupra respectivei probleme. Mi-a spus că i-ar plăcea să-l întîlnească pe cel ce a creat modelul sondei, pentru a-l felicita. I-am răspuns că ar fi destul de dificil, întrucît era vorba de un american. S-a făcut stacojiu și mi-a replicat : «Nu-mi spune că mi-ai pus o sondă americană! Dumnezeule, nu există oare una franțuzească ?» M-am grăbit să-i explic că modelul era fabricat în Franța, sub licență, astfel că, în realitate, sonda era franțuzească. «Bine, a zis. Dar aceasta nu este suficient. Ar trebui să avem integral modelul nostru. Doctore, nu doresc să se afle că mi-ați implantat o sondă americană. Considerați faptul drept un secret de stat»".

Americană sau franțuzească, purtarea sondei este, uneori, însoțită de dureri. Și anturajul generalului își pune întrebări, în șoaptă, cu privire la gravitatea afecțiunii. Este observat, pe furiș, comportamentul președintelui. Impasibil, întinde pasul. Uită de suferință. Personajul depășește persoana. În Mexic, el reprezintă Franța.

La puțină vreme după ce revine la Paris, se internează în spitalul Cochin. La 17 aprilie, este așezat pe masa de operație de către echipa de chirurgi a profesorului Aboulker. Doctorul Jean Lassuer asigură anestezia. Apoi, intră în funcție bisturiul. Este înlăturată prostata. Biopsia confirmă că n-a fost vorba de o tumoare malignă.

■ Intrat în cel de-al 74-lea an al vieții, generalul de Gaulle este chinuit, ciclic, de viziuni apocaliptice.

■ Cu forțele refăcute, el se lansează, totuși, într-un turneu lipsit de sens, parcurgînd „în pas de marș forțat" zece țări din America Latină.

■ Generalul încearcă edificarea Europei, dar nu se poate opune împărțirii lumii în tutele sovietice și americane.

■ Încrederea lui de Gaulle într-un însemnat număr de colaboratori începe să se destrame.

Cu forțele refăcute la începutul toamnei, fiind, evident, construit dintr-o esență tare, generalul de Gaulle se lansează într-un turneu lipsit, de fapt, de sens, din septembrie pînă în octombrie. 25 de zile parcurse „în pas de marș forțat" în 10 țări din America Latină. Discursuri după discursuri, mese copioase, scurte momente de somn în avion, apoi uralele și strîngerea a mii de mîini, fără a purta, deși cu ochii bolnavi, ochelari de protecție împotriva soarelui insuportabil. Ce a dorit el să demonstreze ? Președintele francez considera America Latină, din punct de vedere politic, un continent de viitor. Nu vroia să-l lase să aibă tête-à-tête doar cu Statele Unite. Dorește, de asemenea, să nu vadă America Latină alunecînd pe panta spre comunism. Gînduri pioase, fără îndoială. Acolo, însă, ca și în altă parte, comandă cei ce au în mînă puterea reală. Dar viziunea sa asupra lumii și democrației este cea care l-a făcut să meargă, pentru a o apăra, pe meleaguri atît de îndepărtate.

Multă vreme impetuos, organismul generalului de Gaulle dă semne de erodare la vîrsta de 75 de ani. Generalul își asumă, totuși, un nou mandat de șapte ani.

Criticată de unii, lăudată de alții, cea de-a V-a sa Republică a ieșit din furtuna ce i-a consacrat măsterea. Pe măsură ce se estompează pericolele și se consolidează pacea spiritelor, observatorii devin mereu mai caustici. Generalul, notează aceștia, va mai reuși, în maniera ce-i era proprie, cîteva acțiuni de politică internațională : restabilirea autorității Franței, ieșirea,

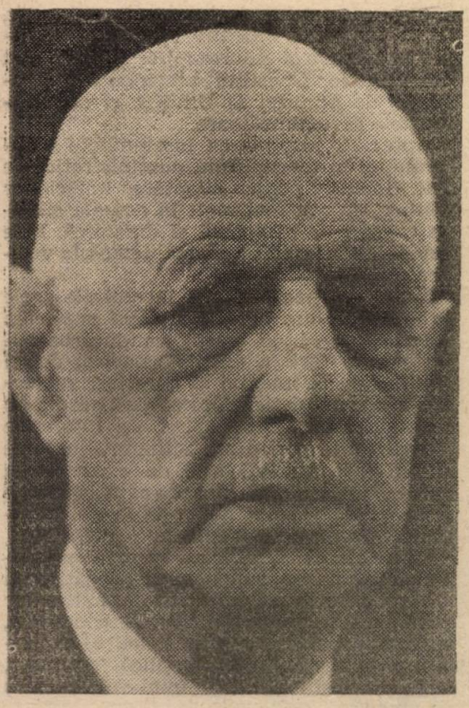

Generalul de Gaulle : „Nu sînt omul nimănui"

din punct de vedere militar, din NATO. Încearcă, de asemenea, edificarea Europei. Dar nu se va putea opune împărțirii lumii în tutele sovietice și americane. În politica internă, remarcă observatorii, dacă a avut capacitatea să lanseze industrializarea într-o țară funciarmente agricolă, el n-a reglementat, în schimb, repartizarea bogăției. Proiectele sale de participare au rămas literă moartă.

Unii dintre cei mai apropiați colaboratori ai săi încep să manifeste veleități de emancipare. Chiar Georges Pompidou, format în cel mai apropiat anturaj al generalului, simte acum născîndu-se în el tentația de a se elibera de modelul pe care l-a urmat. Respectuoși încă în ceea ce privește aparențele ritualurilor instituite, unii practică detașarea în profunzime. Încep să fie colportate cusururile marelui om. Abandonînd foarte devreme nava gaullistă, în legătură cu reforma constituțională din 1962, Pierre Sudreau afirmă, cu certitudine, că generalul a pus să-i fie supravegheați miniștrii din 1958, să le fie observate toate mișcările, pe cine primesc, chiar și în pat.

Simte, oare, de Gaulle, în aceste nimicuri ce se acumulează, germenii furtunii ? Și dacă ea va izbucni, o va putea stăpîni ?

Memoria îi rămîne bună. Poate ține încă splendidele sale conferințe de presă, etalate pe un parcurs de 90 de minute, discursurile admirabile de o oră, fără să consulte vreo notiță și fără a schimba o iotă din textul original, învățat pe dinafară.

În politica internațională, terenul său preferat, combativitatea sa n-a scăzut. La Pnom Penh, manifestă o poziție dură, plină de hotărîre față de americani, cărora le dezaprobă expansionismul în Extremul Orient. Nu dă înapoi nici în fața unei rupturi cu numeroși dintre adepții săi, dezavuînd Israelul în legătură cu războiul de șase zile, declanșat în 1967. Lezează, de asemenea, fără remușcări, poporul evreu, „dominator și sigur de el". În opinia sa, apără, în acest mod, interesele Franței în Orientul Mijlociu. Mai mult, în iulie 1967, ofensează, în cursul unei vizite oficiale, Canada, strigînd : „Trăiască Quebec-ul liber".

Nu trebuie să surprindă aceste poziții. Ele rezidă în mistica gaullistă, lipsită de ocolișuri. Totuși, unii vor exploata respectivele intervenții, dar într-un alt context. Lăsînd să se înțeleagă că ele se datorează unei diminuări, repetate, a forțelor spirituale ale președintelui. Și aceste zvonuri nu provin din rîndul opoziției, ci din cel al clanului fidelilor, în care încolțesc ambițiile. Ambiții ce se vor amplifica și vor deveni fățișe după evenimentele din mai 1968.

O dezordine studențească răstălmăcită ? O nemulțumire justificată ? O răzvrătire ? În orice caz, țara nu urmează grupurile de tineri care încing atmosfera străzilor pariziene. Dar generalul constată, cu spaimă, că structurile puterii șovăie. Este adevărat, de Gaulle se afla, în momentul respectiv, în străinătate, la București, într-o vizită protocolară la români. Cînd revine în patrie, descoperă o criză pe care guvernul său n-a știut s-o mențină sub control. Muncitorii depășesc, prin acțiunile lor revendicative, mișcarea studențească. De această dată, puterea trebuie să intervină. Pentru a-i amăgi pe manifestanți, primul ministru, Georges Pompidou, optează în favoarea unei manevre viclene : să se acorde sporurile de salarii reclamate ; un impuls premeditat pentru sporirea inflației, va readuce, apoi, finanțelor echilibrul dorit. Generalul de Gaulle nu percepe, însă, dimensiunile situației. Îi scapă. Trece printr-o criză morală. Dispare, dintr-odată, împreună cu familia. Survolînd o Franță liniștită, se dezintoxică, în aer, de evenimentele din Paris. 24 de ore mai tîrziu, revine la Elysée, reia frîiele. În iunie 1968, alegătorii se pronunță decisiv în favoarea majorității gaulliste : 358 de deputați, din 485.

Cucerirea politică a unei națiuni nu se reia, totuși, la 78 de ani, cu o echipă nouă. Or, generalul se vede nevoit să facă tocmai acest lucru. Deși scrutinul din iunie a reunit atîtea sufragii populare în jurul numelui său, încrederea lui de Gaulle într-un însemnat număr de colaboratori s-a destrămat. Se produce divorțul său politic de Georges Pompidou. Se retrage într-o profundă izolare. În tumultul declanșat de scurta sa dispariție, zvonurile cele mai răutăcioase sînt lansate de cei ce i se află în preajmă. Unii dintre aceștia și-au păstrat demnitatea. Alții, însă, au cedat panicii, sau au dat, dintr-odată, frîu liber poftei de a urca în fotoliile puterii. Îi neagă vocația, nemairecunoscîndu-i acea trăsătură particulară, ce îi permitea să stăpînească marile furtuni. Șopteau, în spatele său : „S-a dovedit a fi nehotărît" ; „Nava ia apă" ; „Șeful este terminat".

Terminat ? Oboseala cîștigă teren, este adevărat, chiar ceva mai repede decît prevăzuse generalul. Ginerelui Alain de Boissieu, ca și fiului său, Philippe, de Gaulle le mărturisea că se va retrage la 80 de ani. Medicii care îl îngrijeau și, bineînțeles, el însuși, știau că este afectat de un anevrism al aortei. Acesta fusese reperat în urmă cu cîțiva ani. Pereții arterelor erau supuși acțiunii combinate a arteriosclerozei și a hipertensiunii. Dilatări localizate, un fel de hernii, atacă aorta — acest făgaș principal al torentului sanguin — în zona toracelui și a abdomenului. Diabetul a contribuit, desigur, la apariția răului. Anevrismele, spune medicina, arată că învelișul intern al vasului sanguin major este rupt în mai multe locuri. Ele fac să se dilate stratul median și peretele extern al aortei. Le pot străpunge.

Pentru de Gaulle se apropie, așadar, clipa renunțării. Sub scoarța stejarului, seva se usucă. Generalul a ținut, pînă acum, cîrma fără să se clatine, dominînd, fără a le evoca vreodată, slăbiciunile de ordin fizic (care ar fi oprit, fără îndoială, din cursă, pe oricine, și cu atît mai mult un candidat la puterea supremă). De cîte ori a fost surprins în avion, stînd împietrit în fotoliu, cu ochii deschiși, în timp ce anturajul său, doborît de oboseală, dormea adînc ? Insensibil la climă, la efortul epuizant, el a oferit, întotdeuna, un exemplu cînd a reprezentat Franța. Eroziunea făcîndu-și apariția, el nu se va prăbuși în public. Pentru general, așa ceva nu este de imaginat.

Deschide, el însuși, poarta prin care va ieși din scenă. Printr-un referendum voit ambiguu, care amestecă economia cu politica. Răspunsul dat este „Nu" și, în baza sa, generalul pleacă la 27 aprilie 1969. La 11 minute după miezul nopții, de Gaulle își dă demisia din funcțiile deținute. Părăsește imediat Parisul, pentru a ajunge acasă, la Colombey. Se știe, acum, că este pregătit să moară. Afectat în însăși profunzimea ființei lui, este cuprins de o mare tristețe, povestea Raymond Tournoux. O amărăciune ce nu va înceta să-l consume.

Este, de fapt, descurajarea izvorîtă din intuiția că „micile focuri sub micile oale" ar putea mocni din nou, după ce nu va mai fi. Că Franța nu-și va mai regăsi, rapid, un loc respectabil în concertul națiunilor, că ea se va rigidiza în cochilia trecutului. Și el nu va mai putea face nimic pentru ea. Organismul îi bloca speranța. Sosise vremea să pună ordine în propriile sale treburi.

În octombrie 1970, generalul vorbește, pentru prima oară, de dureri difuze, datorate, fără îndoială, fenomenelor de erodare a vertebrelor, cauzate de dilatările anevrismale. La 9 noiembrie 1970, după amiaza, unul din anevrismele aortei, situat probabil în apropiere de învelișul cordului, explodează. Hemoragia se declanșează, lovind, asemenea unui trăsnet, pe de Gaulle.

Moartea datorată rupturii anevrismului a făcut să se creadă, potrivit opiniei unor specialiști, că generalul de Gaulle era purtătorul sindromului Marfan, maladie ereditară de care a suferit, de asemenea, președintele american Abraham Lincoln. Acest sindrom a fost descris de medicul francez ce i-a dat numele, Antonin Marfan, în 1896. Se caracterizează printr-o talie foarte înaltă, torace în formă de pîlnie, membre superioare și inferioare foarte lungi, tulburări oculare, afecțiuni endocrine și un anevrism al aortei.

Așa cum a dorit, Charles de Gaulle a fost înmormîntat lîngă fiica sa Anne, la Colombey, îmbrăcat în uniforma sa legendară, de general de brigadă. Fără funeralii naționale. A vrut să aibă acel sfîrșit la care se referea Chateaubriand : „Pentru oamenii mici, mausolee. Pentru oamenii mari, o piatră și un nume". **(Va urma)**

Traducere și adaptare Vasile Crișu

ПРАВДА

„Nu stă în obiceiurile noastre să oferim informaţii în «roz»"

Interviu cu V. Kriucikov, preşedintele K.G.B. *)

— În ţară la noi, ca şi în străinătate, s-ar fi exprimat surprinderea dacă preşedintele K.G.B. al U.R.S.S. nu ar fi fost inclus în Consiliul prezidenţial : importanţa informaţiei pe care o primeşte preşedintele ţării de la departamentul dv. este greu de subapreciat. Consideraţi că a sporit răspunderea cekiştilor, inclusiv a dv. personal, pentru oportunitatea şi veridicitatea informaţiilor, care, pe linia K.G.B., ajung pe masa de lucru a preşedintelui ? Cum se pregătesc aceste informaţii pentru M. Gorbaciov ?

— În întrebarea pusă, dv. însivă aţi remarcat importanţa K.G.B. în structura noastră de stat. Conform Constituţiei, preşedintele K.G.B. al U.R.S.S. nu intră în Consiliul prezidenţial. Cu toate acestea, el a fost inclus şi, se pare, nu întîmplător. Pentru cekişti, aceasta înseamnă, în primul rînd, o răspundere uriaşă. Activitatea securităţii de stat este multilaterală, complexă, ea desfăşurîndu-se astăzi într-o situaţie extrem de complicată.

K.G.B., ca şi alte ministere şi departamente, dispune de informaţii necesare ţării. Dar există o particularitate, şi aici nu facem nici o „descoperire a Americii" : organele K.G.B. deţin informaţii secrete în probleme diverse. Ele sînt obţinute pe o cale specială, şi anume prin spionaj şi contraspionaj. Posibilităţile serviciilor noastre de analiză permit sintetizarea atît a informaţiei secrete, cît şi a celei ce provine din surse oficiale, confruntarea lor, aprecieri, concluzii.

Desigur, obţinerea unei informaţii nu este un scop în sine. Important este ca ea să fie utilă, să aibă un caracter preventiv, să se folosească operativ. Astăzi, principalii beneficiari ai informaţiilor noastre sînt preşedintele, Consiliul prezidenţial, Consiliul de Miniştri al U.R.S.S. şi departamentele corespunzătoare.

Apreciaţi just marea însemnătate a informaţiei în mecanismul administraţiei de stat, inclusiv pentru adoptarea hotărîrilor politice, cu atît mai mult în actuala situaţie extrem de complexă şi dinamică. Este nevoie de informaţii exacte, temeinic verificate şi sigure.

Multe din necazurile şi încercările grele cu care ne-am confruntat sînt explicate prin faptul că, în trecut, conducerea superioară a ţării a adoptat, uneori, decizi pornind de la imagini şi aprecieri subiective asupra situaţiei, fără să ţină seama de realitatea stărilor de spirit, de interesele şi aspiraţiile poporului. Situaţia din lume şi din ţara noastră este de o asemenea natură, încît K.G.B. nu-şi poate permite să se abată absolut deloc de la obiectivitatea informaţiilor obţinute.

În K.G.B. al U.R.S.S. a fost creat un sistem de obţinere, analizare şi pregătire a informaţiilor corespunzătoare. Analiza lor presupune şi prognoze, ceea ce constituie, desigur, aspectul cel mai dificil al activităţii noastre. Prognoza implică, mai ales, răspundere şi rezultatele unui volum uriaş de muncă.

Această răspundere este condiţionată şi de exigenţele sporite faţă de informaţiile oferite de cekişti. Ei au fost întodeauna la înălţime, indiferent cui îi erau destinate informaţiile noastre — secretarului general, Birolui Politic al C.C. al P.C.U.S., Prezidiului Sovietului Suprem, Consiliului de Miniştri sau altor instanţe. Cred că, odată cu introducerea instituţiei de preşedinte, răspunderea cekiştilor pentru precizia şi oportunitatea informaţiilor sporeşte, dată fiind importanţa hotărîrilor luate de preşedinte şi răspunderea acestuia faţă de popor, de ţară şi de lume.

Puterea prezidenţială este o instituţie nouă în sistemul de stat. Ea cere o abordare calitativ nouă faţă de informaţii şi tocmai aceasta ne preocupă acum. Volumul informaţiilor trimise preşedintelui, în general conducerii superioare a ţării, este însemnat. Important este ca în adoptarea oricărei decizii preşedintele să dispună de toate informaţiile care pot influenţa hotărîrea respectivă. Nici mai mult, nici mai puţin — atît cît trebuie. Un mare volum de informaţii poate estompa ceea ce este principal şi esenţial, informaţia trunchiată creează pericolul neglijării nejustificate a unor aspecte importante pentru aprecierea situaţiei. K.G.B. este, în ceea ce-l priveşte, călăuzit de acest principiu. Dar nu este doar o sarcină a K.G.B., ci şi a altor departamente. În rezolvarea acestei probleme vom ţine seama atît de experienţa noastră, cît şi de a altor ţări.

Pregătirea informaţiilor pentru preşedinte va fi cea mai importantă direcţie a activităţii noastre. Pentru aceasta vor fi desemnaţi colaboratorii cei mai calificaţi. Resimţim necesitatea unor corective substanţiale în activitatea serviciilor de informare şi analiză, inclusiv cu caracter organizatoric.

În chestiunile cele mai complexe privitoare la securitatea de stat a ţării, K.G.B. şi organele sale locale vor conlucra, ca şi înainte, cu alte ministere şi departamente. Acest lucru este necesar dacă dorim să evităm neajunsurile şi să fim obiectivi. Firesţe, aşteptăm ca informaţiile noastre să fie luate în considerare, deşi trebuie să spun că nu ne putem plînge de indiferenţă faţă de ele.

Aş dori să adaug că K.G.B. nu pretinde că deţine „adevărul în ultima instanţă". Există şi alte organe competente în ţară care au sarcini similare. Numai ansamblul de informaţii, primite din diverse surse, asigură posibilitatea ca preşedintele U.R.S.S. să adopte deciziile optime.

*) „Pravda" nr. 120/1990

STOP CADRU

În localitatea Kananaskis, în apropiere de Calgary, Canada, a avut loc (8—10 mai) sesiunea semestrială a Grupului de planificare nucleară (GPN) al NATO. Aceasta, în timp ce la Paris (11—14 mai) se întrunea Adunarea Atlanticului de Nord. Reuniunea GPN intervine la cîteva zile după întîlnirea de la Bruxelles (3—4 mai) a miniştrilor afacerilor externe din ţările membre ale NATO, care au analizat probleme legate de dezarmare, unificarea germană şi situaţia din Europa. Atenţie au suscitat şi două vizite : a lui James Baker — la sediul NATO (Bruxelles, 3 mai) şi a secretarului general al NATO, M. Wörner (Washington, 7—8 mai). La Kananaskis, ministrul american al apărării, R. Cheney (în imagine), a declarat că, acum, este „mai puţină nevoie" de rachetele nucleare cu rază scurtă de acţiune. GPN a pregătit documentele pentru reuniunea la vîrf a NATO (Londra, 5—6 iulie), care este consacrată revizuirii strategiei occidentale după încheierea războiului rece, analizării deciziei S.U.A. de a renunţa la modernizarea acestui tip de rachete (propunerea Bush) şi a artileriei nucleare desfăşurate în Europa (propunerea olandeză)

— Se știe, de exemplu, că Stalin primea uneori de la cekiști materiale analitice, versiuni ale evenimentelor și faptelor care nu conțineau adevărul total, sau, pur și simplu, nu corespundeau realității, ci ideilor și concluziilor celui ce se erijase în „primul om" în stat. Pot fi oare siguri oamenii sovietici că în K.G.B., în structura sa actuală, nu există și nu pot exista lichele politice și că președintele U.R.S.S. poate conta întru totul pe activitatea unui departament atît de necesar în secolul nostru ?

— Fără a intra în detalii în problema privind raporturile dintre Stalin și organele securității de stat, voi da un exemplu istoric bine cunoscut, și anume cel care arată că el a ignorat informațiile obținute de cekiști din diferite surse : invazia ce se pregătea de către Germania fascistă împotriva Uniunii Sovietice. Dovezi de atitudine similară față de informațiile noastre, dacă e să ne referim la istoria nu prea îndepărtată, s-au înregistrat și din partea altor lideri de partid și de stat. S-ar putea ca cele spuse să-i surprindă pe unii, dar foarte recent nici K.G.B., nici Ministerul de externe al U.R.S.S. nu au fost implicate în evaluarea urmărilor unor importante soluții politico-militare. Astfel, în urma subaprecierii mijloacelor politice de garantare a securității țării noastre, Uniunea Sovietică s-a lăsat antrenată în cursa înarmărilor în cîteva direcții.

De greșelile trecutului, cînd deseori hotărîrile se luau în mod autoritar, societatea sovietică trebuie să fie păzită în mod trainic. Or, la noi se creează tocmai un asemenea mecanism.

Referitor la activitatea K.G.B. în structura sa actuală, cum ați spus, ea se desfășoară pe făgașul înnoirii societății și, de aceea, nu stă în regulile noastre să oferim conducerii țării informații „în roz", cosmetice. În plus, în ultimul timp, activitatea organelor K.G.B. se desfășoară în condiții de democratizare și glasnosti, ea este supusă unui control strict din partea structurilor statale.

În ce privește „lichelele politice", ele există și în vremurile noastre și, cu siguranță, K.G.B. nu face excepție. Dar complexul de măsuri despre care ați amintit mai sus ne va permite să ne ferim de această categorie de oameni.

În organele securității de stat există un întreg sistem de servicii de informații și analiză bine pus la punct și care nu depinde de voința, modul de a privi sau înțelege o problemă de către un singur om, indiferent de veriga în care ar lucra. Orice concluzie este confirmată de părerea specialiștilor competenți. Pentru ea răspund subunitățile corespunzătoare ale organelor securității de stat.

— Și o ultimă întrebare strîns legată de cea precedentă : activitatea K.G.B., s-a aflat, practic, pînă acum, numai sub controlul partidului. După părerea dv., sub controlul cui trebuie să se afle acum, în condițiile creării instituției de președinte ?

— A se considera că, pînă acum, K.G.B. a fost numai sub controlul partidului nu este întru totul corect. Activitatea lui s-a aflat sub control pe diverse linii : al organelor superioare ale puterii și administrației de stat, al Ministerului de finanțe, al procuraturii. O serie de acte legislative, în baza cărora funcționează organele K.G.B., au fost adoptate de Sovietul Suprem al U.R.S.S.

Însă aveți dreptate în sensul că, mai înainte, conducerea organelor K.G.B. s-a realizat pe linie de partid. Acum, situația este, principial, alta. Conducerea permanentă a activității organelor K.G.B. revine președintelui țării, guvernului U.R.S.S., în baza legislației sovietice în vigoare. În prezent nu a fost încă elaborată o legislație atotcuprinzătoare care să ne satisfacă pe deplin — pe noi și pe cetățeni. Trebuie consolidată baza juridică. Noi am dorit ca noile legi care reglementează activitatea organelor de securitate să fie emise cît mai repede posibil. În primul rînd, cekiștii sînt cei care așteaptă prima lege publică despre K.G.B., care va avea o însemnătate fundamentală. Alături de alte probleme, proiectul de lege prevede controlul asupra activității organelor K.G.B. din partea organelor superioare ale puterii și administrației de stat : Congresul deputaților poporului din U.R.S.S., președintele și șeful guvernului țării, iar pe plan local — organele reprezentative respective ale puterii, în limitele stabilite de legislație. Comitetul Sovietului Suprem al U.R.S.S. pentru problemele apărării și securității de stat analizează, periodic, dări de seamă ale conducerii K.G.B. și subunităților sale. Informațiile în probleme concrete privind activitatea K.G.B. al U.R.S.S., a organelor și trupelor subordonate lui sînt puse la dispoziția deputaților poporului ai U.R.S.S. În conformitate cu statutul juridic, funcțiile de control vor fi exercitate de Consiliul prezidențial a cărui importantă sarcină va fi elaborarea de măsuri pentru garantarea securității țării.

În același timp, organele securității de stat beneficiază de instituțiile democrației și glasnosti-ului. Sporesc informațiile despre activitatea cekiștilor, ceea ce ne permite să realizăm multe lucruri și, mai ales, să obținem sprijinul oamenilor muncii, fără de care nu ne putem concepe activitatea în noile condiții. Contactele noastre cu colectivele de oameni ai muncii dau posibilitatea oamenilor sovietici să-și expună deschis părerea privind organele securității de stat ; or, și aceasta este o formă specifică și foarte importantă de ajutor și de control.

Agenția „France Presse"

„Nu vreau să încrucișăm spadele pentru probleme tehnice"

■ Despre Polonia și linia Oder-Neisse

Negocierile directe dintre Varșovia, pe de o parte, și R.F.G.—R.D.G., de cealaltă parte, în legătură cu un tratat care să garanteze frontiera occidentală poloneză au intrat într-o fază activă, polonezii dorind să se ajungă rapid la o reglementare „fără ambiguități" a acestei probleme care planează, în continuare, asupra relațiilor dintre cei doi vecini, subliniază observatorii.

Polonia, care a cerut ca tratatul cu cele două state germane să fie parafat înainte de unificare, subliniază acum că problema principală rezidă în „conținutul" tratatului și nu în parafarea lui ; ea dorește să prezinte un proiect de tratat în iulie, la Paris, la cea de-a treia conferință ministerială „2 + 4" (cele două Germanii, S.U.A., U.R.S.S., Marea Britanie, Franța).

Frontiera poloneză a fost fixată după cel de-al doilea război mondial pe linia Oder-Neisse și înglobează, deci, foste teritorii germane. „Problema esențială este ca, în noua situație istorică, Polonia, Germania și Europa să reglementeze, fără ambiguitate, chestiunea frontierei", a declarat premierul polonez, Tadeusz Mazowiecki, la postul francez de radio „RFI".

Purtătorul de cuvînt al Ministerului polonez de externe, Wladyslaw Klaczynski, a comunicat „AFP" că „problema parafării a fost exagerată. Nu este vorba decît de un element al propunerilor poloneze. Cel mai important este conținutul tratatului și ca el să fie ratificat după reunificare", a subliniat el.

Dacă obiectivul Poloniei nu s-a modificat — încheierea unui tratat cu Germania unificată —, demersurile pentru a-l obține au evoluat sensibil, constată observatorii. Astfel, Polonia nu mai pune drept condiție prealabilă semnarea formală a unui act juridic înainte de reunificare, „forma de parafare" putînd fi discutată, potrivit lui W. Klaczynski.

Pentru Varșovia nu se pune problema să se mulțumească cu o rezoluție a celor două parlamente germane, care ar fi o „declarație politică", în locul unui tratat. „Aceste rezoluții ar putea să se raporteze la textul tratatului", elaborat înainte de unificare, apoi semnat și ratificat imediat după aceea, a continuat purtătorul de cuvînt al Ministerul polonez de externe.

Organul de presă al sindicatului „Solidaritatea", „Gazeta Wyborcza", scrie că, la întrebarea secretarului de stat american James Baker, dacă o declarație a parlamentelor vest și est-germană nu ar avea o importanță mai mare pentru Polonia decît parafarea unui tratat de către cele două guverne, premierul Mazowiecki ar fi declarat : „Nu vreau să încrucișăm spadele pentru probleme tehnice".

La Varșovia a avut loc prima reuniune Polonia — R.F.G./R.D.G. : ea a permis celor trei participanți să-și expună punctele de vedere. Discuțiile de fond vor începe la viitoarea sesiune, ce va avea loc la Bonn „înainte de finele lunii mai", a precizat purtătorul de cuvînt al Ministerului de externe.

„Ar fi bine ca ministrul de externe Krzystof Skubiszewski să poată prezenta, în iulie, la Paris, un proiect de tratat", a arătat, în continuare, oficialitatea poloneză.

La rîndul său, premierul polonez a indicat că ar dori „ca, imediat după crearea Germaniei unificate, să se ajungă la semnarea tratatului, care ar putea fi ratificat. Cred că redactarea textului s-ar putea face înainte de unificare", a spus el.

„Gazeta Wyborcza" a mai informat că „James Baker a comunicat premierului polonez despre asigurările date de cele două guverne germane, în sensul că negocierile tripartite Polonia — R.F.G./R.D.G., privitoare la textul tratatului, se vor termina înainte de finele lunii iulie".

poșta redacției

Numiri de ambasadori

Dumitru Creangă, București. Într-adevăr, Comitetul Sovietului Suprem al U.R.S.S. pentru probleme internaționale a aprobat numirea a noi ambasadori ai Uniunii Sovietice, în zece țări, între care și România. Referindu-se la această rocadă a corpului diplomatic sovietic, un reprezentant al Ministerului Afacerilor Externe al U.R.S.S., citat de ziarul „Izvestia", a arătat că, în ultimul timp, în M.A.E. a apărut necesitatea de a regrupa forțele, de a le repartiza cît mai rațional, în concordanță cu sarcinile actuale. Întrucît situația în lume, în special în Europa, s-a schimbat în mod radical, ministerul va înnoi corpul diplomatic cu oameni competenți. Toate țările în care se schimbă ambasadorii — a spus el — joacă, în prezent, un rol-cheie în viața internațională și în politica externă a U.R.S.S., S.U.A., Franței, Italiei, statelor din Europa răsăriteană.

M.A.E. nu are să reproșeze nimic nici unuia dintre foștii ambasadori. Dar, chiar și cel mai ireproșabil lucrător pe plan profesional, ocupînd un loc timp de 4—5 ani, pierde acuitatea de receptare. Există un termen optim de deținere a unui post — acela de trei ani. Apoi, trebuie să urmeze schimbarea. Astfel se menține o dinamică necesară, iar ritmul activității nu încetinește.

Mai este un moment care nu poate să nu atragă atenția. Este foarte evident că regruparea efectuată în cadrul M.A.E. nu este o simplă schimbare de componență. Într-o serie de ambasade, pe posturile ocupate în trecut de foști activiști de partid și de stat vin diplomați profesioniști. M.A.E. își reorganizează structurile în concordanță cu situația internațională în schimbare. De aceea, în Europa răsăriteană sînt numiți oameni care au experiența activității în țările cu sistem parlamentar diplomatic, cunosc bine sistemul politic occidental.

Vă prezentăm, în continuare, și cîteva date biografice despre noul ambasador extraordinar și plenipotențiar al U.R.S.S. în România, consemnate de revista sovietică „Novoe Vremea". În vîrstă de 55 de ani, **Feliks Bogdanov** și-a început cariera la Ambasada sovietică din Ungaria. A absolvit Institutul de stat pentru relații internaționale din Moscova și Școala superioară de diplomație. Cunoaște limbile maghiară, franceză și engleză. Mulți ani a lucrat în aparatul central al M.A.E., la Departamentul 5 pentru Europa. În perioada 1976—1979 a fost ministru-consilier în Ungaria. După revenirea în țară, de la Budapesta, F. Bogdanov a fost, timp de șase ani, adjunctul șefului Departamentului 5 pentru Europa. În 1985 a fost numit ambasador în Republica Burkina Faso, de unde a fost mutat la Bruxelles, tot ca ambasador.

Activitatea rodnică desfășurată de Bogdanov în Belgia a stat la baza hotărîrii Sovietului Suprem de a-l numi ambasador la București, menționează revista sovietică. În acest post, diplomatul de profesie Bogdanov îl va înlocui pe E. Tiajelnikov. „Stabilirea relațiilor cu noua Românie cere mult mai multă măiestrie și experiență" — conchide sursa citată.

Retragere de trupe

Mariana Săsărman, Satu Mare. Ultimele aspecte ale procesului de retragere a trupelor sovietice din Ungaria au fost discutate la o recentă ședință a Consiliului de Miniștri al acestei țări. În urma ședinței, informîndu-i pe ziariști despre evoluția procesului, generalul-maior Antal Annus a relevat, potrivit agenției „M.T.I.", că retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul Ungariei se desfășoară conform planificării. El a arătat că, în perioada 23—24 aprilie, la Budapesta au avut loc convorbiri cu delegația sovietică, referitoare la aspectele neclarificate privind retragerea trupelor. Părerile celor două părți diferă în problema refacerii și reparării construcțiilor și obiectivelor închiriate de către Ungaria, în perioada respectivă, părții sovietice. În cursul convorbirilor s-a ajuns la un consens în privința problemelor în litigiu, de care se vor ocupa mai departe experții. Se preconizează ca, la începutul lunii mai, să aibă loc o nouă rundă de convorbiri. În caz că la aceasta nu se va ajunge la o înțelegere, problema va fi înaintată spre examinare Comisiei mixte ungaro-sovietice.

În continuare, adaugă „M.T.I.", Antal Annus a relevat că, în problemele disputate, sînt implicate bunuri ale Ungariei în valoare de peste 100 miliarde forinți, iar revendicările părții sovietice reprezintă 2,7 miliarde ruble. Sarcina experților constă în stabilirea cu exactitate a faptelor pentru perioada cuprinsă între sfîrșitul celui de-al doilea război mondial și anul 1956, a condițiilor în care armata sovietică a pus stăpînire pe construcții aflate în proprietate ungară.

Primul acord, semnat în 1948, s-a referit la folosirea de către unitățile sovietice a unor cazărmi, aerodromuri și alte construcții din Ungaria, care au fost închiriate. În perioada 1948—1953, conform analizei efectuate, Ungaria a realizat renovarea și modernizarea unei părți din construcții, efectuînd și unele investiții. Sovieticii au plătit părții ungare numai 10 la sută din suma investită în aceste operații. Este necesar, de asemenea, să se analizeze daunele pe care le-a adus mediului înconjurător șederea trupelor sovietice pe teritoriul țării.

În ceea ce privește accelerarea retragerii trupelor sovietice, Antal Annus a menționat că această variantă nu este exclusă, dar ea depinde de înțelegerile dintre cele două guverne. Capacitățile căii ferate, a spus el, sînt folosite în totalitate, iar retragerea într-un ritm accelerat se poate face numai prin folosirea căilor rutiere. Acest lucru ar crea, însă, „o atmosferă cu adevărat militară", pentru cîteva luni, în regiunile de trecere, îndeosebi în regiunea transcarpatică.

Transplant

Gabriela Albu, Timișoara. Așa după cum s-a anunțat, pilotul sovietic Anatoli Grișcenko **(în imagine)**, în vîrstă de 53 de ani, afectat de radioactivitatea provocată de avaria de la Cernobîl, a fost supus, recent, la Seattle (statul Washington), unei intervenții chirurgicale, constînd într-o

grefă de măduvă osoasă. El fusese iradiat în aprilie 1986, în timp ce deversa tone de beton, nisip și plumb asupra reactorului de la Cernobîl. Grefa a putut fi realizată în urma unei adevărate curse contra-cronometru, avînd în vedere că între prelevare și injectare nu trebuia să treacă un interval de timp mai mare de 24 de ore. Într-un spital de la Besançon (estul Franței) doi medici au prelevat fragmente de măduvă osoasă de la o femeie de 42 de ani, singurul donator compatibil cu grupa de țesut corespunzătoare, în proporție de aproape sută la sută, cu cea a pilotului. Măduva prelevată a fost, mai întîi, transportată la Geneva, apoi la Londra și Seattle, în Statele Unite.

Agenția „Associated Press", citînd un purtător de cuvînt al spitalului, informează că operația s-a desfășurat cu succes, dar numai după aproximativ trei săptămîni medicii își vor putea da seama dacă pacientul poate fi socotit salvat. Specialiștii apreciază că Anatoli Grișcenko are o șansă din două de a supraviețui. În dreapta pilotului, Galina, soția sa.

Astronauți vest-germani

Cristina Panait, București. Pentru prima oară, un astronaut vest-german va face parte dintr-un echipaj spațial sovietic. Aceasta se va întîmpla în anul 1992 — a anunțat, de la Köln, Institutul vest-german de cercetări ale aerului și spațiului (DLR). Președintele acestui organism, Walter Kroelli, a semnat, recent, la Moscova, un contract, potrivit căruia un cercetător vest-german va petrece, opt zile, în martie 1992, la bordul stației orbitale MIR, unde va efectua, împreună cu un cercetător sovietic, șapte experimente științifice în domeniul biologiei și al științei materiilor. În prezent, cinci astronauți vest-germani — două femei și trei bărbați — se pregătesc la Köln. Doi dintre ei vor fi selecționați, la sfîrșitul acestui an, pentru a-și continua antrenamentul la „Orășelul stelelor", centrul sovietic de lîngă Moscova. Ulterior, unul dintre ei va fi ales pentru misiunea spațială din martie 1992. Hotărîrea de principiu privind această călătorie a fost luată cu prilejul vizitei lui Mihail Gorbaciov la Bonn, în iunie 1989.

Negocierile dintre cele două țări s-au prelungit mai multe luni, ajungîndu-se la un rezultat abia în februarie, anul acesta, în timpul vizitei la Moscova a cancelarului Helmut Kohl. Înțelegerea asupra căreia s-a căzut de acord fixează la 20 milioane mărci vest-germane (circa 12 milioane dolari) suma plătită de Bonn pentru această expediție ; jumătate va fi achitată sub formă de prestări de servicii și material științific.

Este adevărat că doi astronauți vest-germani — Ernst Messerschmid și Reinhard Furrer — au zburat deja în Cosmos. Aceasta s-a petrecut la bordul unei navete spațiale americane, cu zborul „Spacelab", între 30 octombrie și 6 noiembrie 1985. Un alt astronaut vest-german, Ulf Merbold, a zburat la bordul navetei americane Columbia, între 28 noiembrie și 9 decembrie. **(L.E.).**

Imelda Marcos

Aurora Popa, Iași. Potrivit unui act de acuzare din octombrie 1988, fosta „primă doamnă" a Filipinelor, Imelda Marcos, este acuzată de deturnarea a 160 milioane dolari din averea statului filipinez și de înșelarea organismelor financiare americane cu alți 165 milioane dolari. **În imagine,** ea este înfățișată

în timp ce se îndrepta spre tribunalul federal din Manhattan, New York, unde se judecă procesul. În timpul procesului s-a amintit că soția fostului dictator filipinez, Ferdinand Marcos, era cunoscută și ca „doamna cu 3 000 de perechi de pantofi", datorită luxului cu care îi plăcea să se înconjoare. Fostă „regină a frumuseții", Imelda Marcos a ținut să joace și un rol politic în viața țării, pe vremea cînd soțul ei conducea, în mod autoritar, Filipinele. Învestită cu titlul de „trimis plenipotențiar prezidențial", ea a efectuat 15 călătorii în străinătate, întîlnindu-se cu mari personalități ale vremii. Partizanii săi îi conferă merite în ameliorarea raporturilor statului filipinez cu U.R.S.S. și China, în negocierea unor contracte petroliere cu Mexicul și chiar în surdina pusă rebeliunii musulmane, din sudul arhipelagului filipinez, după o întîlnire a sa cu liderul libian Moammer Kadhafi. În schimb, adversarii săi susțin că, în timpul vizitelor sale în străinătate, principala reușită a Imeldei Marcos era să cheltuiască sume exorbitante. Îi plăceau onorurile, oamenii bogați, cumpărăturile costisitoare. Ca „guvernator al Manilei" — altă „funcție" cu care fusese învestită de soț —, ea a decis construirea unui centru cultural în valoare de 10 milioane dolari, dar și poduri, școli, hoteluri, spitale. Ca „ministru al resurselor umane", a construit mii de case și a ordonat să se planteze sute de mii de arbori.

La procesul în curs, au stîrnit senzație dezvăluirile cu privire la „cumpărăturile" pe care Imelda Marcos obișnuia să le facă la New York cu ocazia diverselor sale vizite. Evantaiul cheltuielilor este foarte larg — de la 20 de dolari pentru achiziționarea de hîrtie igienică „foarte fină" pentru „președintele Marcos", pînă la un milion de dolari, dați în 1983, pentru un tablou de Michelangelo. Printre altele, 1 332 dolari — pentru praline, alți 305 dolari — pentru o masă la restaurant. Într-o singură zi — dovedesc documentele prezentate la proces — Imelda a cheltuit, la New York, 62 000 de dolari pentru „opere de artă" și 190 000 pe bijuterii. Altă dată și-a cumpărat o brățară de diamante în valoare de 200 000 dolari sau, cu alt prilej, bijuterii vechi de 360 000 dolari. Dar nu-i plăceau numai bijuteriile. De exemplu, la Moscova, potrivit unei note din 25 septembrie 1982, a plătit peste 6 000 de dolari pentru caviar și 744 dolari la aeroport pentru fleacuri luate... de plictiseală.

Procurorul Debra Livingstone a declarat, la începutul lunii aprilie, în deschiderea procesului, că d-na Marcos s-a servit de filiala newyorkeză a Băncii Naționale filipineze, ca de „pușculița personală". Cererile de bani lichizi, solicitați la fiecare vizită la New York a d-nei Marcos, se ridicau pînă la 500 000 — a mărturisit, în cursul audierilor, fostul director al băncii. Avocatul a încercat să explice că toate aceste sume serveau fostei prime doamne a Filipinelor și pentru plata hotelului pentru ea și însoțitori ; de asemenea, pentru cadouri oferite, conform uzanțelor sau intereselor încheierii unor afaceri. Oricum, „disponibilitatea" deosebită a Imeldei Marcos de a risipi averea unui popor, care, în proporție de peste 60 la sută, trăiește sub limita sărăciei, n-a impresionat plăcut. Presa a subliniat că, dacă acuzațiile împotriva sa vor fi dovedite, s-ar putea asista la o condamnare de circa 50 de ani închisoare și o amendă de un milion dolari.

Hughenoții

Dl. Niculae Koslinski, din București, diplomat universitar în istorie, a trimis redacției scrisoarea de mai jos, dorind să informeze cititorii asupra unor date privitoare la emigrarea hughenoților în teritoriile germanice. Aceasta, deoarece două nume cu rezonanță franțuzească a unor oameni politici din R.D.G. și R.F.G. se regăsesc în numeroase comentarii ale actualității, respectiv Lothar de Maizière, actualul premier est-german, și Oskar Lafontaine, vicepreședinte al social-democraților vest-germani și candidat al acestora la funcția de cancelar federal în viitoarele alegeri legislative. Să lăsăm, însă, să vorbească scrisoarea :

poșta redacției

„Oskar Lafontaine,.. Lothar de Maizière... Nume franțuzești în vîrful clasei politice germane ! Nu e, însă, vorba de emigranți obișnuiți, ci de scoborîtori ai unor emigranți istorici de acum peste 300 de ani. În 1598, regele Franței, Henric al IV-lea, a dat celebrul Edict din Nantes, prin care, în urma unor sîngeroase războaie religioase de peste 30 de ani, calviniștii din Franța („les Hughenots", hughenoții) își puteau exercita liber cultul, fără a mai fi socotiți eretici față de catolicismul oficial. Țara a fost, astfel, purificată. În 1629, după cucerirea cetății maritime La Rochelle, unde protestanții își creaseră o autoritate independentă de coroană, Ludovic al XIII-lea, sfătuit de Richelieu, a dat Edictul de grație de la Alais, prin care calviniștii erau lipsiți de putere politică, dar beneficiau de libertatea cultului și egalitatea civilă. Protestanții din Franța (calviniștii) reprezentau, de altfel, o populație activă, abilitată îndeosebi în comerț, manufacturi și profesiuni libere. Ludovic al XIV-lea, în prima parte a domniei sale, a folosit numeroși protestanți în funcții de stat, precum cei doi miniștri succesivi de externe, Hughues de Lionne și Arnauld de Pomponne, sau ca șefii militari — Turenne și Duguesne (Duquesne). În 1685 însă, sub influența vîrfurilor clerului galican și a bigotei sale soții morganatice, D-na de Maintenon, regele a revocat Edictul dat de bunicul său la Nantes. Slujitorii cultului calvinist urmau să părăsească Franța în două săptămîni, iar enoriașilor lor le era interzis să-i urmeze. Totuși, în anii următori, între 250 000 și 300 000 de calviniști au părăsit Franța, emigrînd în țările protestante vecine, îndeosebi în statele lutherane din Germania. Istoriografia franceză a apreciat ca o mare greșeală revocarea Edictului din Nantes, cu însemnate urmări politice și economice pentru Franța, care avea să rămînă sleită după războiul încheiat în 1714. În țările germane, calviniștii s-au asimilat populației, păstrîndu-și, însă, numele franțuzești. Mulți dintre scoborîtorii lor s-au evidențiat în domeniile politic și militar. În primul război mondial s-au făcut, astfel, cunoscuți, între alții, generalul comandant pe frontul baltic, în 1918, Von Hutier, și comandantul de submarin Von Arnauld de la Perrière, care a scufundat cel mai mare tonaj de vase aliate. De asemenea, în timpul celui de-al doilea război mondial, presa română a vorbit, între alții, și despre asul aviator — căpitanul Hans Ioachim Marseille, doborît pe frontul din Africa, și despre comandantul trupelor germane pe frontul Odesei, din 1941, generalul Von Courbière. Ajungem, astfel, și la Oskar Lafontaine, unul dintre liderii partidului social-democrat vest-german, și la Lothar de Maizière, noul premier al Germaniei de Est.

Valentina Cărpinișan, Sibiu, dorește să afle noutăți despre statele superindustrializate și cum reușesc ele să-și mențină, pe plan internațional, acest statut atît de mult invidiat. Am înmînat scrisoarea dv. doamnă Cărpinișan redactorului care se ocupă de relațiile dintre doi giganți — S.U.A. și Piața comună a „celor 12" —, și presupunem că răspunsul pe care vi-l oferă, în cele ce urmează, vă va satisface.

Iată, deci, că S.U.A. și CEE — coloșii atlantici — negociază pe picior de egalitate, așa cum o demonstrează recenta întrevedere de la Washington (23—24 aprilie). Ei s-au angajat să depună toate eforturile pentru a se ajunge la încheierea, pînă în luna decembrie, a unui acord asupra comerțului internațional, inclusiv în privința produselor agricole, și au subliniat, totodată, însemnătatea terminării cu succes a negocierilor din cadrul „rundei Uruguay" ale țărilor membre ale Acordului General pentru Tarife și Comerț (GATT), printre care se află și România. La întîlnirile lor semestriale, reprezentanții S.U.A. și C.E.E. relevă, cu satisfacție, că economiile lor sînt interdependente și reprezintă factori decisivi în echilibrarea comerțului mondial. Mai recent, S.U.A. și C.E.E. au convenit să coopereze „concret" și în sectoarele știință, tehnologie, luptă antidrog, aceasta pentru a permite transformarea partenerismului în realitate și în aceste domenii. Permanent, în relațiile dintre cei doi au rămas deschise dosarele asupra tarifelor, politicii vamale și subvențiilor, în majoritate subscrise sectorului agriculturii, ale cărei interese cei doi parteneri le servesc cu asiduitate. Există și lucrează intens, pe toate problemele importante, grupuri de superexperți care se deplasează, periodic, între Washington și Bruxelles pentru a veghea ca interesele părților să fie promovate — și nu cumva știrbite — prin acțiuni care să le scape de sub control (insinuarea economică japoneză, sud-coreeană pe noile piețe din Europa de est, America Centrală, Caraibi și din alte regiuni, scăderea prea mult a yenului, unificarea monezilor germane). Toate acestea, cu implicații nu întotdeauna previzibile, ceea ce conferă experților aureola unor adevărate oracole **(D.T.)**.

POLIACRILAMIDA

tip POLIFIN™

Agent de sedimentare, utilizat în tratarea apelor și a nămolurilor, în minerit și hidrometalurgie, fabricația hîrtiei, recuperarea secundară a petrolului, etc.

INSTITUTUL DE FIZICA ATOMICA A BREVETAT UN PROCEDEU SIMPLU SI EFICIENT DE OBTINERE PRIN IRADIERE A POLIACRILAMIDEI.

DUPA TESTAREA SI PERFECTIONAREA TEHNOLOGIEI LA SCARA PILOT, TIMP DE 4 ANI, SINTEM IN FAZA SA INITIEM O COLABORARE CU UN PARTENER INTERESAT IN DEZVOLTAREA EI LA SCARA INDUSTRIALA.

Informatii suplimentare :
IFA - Bucuresti-Magurele,
P.O.Box MG-6,
Telefon :
807040/1680,
Telex :
11350 A IFA R

INSTITUTUL DE FIZICA ATOMICA IFIN

poșta redacției

Din „Murphologie"

Legile ireversibilității speranțelor

Prognozele pozitive generează rezultate negative, prognozele negative generează rezultate negative

Legea lui „Harper Magazine"

Manuscrisul rătăcit nu este de găsit pînă ce nu a fost înlocuit

„G-15"

Vasile Ionescu, București. Ați întîlnit denumirea „grupul celor 15" sau „G-15" și ne întrebați ce este acesta. Este vorba de un grup constituit de țări în curs de dezvoltare, ca o replică la grupul celor șapte state cele mai industrializate (așa-numitul „G-7"). A fost creat în noiembrie, anul trecut, la Geneva, și cuprinde : Argentina, Algeria, Brazilia, Egipt, India, Indonezia, Jamaica, Malayezia, Mexic, Nigeria, Peru, Senegal, Venezuela, Iugoslavia și Zimbabwe. Întîlnirea la nivel înalt a membrilor grupului este prevăzută pentru 1—3 iunie și, din cercurile organizatoare, ce s-au întîlnit pentru a pune la punct modalitățile de desfășurare a acestei reuniuni fără precedent, s-a menționat că se dorește ca ea să fie „neoficială și destinsă". Ordinea de zi nu va avea decît o valoare indicativă, revenind participanților să ridice problemele, la alegere, în funcție de două mari teme : cooperarea Sud-Sud și evoluția situației economice internaționale. Fără îndoială, se subliniază că, în acest context, vor fi evocate trei subiecte importante. Întîi, evenimentele din Europa — în special, deschiderile din Europa răsăriteană, și făurirea „pieței unice europene", față de care statele în curs de dezvoltare nutresc temerea de a produce o deturnare a unei piețe a resurselor publice și particulare destinate, teoretic, ajutorului pentru lumea a treia. Alt subiect ar fi evoluția „rundei Uruguay", privind negocierile comerciale multilaterale, care, în prezent, sînt departe de a satisface țările în curs de dezvoltare. (Într-o recentă luare de poziție, acestea au apreciat că nu se ține seama îndeajuns de interesele lor și au denunțat „indiferența" puterilor industrializate față de problemele lumii a treia). **(L. E.)**

Apetrei Stelian, Iași. Ne întrebați dacă avem noutăți despre lupta oamenilor de știință împotriva neiertătoarei maladii, care este cancerul. Recent, agenția „TASS" informa că un grup de oameni de știință japonezi, în frunte cu profesorul Sinitiro Taniguti, de la Universitatea din Kyushu, a descoperit, pe cale experimentală, o genă care controlează răspîndirea bolii.

Efectuînd experiențe pe cobai, S. Taniguti și colegii săi au observat că administrarea unei gene de actină-proteină influențează în mod activ asupra formării structurii celulelor : în celulele afectate de cancer, aceasta duce la suprimarea metastazei. La cobaiul în care a fost cultivat cancerul, după 32 de zile s-au descoperit circa 30 de focare de cancer al plămînilor, iar la cel căruia i s-a administrat gena de actină s-au descoperit numai cinci asemenea focare.

În cadrul conferinței, un grup de cercetători de la Centrul de maladii al prefecturii Osaka și de la compania „Asahi Glass" au anunțat sintetizarea substanței capabile să preîntîmpine răspîndirea celulelor afectate de cancer.

Coordonatorul rubricii : Aurel Zamfirescu

Colectivul redacțional : Mihaela Brumă, Ștefan Cârjă, Dumitru Constantin, Vasile Crișu, Adrian Dascălu, Rodica Dumitrescu, Liana Enescu, Ion Madoșa – șef de secție, Ilie Olteanu – secretar general de redacție, Radu Pascal, – redactor șef adjunct, Ilie Șerbănescu, Doina Topor, Stelian Țurlea, Anca Voican, Aurel Zamfirescu – șef de secție. Secretariat de redacție și tehnic : Oana-Daniela Dinulescu, Mircea Dub, Ana Ghinea, Eliza Iliescu, Ion Matei, Marin Pieleanu, Ana Maria Tatovici, Angelica Trancă, Florin Zamfiroiu. Tipografi : Ion Aghescu, Gheorghe Matei, Nicolae Mihăilă, Aurel Stănescu, Dan Zaharia. Revista „Lumea azi", București, Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul poștal 33, cod 71341, căsuța poștală 33–29, telefon 17 60 10 ; internațional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" – sectorul export-import presă. P.O. BOX12–201, telex 10376 prsfir București, Calea Griviței nr. 64–66.

C.P.B.

asigurați facultativ bunurile din gospodăria dv.

În vederea refacerii bunurilor avariate ca urmare a unor evenimente neprevăzute ce se pot întîmpla într-o gospodărie, cetățenii pot încheia „Asigurarea facultativă complexă a gospodăriilor".

Aceasta este o asigurare combinată, în același contract fiind cuprinse : bunurile din gospodărie ; unele cazuri de accidente produse la domiciliu etc.

În această asigurare sînt cuprinse bunuri existente într-o gospodărie, ca : mobilier și alte obiecte casnice ; îmbrăcăminte ; covoare ; aparate de radio, televizoare ; mașini de cusut, frigidere ; produse agricole, viticole, pomicole și animaliere ; combustibil, materiale de construcții pentru uzul gospodăresc și altele.

O asigurare avantajoasă

Sînt cuprinse în asigurare — pentru 20 la sută din suma asigurată — și bunurile asigurabile luate în afara domiciliului.

Administrația Asigurărilor de Stat despăgubește cazurile de pagube la bunurile asigurate, provocate de unele riscuri, ca de exemplu : incendiu, trăsnet, explozie, ploaie torențială, inundație, grindină, furtună, alunecare de teren, avarii accidentale produse la instalațiile de gaze, apă, canal sau încălzire și altele.

●

Prin același contract sînt asigurate, pentru urmările accidentelor întîmplate la domiciliul asiguratului, următoarele persoane : asiguratul, soția (soțul) asiguratului, precum și părinții și copiii acestora, dacă, în mod statornic, locuiesc și gospodăresc împreună cu asiguratul. Sînt cuprinse în această asigurare accidentele cauzate de unele evenimente, ca : incendiu, trăsnet, explozie, lovire, cădere, alunecare, acțiunea curentului electric, arsură și altele.

Prima de asigurare se stabilește în funcție de mărimea sumei asigurate, solicitată de asigurat pentru bunurile din gospodărie și reprezintă 3 lei la 1.000 de lei sumă asigurată.

Pentru orice informații în legătură cu asigurările, vă puteți adresa sucursalelor ADAS, punctelor operative de lucru sau inspectorilor ADAS.

asigurați facultativ bunurile din gospodăria dv.

ACASĂ LA MUNTE SAU LA MARE

Electronica — un atribut al epocii moderne !

Creațiile ei : SONG, TOP, IRIS, SOLO, GLORIA înfrumusețează viața cotidiană.

SONG, TOP, IRIS, SOLO, GLORIA — radioreceptoare portabile... de buzunar, poșetă, servietă sau de umăr.

- Ușoare și comod de purtat.
- Prezintă sensibilitate, selectivitate, audiție plăcută, clară.
- Se pot cumpăra la prețuri convenabile.

SONG, TOP, IRIS, SOLO, GLORIA — radioreceptoare portabile ideale pentru drumeții și excursii.

SONG, TOP, IRIS, SOLO, GLORIA, în toate magazinele comerțului de stat specializate în desfacerea produselor electronice.

Pentru informarea celor interesați să-și procure unul dintre radioreceptoarele portabile SONG, TOP, IRIS, SOLO, GLORIA :

SONG TOP IRIS SOLO GLORIA

Denumirea radioreceptorului	Game de undă	Sistem de alimentare	Greutate (g)	Preț (lei)
SONG	UM, UUS	3 baterii R6 (4,5 V)	300	610
TOP	UM	2 baterii R6 (1,5V x 2)	200	341
IRIS	UL, UM	2 baterii R6 (1,5 V x 2)	250	371
SOLO 100	UL, UM	2 baterii R6 (1,5 V x 2)	290	371
SOLO 300	UL, UM, UUS	4 baterii R6 (1,5 V x 4)	550	685
SOLO 500	UL, UM, US, UUS	4 baterii R 14 (1,5 V x 4) sau rețea 220 V	1 000	885
GLORIA	UUS, ULS, UM, US,	6 baterii R 20 (1,5 V x 6) sau rețea 220 V	1 100	1 382